

KORTLÆGNING AF FREDERIKSBERG KOMMUNES BIDRAG TIL FNS VERDENSMÅL

2019

INDHOLD

KORTLÆGNING AF FNS VERDENSMÅL FOR BÆREDYGTIG UDVIKLING

	INDLEDNING	3
1	AFSKAF FATTIGDOM	4
2	STOP SULT	8
3	SUNDHED OG TRIVSEL	14
4	KVALITETSUDDANNELSE	24
5	LIGESTILLING MELLEM KØNNENE	31
6	RENT VAND OG SANITET	38
7	BÆREDYGTIG ENERGI	44
8	ANSTÆNDIGE JOBS OG ØKONOMISK VÆKST	50
9	INDUSTRI, INNOVATION OG INFRASTRUKTUR	58
10	MINDRE ULIGHED	64
11	BÆREDYGTIGE BYER OG LOKALSAMFUND	71
12	ANSVARLIGT FORBRUG OG PRODUKTION	81
13	KLIMAINDSATS	88
14	LIVET I HAVET	93
15	LIVET PÅ LAND	99
16	FRED, RETFÆRDIGHED OG STÆRKE INSTITUTIONER	104
17	PARTNERSKABER FOR HANDLING	110

INDLEDNING

Kommunalbestyrelsen beslutter i 2017, at der skal udarbejdes en handlingsplan for, hvordan Frederiksberg Kommune bidrager til FNs verdensmål. En forudsætning for at kunne kigge fremad og komme med et kvalificeret bud på, hvordan Frederiksberg kan realisere målene, er en status på, hvordan kommunen bidrager her og nu. Derfor følger en kortlægning af den igangværende indsats og en vurdering af, hvordan den bidrager til at opfylde verdensmålene. Der er tale om et øjebliksbillede af kommunens indsats, da der løbende igangsættes nye initiativer.

FNs mål for bæredygtighed består af 17 verdensmål, 169 delmål og 232 indikatorer. Hvert mål består af en konkret beskrivelse af, hvad målet handler om; et antal delmål, der detaljerer og beskriver indholdet i det overordnede mål; og sidst men ikke mindst en række indikatorer, der skal gøre det muligt at måle på indsatsen. Alle FNs 193 medlemslande har forpligtet sig til at leve op til målene.

I Danmark er det første skridt taget til at oversætte indikatorerne fra FN-niveau til et nationalt niveau og eventuelt videre til et kommunalt niveau. I januar 2019 udkom rapporten "Baseline for verdensmålene. Verdensmål 11: Bæredygtige byer og lokalsamfund", som blandt andet Dansk Arkitektur Center og Rambøll Management Consulting står bag. Men indtil videre er arbejdet kun gjort for verdensmål 11.

Kortlægningen

I forbindelse med kortlægningen af Frederiksberg Kommunes bidrag til verdensmålene er samtlige politikker, planer og strategier gennemgået med henblik på at kunne dokumentere en indsats. Ydermere er overordnede målsætnin-

ger gennemgået for at kunne vurdere, om der er tale om en hensigtserklæring eller en reel indsats. I kortlægningen er der under de relevante delmål en beskrivelse af, hvilket strategisk ophæng indsatsen har samt et eller flere eksempler på konkrete initiativer. Eksemplerne på projektniveau er således ikke fyldestgørende for den samlede indsats i Frederiksberg Kommune.

Hvert delmål er vurderet ud fra, om Frederiksberg Kommune bidrager til delmålet og om det overhovedet er relevant at bidrage til i en kommunal sammenhæng. Relevans handler for eksempel om, hvorvidt kommunen kan opgøre bæredygtig skovforvaltning eller forholder sig til krybskytteri. Der er anvendt følgende symboler:

Betyder, at Frederiksberg Kommune bidrager til delmålet med en eller flere konkrete indsatser. Delmålet er ikke nødvendigvis nået, og bidraget kan være mere eller mindre fyldestgørende, men der er indsatser på området.

Betyder, at Frederiksberg Kommune ikke bidrager til delmålet, som heller ikke er relevant i en lokal eller kommunal sammenhæng.

Resultatet af kortlægningen

Kortlægningen viser, at Frederiksberg Kommune bidrager til 83 ud af 169 delmål, hvoraf de resterende 86 delmål ikke vurderes at være relevante i en kommunal sammenhæng.

Kortlægningen er afsluttet i april 2019.

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 1

AFSKAF FATTIGDOM

Vi skal afskaffe alle former for fattigdom i verden

INDLEDNING

På verdensplan lever 783 millioner mennesker ifølge FNs opgørelser under den absolutte fattigdomsgrænse på 1,9 USD per dag, og det gør fattigdom til en væsentlig udfordring. Hvis udviklingen hen imod en verden uden fattigdom skal være bæredygtig kræver det nationale indsats, men også internationalt samarbejde og en stor portion solidaritet. For eksempel ved, at i-landene overfører teknologi, aftager bæredygtige produkter og mindsker forbruget.

Fattigdom i Danmark

I Danmark har vi en generel høj levestandard og et socialt sikkerhedsnet, og derfor findes der ikke længere en formel definition på fattigdom. Men Danmarks Statistik opgør en række indikatorer, der blandt andet omfatter relativ fattigdom, og de viser, at cirka fire procent af den danske befolkning hørte under den i 2016. Flere mænd end kvinder. En stor del af dem var uden for arbejdsmarkedet og dårligere uddannet end gennemsnittet. De unge i 20'erne var overrepræsenterede, og 40 procent af dem havde eller havde haft en psykiatrisk diagnose, blandt de voksne var det 20 procent. Mennesker med misbrugsproblemer var også overrepræsenterede.

En del af disse borgere er hjemløse. Som hjemløse regnes personer, som ikke disponerer over egen (ejet eller lejet) bolig eller værelse. Hjemløsoptællingen viser, at der ofte er tale om borgere med sameksisterende problemer.

I december 2018 offentliggjorde Arbejderbevægelsens Erhvervsråd nye tal om fattigdom i Danmark, som viser, at der i dag er 64.500 børn under fattigdomsgrænsen (der fandtes en defineret fattigdomsgrænse mellem 2013 og 2015). Udsigten er, at tallet vil stige yderligere de kommende år.

Fattigdom på Frederiksberg

I Frederiksberg Kommune er 226 borgere registreret som hjemløse i Socialforskningsinstituttets hjemløsoptælling fra 2015. Tallet har fluktueret omkring 200 siden optællingerne fra 2009. Ved den forrige optælling i 2013 var antallet 178 hjemløse borgere. Stigningen i hjemløshed blandt unge i alderen 18-24 år er særligt iøjnefaldende.

Ifølge Arbejderbevægelsens Erhvervsråd er 4,9 procent af Frederiksbergs borgere fattige, når studerende ikke regnes med, og 3,9 procent af børnene lever under den relative fattigdomsgrænse.

Kommunen har en vigtig rolle som den offentlige myndighed, der er tættest på disse borgere og gennem tilbud på social-, sundheds-, og beskæftigelsesområdet kan hjælpe hjemløse og familier ud af fattigdom.

Herudover har Frederiksberg Kommune i forbindelse med import af varer og ydelser mulighed for at stille krav, der kan påvirke samfunds- og miljøansvar hos leverandører og producenter i Danmark og i udlandet.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 1. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng, vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 1 har ophæng i en lang række forskellige politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

1.1 Inden 2030 skal ekstrem fattigdom være udryddet for alle mennesker overalt i verden, for øjeblikket målt som mennesker, der lever for mindre end USD 1,25 \$ om dagen.

Frederiksberg Kommune køber samlet ind for 1,5 milliarder kroner om året. Det dækker over både danske og udenlandske varer, herunder varer fra udviklingslandene. Det er en sum, der giver både mulighed og ansvar for at påvirke markedet ved at stille krav til leverandører og producenter. I kommunens indkøbspolitik indgår samfundsansvar og miljø som et af de fire fokuspunkter, der vægtes ved vurdering af indkomne tilbud. De tre andre fokusområder er effektivitet og brugervenlighed, implementering og kontraktstyring samt markedsdialog.

Via medlemskab af Dansk Initiativ for Etisk Handel (DIEH) har kommunen forpligtet sig til at overholde en række ILO-konventioner vedrørende etisk handel. Det drejer sig for eksempel om forbud mod slave- og børnearbejde, retten til foreningsfrihed (for eksempel til at være medlem af en fagbevægelse), diskrimination på baggrund af køn, alder,

religion eller seksuel orientering, samt sikring af et godt arbejdsmiljø.

Det er indarbejdet i kommunens kontraktskabeloner, at leverandører og eventuelle underleverandører også skal overholde disse krav.

Kortlægningen viser

Der er ikke retningslinjer for indkøb af fairtrade-mærkede produkter, når der for eksempel købes kaffe og te på rådhuset og i institutionerne. Fairtrade-mærkede produkter er med til at sikre bønder og arbejdere i nogle af verdens fattigste lande en mere fair indtægt og bedre arbejdsvilkår.

Kommunen har tidligere været Fairtrade By, der blandt andet indbefattede borgerrettede kampagner. Kampagner kan give borgerne mere viden om muligheden for bæredygtige indkøb.

1.2 Inden 2030 skal andelen af mænd, kvinder og børn i alle aldre, som lever i fattigdom i alle dens dimensioner, halveres i henhold til nationale definitioner.

Det er et mål i Frederiksbergstrategien, at Frederiksberg skal være en social bæredygtig by, der kan inkludere og styrke alle borgere, og som understøtter mødet mellem generationer og giver plads til mangfoldighed i livsformer og fællesskaber. Ligeledes skal boligudbuddet løbende udvikles, så det kan rumme ældre, unge, studerende,

udsatte borgere, familier, storfamilier, singler og alle måder at leve på.

Indsatsen for hjemløse er forankret i "Udsattepolitikken" og dens handleplan, der beskriver de indsatser, hvor Frederiksberg Kommune har igangsat eller vil igangsætte initiativer, der rækker ud over

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

og supplerer de lovpligtige indsatser og kerneindsatsen. På grund af områdets kompleksitet rækker indsatserne ind over en lang række andre planer og politikker.

Kortlægningen viser

En stor del af området er lovgivet med kommunalt rum til at udfylde rammerne.

Frederiksberg Kommunes kerneindsats over for hjemløse borgere hviler på Housing First princippet. Grundopfattelsen i princippet er, at en varig

bolig med bostøtte er forudsætningen for, at der kan arbejdes med de problemstillinger og udfordringer, som den hjemløse ellers måtte have. Projekterne er for eksempel oprettelse af akutboliger, skæve boliger, en gadeplanslejlighed og aftaler med de almene boligselskaber om særboliger. Andre er en fremskudt sagsbehandling, bostøtte-medarbejdere, forebyggelse af boligudsættelser og samarbejde med Region Hovedstaden om et psykiatrisk gadeplansteam. En af de løbende udfordringer er manglen på små billige boliger.

1.3 Der skal gennemføres nationalt tilpassede sociale sikringssystemer og foranstaltninger for alle, inklusiv nedre grænser, og inden 2030 skal der opnås en substantiel dækning af de fattige og de udsatte grupper.

I Danmark er alle borgere i princippet dækket af sociale sikringssystemer. At varetage den kommunale del af de sociale sikringssystemer er en

kommunal kerneopgave. Indsatsen er ikke specifik, men breder sig over flere af verdensmålene.

1.4 Inden 2030 skal det sikres, at alle mænd og kvinder, især de fattige og de udsatte, har lige ret til de økonomiske ressourcer samt adgang til basale serviceydelser, ejerskab og kontrol over land og andre former for ejendom, arv, naturressourcer, passende ny teknologi og finansielle tjenesteydelser herunder mikrofinansiering.

Det er fra FNs side endnu ikke defineret, hvordan indikatoren "Andel af befolkningen, der bor i husstande med adgang til basale service ydelser" skal måles. I Danmark er jordrettigheder desuden

sikret gennem Tinglysningsloven. Det vurderes, at delmålet på den baggrund ikke har relevans i en kommunal sammenhæng.

1.5 Inden 2030 skal modstandsdygtigheden opbygges hos de fattige og hos mennesker, der lever i udsatte situationer, og deres eksponering og sårbarhed over for klimarelaterede ekstreme hændelser og andre økonomiske, sociale og miljømæssige chok og katastrofer skal reduceres.

I Danmark er antallet af døde, savnede, og personer berørt af katastrofer så lille, at det ikke opgøres. Danmark har nationale katastrofeplaner, og det påhviler ligeledes danske kommuner at udarbejde lokale katastrofeplaner.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune har udarbejdet en Beredskabsplan, der beskriver, hvorledes kommunen organisatorisk skal håndtere mere omfattende og alvorlige hændelser, som for eksempel isvintre,

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

orkaner, epidemier, problemer med forsyningsvirksomheden, fødevaremangel og store ulykker med videre, der påvirker kommunens fastlagte serviceniveau og muligheder for at varetage sine

samfundsvigtige opgaver. Planen indgår samtidig som en del af det samlede plankompleks for hele Hovedstadens Beredskabs dækningsområde.

1.a Der skal sikres en betydelig mobilisering af ressourcer fra en række forskellige kilder, herunder gennem øget udviklingssamarbejde, med henblik på at tilvejebringe tilstrækkelige og forudsigelige midler til udviklingslandene, i særdeleshed de mindst udviklede lande, til gennemførelse af programmer og politikker for at udrydde fattigdom i alle dens dimensioner.

Det er endnu ikke angivet, hvordan to af indikatorerne skal måles og den sidste indikator er en opgørelse over andelen af de samlede offentlige udgifter afsat til kerneydelser (undervisning,

sundhed og social beskyttelse). På den baggrund vurderes delmålet ikke at have relevans i en kommunal sammenhæng.

1.b Der skal skabes solide, politiske rammer på nationalt, regionalt og internationalt plan, baseret på udviklingsstrategier med særlig fokus på de fattige og på ligestilling, for at støtte fremskyndelse af investeringer i tiltag til udryddelse af fattigdom.

Opgørelsesmetoden er endnu ikke angivet. Delmålet vurderes derfor ikke at have relevans i en kommunal sammenhæng.

VURDERING

I forhold til det internationale perspektiv er det muligt i højere grad at kigge på indkøb af fairtrademærkede varer. Indadtil kan der overvejes initiativer, der retter sig mod boliger til hjemløse, der kan være et første skridt på vejen til at bringe dem ud af en relativ fattigdom. Et fortsat opsyn med tendenser inden for stigning i den relative fattigdom, særligt i børnefamilier, kan ligeledes overvejes.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDRER MÅLET

- ★ Kommuneplan
- ★ Frederiksbergstrategi
- ★ Den socialt bæredygtige by
- ★ Udsattepolitik
- ★ Udsattepolitikens handleplan
- ★ Beskæftigelsesplan
- ★ Unge godt på vej
- ★ Sundhedspolitikens handleplan
- ★ Plan for borgerens nære sundhedsvæsen
- ★ Masterplan for det specialiserede socialområde
- ★ Sammenhængende børnepolitik
- ★ Indkøbspolitik

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 2

STOP SULT

Vi skal opnå fødevareresikkerhed, forbedret ernæring og et mere bæredygtigt landbrug

INDLEDNING

På verdensplan er der 800 millioner mennesker, der ikke får tilstrækkelig ernæring, og der forventes en yderligere befolkningstilvækst på to milliarder inden 2050, der kan øge dette problem. Det gør fødevareresikkerhed til et vigtigt mål på globalt niveau.

En af vejene til fødevareresikkerhed er et effektivt landbrug. Men store dele af den moderne landbrugsproduktion er samtidig miljøbelastende og ressourcetrækkende og ikke længere bæredygtig. For eksempel står landbruget på verdensplan for en fjerdedel af CO₂-udledningen og bruger to tredjedele af ferskvands-ressourcerne, det anvender pesticider og næringsstoffer og fortrænger skov og naturlige økosystemer. En del af CO₂-udledningen stammer fra det stigende globale forbrug af animalske fødevarer.

Hvis landbruget på verdensplan skal kunne forsyne alle og samtidig være bæredygtigt, kræver det således et fornyet syn på, hvordan fødevarer produceres, fordeles og forbruges. Men det kræver også, at madspildet nedbringes. I dag er det på 40 procent i både i- og u-lande¹.

---

¹ Madspildet i de industrialiserede lande finder primært sted i detailhandlen og hos forbrugerne. I u-landene er det primært på markene, i produktionen og forarbejdningen på grund af manglende infrastruktur. Både i i- og u-lande er madspildet cirka 40 procent.

Bæredygtigt landbrug og fødevarer sikkerhed i dansk sammenhæng

Der er ingen problemer med fødevarer sikkerhed i Danmark, men forbruget af landbrugsvarer påvirker miljøet både i Danmark og de lande, der importeres fødevarer fra. Til det danske landbrug importeres for eksempel soja til dyrefoder fra ulandene og til forbrugerne eksotiske frugter og grøntsager, der ikke er i sæson i Danmark.

I Danmark anvendes to tredjedele af landarealet til landbrug, og selvom både industri og serviceerhverv i dag har større økonomisk betydning, er landbruget stadig en betydningsfuld sektor. Der er stadig langt fra enighed om, hvad et bæredygtigt landbrug er, men dog en vis enighed om, at økologisk landbrug ikke anvender pesticider, at lokalt producerede fødevarer mindsker transport, og at vegetabiliske fødevarer er mindre ressourcekrævende end animalske².

I forhold til økologiske varer er Danmark et foregangsland med en markedsandel i detailhandlen på 13,3 procent i 2017 som den højeste i verden. Samtidigt er danskerne et kødspisende folkefærd, og selvom danske husholdninger er blevet bedre til at reducere madspildet, smides der stadig 700.000 tons mad ud i Danmark om året. Institutioner og storkøkkener står for cirka 4,5 procent og husholdningerne for cirka 37 procent.

Danmark er samlet set godt på vej med verdensmål 2. Der er dog stadig en del at gøre, og størrelsen af bidraget afhænger i høj grad af, hvordan kommunerne sætter mål, er rollemodel og indgår samarbejde med private og andre offentlige aktører.

Frederiksberg og bæredygtigt fødevarerforbrug

I de kommunale centralkøkkener, kantiner og institutioner laves store mængder mad, og det giver en oplagt mulighed for at præge markedet for bæredygtige fødevarer og bidrage til mindre madspild.

Ifølge Danmarks Statistik er det private forbrug af fødevarer i Region Hovedstaden sammen med forbruget i Region Sjælland det højeste i Danmark. Om det skyldes en højere volumen eller en højere pris fremgår ikke, men mange borgere på Frederiksberg har en stor købekraft og et højt vidensniveau, og det giver gode muligheder for borgerrettede kampagner.

Frederiksberg – kommunen og borgerne – kan således bidrage til verdensmål 2 ved indsatser og handlinger, der medvirker til en øget efterspørgsel efter bæredygtige varer.

² En undersøgelse fra Århus Universitet viser, at lam og oksekød ligger i top 10 over fødevarer, der udleder mest CO₂ per kilo fødevarer. Lam udleder 21,4 kilo og oksekød 13,9 kilo. De undersøgte grøntsager udledte mellem 0,2 og 0,8 kilo CO₂ per produceret kilo fødevarer.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 2. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 2 har blandt andet ophæng i en række kravspecifikationer, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

2.1

Inden 2030 skal sult være udryddet, og alle mennesker - især de fattige og de mest sårbare, herunder småbørn - skal sikres adgang til sikker, ernæringsrig og tilstrækkelig mad hele året rundt.

Udsatte borgere kan være i risikogruppen for ikke at få næringsrige måltider. Derfor tilbyder Frederiksberg kommune billige og/eller gratis nærende måltider til udsatte borgere, der opholder sig på natvarmestuer, herberger, midlertidige boliger og lignende. Indsatserne ligger dels i kravspecifikationen for "Udbud til måltider for borgere i eget hjem", i Budget 2019 og i samarbejdet med en række selvejende institutioner.

Kortlægningen viser

På Herberget Lærkehøj, der drives af KFUK med kommunal driftsoverenskomst, er der en natvarmestue for hjemløse, hvor der serveres en gratis sund og nærende morgenmadsbuffet, og beboerne i de midlertidige boliger kan købe et solidt og nærende måltid for 20 kroner. Beboere med særlige udfordringer kan få gratis spisebilletter. Herberget er en selvejende institution, hvor kommunen køber pladser.

I Finsenshave tilbydes beboere et måltid hver dag. Det er et projekt, der er vedtaget i forbindelse med budgetaftalen for 2019. Værestedet paraplyen er en selvejende institution, der drives af KFUM med kommunal driftsaftale, og via §18 midler blandt andet tilbyder et billigt, varmt måltid og spisebilletter til borgere med et særligt behov.

På ældreområdet er der udarbejdet en kravspecifikation til de måltider, der leveres til borgere i eget hjem. Det skal bidrage til at give en høj livskvalitet i hverdagen og en god ernæringstilstand, der understøtter den træning og rehabilitering, som kommunen leverer med henblik på, at ældre borgere i videst muligt omfang fastholder eller genvinder deres funktionsevne.

2.2

Inden 2030 skal alle former for fejlernæring udryddes, herunder skal de internationalt aftalte delmål for væksthæmning og afmagring hos børn under 5 år nås inden 2025, og ernæringsbehovet hos unge piger, gravide og ammende kvinder samt ældre mennesker skal håndteres.

Der findes ikke nationale data for delmålet og for eksempel fejlernæring i Danmark er dermed ikke defineret. På den baggrund vurderes delmålet p.t. ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

2.3

Inden 2030 skal landbrugsproduktiviteten og indkomsterne for små-skala fødevarerproducenter fordobles, særligt for kvinder, oprindelige folk, familielandbrug, husdyrbrug og fiskere, herunder gennem sikret og lige adgang til jord, andre produktionsressourcer og tilførsler, viden, finansielle tjenester, markeder og muligheder for værditilvækst, samt beskæftigelse uden for landbruget.

FN har ikke defineret opgørelsesmetoder for delmålet, og det vurderes først og fremmest at angå udviklingslandene. På den baggrund vurderes delmålet ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

2.4

Inden 2030 skal der sikres bæredygtige fødevarerproduktionssystemer og implementeres modstandsdygtige landbrugspraksisser, som øger produktivitet og produktion, styrker kapaciteten for tilpasning til klimaforandringer, ekstreme vejrforhold, tørke, oversvømmelser og andre katastrofer, og som fremskynder forbedring af land og jordkvalitet.

Økologi er et mål i nogle kravspecifikationer, og ved revision af Affalds- og ressourceplanen bliver madspild indføjet som et særligt indsatsområde, der skal arbejdes med.

Kortlægningen viser

Rådhusets kantine har det økologiske spisemærke i sølv, der betyder, at 60-90 procent af fødevarerne er økologiske. På ældreområdet er der et mål om, at 60 procent skal være økologisk i 2020, og på daginstitutionsområdet er der i dag 75 procent økologi.

Frederiksberg Kommune har ikke et mål for reduktion af madspild i køkkener, kantiner og på kommunens institutioner eller mål om borgerrettede kampagner. Det bliver imidlertid et indsatsområde i den kommende Affalds- og ressourceplanen. I en række af kommunens plejecentre arbejdes der med at reducere madspildet som en del af omlægningen til økologisk kost.

2.5

Inden 2020 skal den genetiske diversitet bevares for såsæd, kultiverede planter, landbrugsopdræt og husdyr, samt deres relaterede vilde arter, herunder gennem fornuftigt forvaltede og diversificerede såsæd- og plantegenbanker på nationalt, regionalt og internationalt niveau, og der skal fremmes adgang til, samt lige fordeling af fordelene ved udnyttelse af de genetiske ressourcer og den associerede traditionelle viden, som internationalt aftalt.

Der findes ikke nationale tal for delmålet. Danmarks Naturfredningsforenings opgørelse viser dog, at der i Danmark er over 2.200 rødlistede arter og 12 truede pattedyr i Danmark.

Kortlægningen viser

På Frederiksberg er flagermusarterne klassificeret

som bilag IV art under EUs habitatdirektiv. Der er desuden to rødlistede arter hvirvelløse dyr og 16 rødlistede svampearter. Både kommunen og borgerne er forpligtet til at tage de nødvendige hensyn til disse arter. Der er ikke en samlet handleplan eller politik på området, som nogle kommuner har det. I forhold til den løbende drift,

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

---

sagsbehandling og naturpleje er det kommunen til borgerne er det ofte naturvejlederne, der kontaktes for rådgivning i forhold til flagermus. der står for, at direktiverne overholdes. I forhold

2.a **Investeringer skal øges, blandt andet gennem forbedret internationalt samarbejde, i land-distrikternes infrastruktur, i landbrugsforskning og konsulenttjenester, i teknologiudvikling samt i genbanker for planter og husdyr, for at forbedre landbrugets produktivitet i udviklingslande, især i de mindst udviklede lande.**

FN har ikke defineret opgørelsesmetoder for delmålet, og det vurderes først og fremmest at angå udviklingslandene. På den baggrund vurderes delmålet ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

2.b **Handelsbarrierer og forvriddinger i de globale landbrugsmarkeder skal korrigeres og forebygges, herunder via parallel afskaffelse af alle former for eksportstøtte til landbruget og alle eksportforanstaltninger med tilsvarende effekt, i overensstemmelse med mandatet fra Doha-udviklingsrunden.**

Da indsatsen ligger på det nationale og internationale niveau, vurderes delmålet ikke at have relevans i en kommunal sammenhæng.

2.c **Der skal vedtages tiltag, der skal sikre, at fødevaremarkederne og de heraf afledte markeder fungerer ordentligt, og som er med til at sikre rettidig adgang til markedsinformationer, herunder fødevarelagre, for derved at hjælpe med at begrænse ekstreme udsving i fødevarepriserne.**

Der findes endnu ikke en dansk opgørelse for delmålet, og det vurderes samtidigt at være en indsats, der ligger på nationalt og internationalt niveau. Det vurderes derfor, at delmålet ikke har relevans i en kommunal sammenhæng.

VURDERING

Frederiksberg Kommune har taget initiativ til tiltag vedrørende ernæringsrige måltider til udsatte borgere og har generelt fokus på næringsindholdet i de måltider, der serveres for kommunens ældre borgere.

Det kan overvejes at sætte konkrete mål på madspildsområdet i forbindelse med revision af Affalds- og Resourceplanen. Desuden at koble verdensmål 2 og 12, så madspild omdannes til måltider for udsatte borgere. Det er både foreslået i Skyggerapporten til Københavns Kommunes handlingsplan og af Fødevarebanken, der allerede praktiserer det. Det kan desuden overvejes at bruge den internationale madspildsdag til kampagner omkring emnet.

På økologiområdet kan det overvejes at hæve økologiprocenten i de nuværende mål og lave hensigtserklæringer om til forpligtende aftaler. For eksempel i forhold til frugtordningen på rådhuset, hvor det er op til de enkelte enheder, hvorvidt der købes økologisk eller konventionel frugt. Det samme gælder indkøb af for eksempel mælk, kaffe og te.

I forhold til bilag IV arter kan det overvejes at udarbejde en politik eller folder, der beskriver, hvordan kommune og borgere skal forholde sig i forhold til de aktuelt klassificerede arter.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDTERER MÅLET

- ★ Kravsspecifikation i forhold til økologimål i visse udbudsftaler
- ★ Kravsspecifikation i forhold til ernæringsrige måltider for borgere i eget hjem
- ★ Driftsaftaler med selvejende institutioner og andre projektstøttemidler

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 3

SUNDHED OG TRIVSEL

Vi skal sikre et sundt liv for alle og fremme trivsel for alle aldersgrupper

INDLEDNING

I 1947 definerede WHO sundhed som *”Sundhed er en tilstand af fuldstændig fysisk, mentalt og socialt velbefindende og ikke blot fravær af sygdom og svækkelse.”* Ud fra den definition breder sundhed sig ind over en lang række af de andre verdensmål og bliver tæt relateret til social, økonomisk og miljømæssig udvikling. Det afspejler sig også i delmålenes bredde, der spænder fra smitsomme sygdomme og mødredødelighed over livsstils-sygdomme, til rygning, alkohol, rusmidler, trafikulykker og mental sundhed.

I udviklingslandene er der stadig store udfordringer i forhold til for eksempel smitsomme sygdomme, kvinder der dør i barselsseng, barnedødelighed og manglende sundhedsdækning. I de industrialiserede lande er det hovedsagligt andre problematikker, der gør sig gældende i form af sygdomme som kræft, diabetes, hjertekarsygdomme og overvægt, stress og mental mistrivsel. Det giver målet en bred relevans og kalder på løsninger, der skabes i et samarbejde mellem regeringer, regioner, kommuner og private aktører.

Sundhed i Danmark

I Danmark er det regionerne, der står for hele sygehusvæsenet, mens kommunerne har ansvaret for ældreplejen, den borgerrettede og dele af den patientrettede forebyggelse, forebyggelse, pleje og genoptræning, behandling af alkohol- og stofmisbrug, hjemmesygepleje, tandpleje og socialpsykiatri.

En ny national undersøgelse blandt mere end 180.000 danskere, offentliggjort af Sundhedsstyrelsen i marts 2018 viser, at danskernes sundhed og trivsel er blevet dårligere, at flere unge direkte mistrives, at mere end halvdelen af danskerne er overvægtige og at flere unge begynder at ryge. Undersøgelsen viser desuden, at sundhed fortsat er ulige fordelt i Danmark, og at der på alle områder er en stor forskel på sundhedstilstanden blandt personer med en kort uddannelse og personer med en lang uddannelse.

Det giver en udfordring for alle dele af sundhedsvæsenet på både regionalt og kommunalt plan.

Sundhed på Frederiksberg

Frederiksbergs sundhedspolitik tegner retningen for, hvordan der kan skabes flere gode leveår for byens borgere. Sundhed må tænkes ind alle vegne – for eksempel i børns og unges liv i skoler og uddannelsesinstitutioner, i byens indretning og i den måde, kommunen tilbyder hjælp til at ændre vaner for de borgere, som ønsker det.

Frederiksbergborgerne lever på mange områder sundere end gennemsnittet i Danmark, og borgernes middellevetid er steget. Samtidig er der dog gennemsnitligt flere af vores leveår, hvor sygdom forringer livskvaliteten. Mange af disse sygdomme kan vi forebygge. De vaner og vilkår, der især koster gode leveår, er tobaksrygning, for lidt fysisk aktivitet, for meget alkohol, dårligt mentalt helbred, søvnbesvær, ensomhed, svær overvægt og stofmisbrug. Derfor har Frederiksbergs sundhedspolitik fire indsatsområder: sundt byliv, sundhed for alle, børn og unges sundhed, robuste fællesskaber og mental sundhed.

Frederiksberg har siden 2014 været en af fem byer i Danmark, som er en del af WHO's European Healthy Cities Network. Healthy Cities netværket består af ialt 85 byer i Europa, der ligesom Frederiksberg har forpligtet sig særligt til at arbejde med sundhed og forebyggelse i forhold til WHO's strategi.

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 3. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng, vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 3 har ophæng i en lang række forskellige politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

3.1 Inden 2030 skal den globale mødredødelighed reduceres til under 70 dødsfald per 100.000 levendefødte børn.

Mødredødeligheden i Danmark svinger en smule, men er faldende og lå i 2017 på 1,6 kvinde per 100.000 levendefødte. I Danmark har alle mulig-

hed for assisterede fødsler. Da indsatsen ligger på landets hospitaler vurderes delmålet ikke at have relevans i en kommunal sammenhæng.

3.2 Inden 2030 skal der sættes en stopper for forebyggelige dødsfald blandt nyfødte og børn under 5 år, med en målsætning i alle lande om at reducere den neonatale dødelighed til maksimalt 12 dødsfald pr. 1000 levendefødte børn og reducere dødelighed hos børn under 5 år til maksimalt 25 dødsfald per 1.000 levendefødte børn.

Fra nationalt hold er der udlagt retningslinjer om, at alle forældre til nyfødte skal informeres om og guides i forhold til risikofaktorer, der kan føre til spædbarnsdødelighed.

Kortlægningen viser

På Frederiksberg bliver alle forældre til nyfødte via sundhedsplejen informeret og guidet efter retningslinjerne.

3.3 Inden 2030 skal epidemiene af AIDS, tuberkulose, malaria og negligerede tropiske sygdomme afsluttes, og hepatitis, vandbårne sygdomme og andre smitsomme sygdomme skal bekæmpes.

Tropiske sygdomme vurderes ikke at findes i Danmark. Indsatsen mod malaria, hepatitis og tuberkulose ligger primært hos det regionale sundhedsvæsen.

Kortlægningen viser

Indsatsen mod AIDS ligger blandt andet i skolerens seksualoplysning, se eventuelt delmål 3.7.

3.4

Inden 2030 skal tidlig dødelighed, som følge af ikke-smitsomme sygdomme, reduceres med en tredjedel gennem forebyggelse og behandling, og mental sundhed og trivsel skal fremmes.

Indsatsen her er bred og handler blandt andet om at få borgerne til at bevæge sig mere, spise sundere, stoppe eller ikke begynde at ryge, drikke mindre alkohol samt styrke adgangen til og deltagelsen i robuste fællesskaber for alle borgere.

Kortlægningen viser

På Frederiksberg lever 23 procent ikke op til WHO's anbefalinger om fysisk aktivitet, 70 procent har meget stillesiddende tid på en typisk arbejdsdag og 13 procent har inaktiv transport til arbejde. 14 procent af borgerne vurderer, at de har dårligt mentalt helbred, 7 procent af borgerne er ensomme og 19 procent af borgerne har svage sociale relationer.

Frederiksberg Kommune er med i "Bevæg dig for livet", der er et projekt udviklet af DIF og DGI. "Bevæg dig for livet – Frederiksberg" har som mål at gøre 9.500 flere borgere idrætsaktive og få 5.000 flere til at blive medlem af idrætsforeningerne på Frederiksberg. I februar 2019 vurderes projektet at være på rette vej, og at medlemstilvæksten i foreningerne ligger over forventning.

For at stimulere til bevægelse er der i Cykelpolitikken sat mål om, at minimum 95 procent af børn i daginstitution går eller cykler til og fra daginstitution, at minimum 85 procent af alle skoleelever går eller cykler til og fra skole og mindst 20 procent af de ældres ture foretages på cykel. Motivationen skal komme gennem gode cykelstier, kampagner og projekter, der dog kræver løbende afsættelse af de nødvendige budgetmidler.

Ifølge Folkeskolereformen skal der i gennemsnit være 45 minutter daglig bevægelse i undervisningen. Et indsatsområde der gælder alle skoler,

men samtidigt er vanskeligt for alle. Erfaringen er, at det er relativt let at tænke bevægelse og fagundervisning sammen i indskolingen, men relativt svært i udskolingen.

I en del andre strategier som for eksempel Belysningsstrategien og Strategi for offentlige lege- og motionsarealer er der mål for at øge fremkommeligheden for gående og cyklister, øge trafikikkerheden og give mulighed for et fysisk aktivt liv tæt på den enkeltes bolig. Alt sammen elementer i et forsøg på at opmuntre til mere bevægelse i dagligdagen.

Indsatsen for, at flere borgere får adgang til at være en del af robuste fællesskaber styrkes i mange indsats i hele kommunen – fra trivselspolitikker i skolen over kultur- og fritidslivets indsats for at inkludere ikke-brugere til tidlig opsporing og hjælp til ensomme unge og ældre. En virksom metode er den australske metode ACT BELONG COMMIT, på dansk ABC for mental sundhed, som lægger op til, at kommunen i samarbejde med civilsamfundet skal skabe rammerne for, at borgerne kan gøre noget aktivt og meningsfuldt sammen med andre.

Indsatsen i forhold til medarbejdernes fysiske og mentale sundhed ligger i Arbejdsmiljøhandleplanen og der er en lang række handlemuligheder centralt og decentralt. Der er dog ikke fælles målrettede indsats.

Hvert år laves en undersøgelse af 9. klassernes sundhedstilstand, der sendes til skolen og giver et billede på udviklingen hos de unge. Denne opgørelse danner basis for eventuelle tiltag i forhold til de unges sundhed.

3.5

Forebyggelse og behandling af rusmiddelmisbrug, herunder narkotikamisbrug og skadelig brug af alkohol, skal styrkes.

Indsætserne i forlængelse af dette delmål handler om at forebygge storforbrug af alkohol samt problemer med alkohol og rusmidler hos unge. På voksenområdet handler det om at forebygge, opspore og tilbyde behandling til borgere, der har problemer med alkohol eller andre rusmidler.

Kortlægningen viser

Blandt eleverne i 9. klasse har 50 % prøvet at være fulde, 37 % af de 16-24 årige rusdrikkere og 32 % af de 16-24 årige har brugt hash og eller andre euforiserende stoffer indenfor det seneste år.

For at forebygge et stort forbrug af alkohol, tidlig alkoholdebut blandt de unge samt problemer med rusmidler undervises der på ungdomsuddannelserne, og i folkeskolerne i forebyggelse af alkohol og rusmiddelmisbrug, og medarbejderne klædes på i forhold til tidlig opsporing.

I 2019 igangsætter Frederiksberg Kommune en styrket indsats for at nedbringe unges alkoholforbrug.

I følge Sundhedsprofil 2017 har 9 % af de voksne borgere et storforbrug af alkohol og 13 % af voksne borgere med hjemmeboende børn under

16 år har en risikabel alkoholadfærd. Mere end hver tredje borger med risikabel alkoholadfærd ønsker at nedsætte sit alkoholforbrug.

I Frederiksberg Kommunes Rådgivningscenter kan borgere få rådgivning og behandling. Borgere, som kommer i alkoholbehandling, vurderer selv, at de har haft en overforbrug af alkohol i gennemsnitligt 15 år, inden de kommer i behandling. Derfor prioriterer kommunen at styrke arbejdet med tidlig opsporing og henvisning til behandling i mange af de sammenhæng, hvor kommunen er i kontakt med borgerne for eksempel i forbindelse med ledighed og sygemelding.

I forhold til kommunalt ansatte med alkoholmisbrug er der en løbende vidensdeling mellem Frederiksberg Kommunes rådgivningscenter og HR, og det er et løbende opmærksomhedspunkt, der ligger i den daglige drift. Hvis der er brug for det, kan medarbejderens hjemkommune inddrages. Det betragtes som et område, hvor der er stor erfaring, og hvor yderligere tiltag ikke er påkrævet.

3.6

Inden 2020 skal antallet af globale dødsfald og tilskadekomster som følge af trafikulykker halveres.

Den overordnede vision for trafiksikkerhedsarbejdet i Frederiksberg Kommune svarer til Færdsels-sikkerhedskommissionens vision om, at "Ingen må blive dræbt eller komme til skade i trafikken". Derudover er det kommunens vision at "Frederiksberg skal være et sted, hvor trafikanterne føler sig prioriterede og trygge, når de færdes".

På den baggrund sættes der i Trafiksikkerhedsplanen mål om, at antallet af dræbte og tilskadekomne reduceres med 50 procent på de kommunale veje og stier frem til 2020 i forhold til antallet af politiregistrerede uheld i 2010. Andelen af borgere, der føler sig trygge i trafikken, skal være mindst 80 procent i 2020.

Det er i høj grad kommunale projekter, der driver udviklingen og i Frederiksberg Kommune er der normalt afsat 4 millioner kroner om året til formålet. Disse fordeler sig i 2019 med 2,8 millioner kroner til trafiksikkerheds- og tryghedsfremmende tiltag, 0,8 millioner kroner til tilgængelighed og 0,4 millioner kroner til planlægning med videre.

Kortlægningen viser

De seneste tal for politiregistrerede uheld fra 2017 viser en positiv udvikling, idet antallet af tilskadekomne i trafikken er faldet fra 48 i 2016 til 33 i 2017, svarende til et fald på 31 procent. 2017 er andet år i træk, hvor antallet af tilskadekomne

er faldet og nu ligger på et niveau, der næsten svarer til delmålsætningen frem mod 2020. I 2017 var der ingen trafikdræbte mod 3 i 2016.

Væsentlige orienteringspunkter for uheldsstatistikken er:

- At de tilskadekomne udgør cyklister 61 procent og fodgængere 18 procent
- Der er ikke registreret skolevejsuheld i 2017
- Blandt de tilskadekomne udgør ungegruppen 15-24 årige 27 procent, hvor de kun udgør 13 procent af befolkningen
- Den hyppigste uheldssituation med cyklister i 2017 er højresvingende biler ind foran cykel
- Der har ikke været uheld med tilskadekomne i 2017, der kan relateres til høj hastighed

Indsatserne har udgangspunkt i Trafiksikkerhedsindsatsen, hvor der udpeges tre "hovedfronter": Kontrol, kampagne og information samt fysiske ændringer på vejnettet/vejteknik. Der er valgt primært at fokusere på indsatsområderne systematisk uheldsbekæmpelse, cyklister, fodgængere, trafikanternes adfærd og trafiksikkerhed i hverdagen. Desuden følges udviklingen inden for krydsuheld, de unge trafikanter, spiritus, narkotika og medicin samt hastighed, da de indgår som en del af de samlede uheldsfaktorer.

✓ 3.7

Inden 2030 skal der sikres universel adgang til seksuelle og reproduktive sundhedsydelse, herunder familieplanlægning, oplysning og uddannelse, og integration af reproduktiv sundhed i nationale strategier og programmer.

På Frederiksberg hører denne del under folkeskolernes undervisning i seksualoplysning.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune var i 2018 kommunen med det tredje største antal af nye klamydiatilfælde blandt unge i alderen 15-29 år. Ifølge den Nationale Sundhedsprofil 2017 har 16 procent af de 16-24 årige (1.800 personer) haft sex uden

kondom trods skiftende seksualpartnere og 9,5 procent (1.100 personer) fået konstateret en eller flere sexsygdomme inden for de seneste 12 måneder. Forvaltningen arbejder med en klamydiaindsats, som består af muligheden for at bestille en klamydiahjemmetest gennem Sex og Samfund, test hos egen læge samt information til kommunens 8. klasser ved skolebesøg hos Sex og Samfund.

✓ 3.8

Der skal opnås universel sundhedsdækning, herunder beskyttelse mod økonomiske risici, adgang til essentielle sundhedsydelser af høj kvalitet, og adgang til sikker og effektiv livsvigtig kvalitetsmedicin og vacciner til en overkommelig pris for alle.

Alle borgere i Danmark har i princippet fri og lige adgang til reproduktiv sundhedsbehandling og til læge og sygehusbehandling. Det vurderes på den baggrund, at delmålet ikke har relevans i en kommunal sammenhæng.

Kortlægningen viser

I Danmark skyldes en stor del af den sociale ulighed i sundhed forskellige vaner, når det gælder

eksempelvis livsstil. Men der er også social ulighed i brug af sundhedsydelser. Det er et fokusområde i Frederiksberg Kommune at nå de borgere, der har de største behov for sundhedstilbud. Et eksempel på dette er Sundhedscenterets Peermentor-projekt og særlige forløb for kræft- og diabetespatienter, som er arabisktalende, og derfor her svært ved at følge et forløb på dansk.

3.9

Inden 2030 skal antallet af dødsfald og sygdomstilfælde som følge af udsættelse for farlige kemikalier samt luft-, vand- og jordforurening væsentligt reduceres.

Drikkevandet i Danmark og på Frederiksberg er så rent, at der ikke er en sundhedsskadelig risiko ved at drikke det. Jordforurening kan være en trussel mod grundvandet, men er ikke en daglig kilde til sundhedsrisici. Men farlige kemikalier og luftforurening kan være sundhedsskadelige. Frederiksberg kommune behandler det i Indkøbspolitikken og Strategi for bekæmpelse af luftforurening.

Kortlægningen viser

I alle udbud bliver der stillet krav om, der ikke må være farlige kemikalier i vareindkøb. Det gælder blandt andet børnebleer, hvor der stilles krav om, der ikke må være kræftfremkaldende og allergifremkaldende stoffer i dem og at de skal desuden være svanemærket.

Udgangspunktet ligger i "Strategi for bekæmpelse af luftforurening", der med sin vision lægger et langsigtet mål om en luftkvalitet i Frederiksberg Kommune, der er så god, at borgernes sundhed ikke belastes. I starten af 2019 besluttede Kommunalbestyrelsen at revidere strategien og afsætte yderligere 0,3 millioner kroner til området.

Det nationale overvågningsprogram viser, at det i Københavnsområdet kun er kvælstofdioxid (NO₂), som ligger over grænseværdien, mens partikler

under 10 mikrometer (PM10) og partikler under 2,5 mikrometer (PM2.5) ligger under grænseværdien.

Lokalt er det trafikken, der leverer størstedelen af partikelforureningen og udledningen af NO_x, men den regionale forurening uden for Frederiksberg udgør op til 85 procent og det gør en del af målopfyldelsen afhængig af regionale og nationale indsatser.

Selvom der er 5.000 brændeovne på Frederiksberg, vurderes deres bidrag at være beskedent i forhold til trafikens betydning. Der er dog lavet en forskrift for brug af fastbrændselsovne med videre.

De indsatsområder kommunen arbejder med er: Trafikken, brændeovne, information om luftforurening, placering af miljøfølsomme byfunktioner og samtænkning af strategi for klima og luftkvalitet.

Specifikt på skoleområdet er der løbende opmærksomhed på udsugningen, og det har medført enkelte påbud og opmærksomhed på udluftningen. Det er dog en udfordring, at klasselokalerne på mange af kommunens gamle skoler er små og dermed særligt udsatte for dårligt indeklima.

3.a

Implementeringen af Verdenssundhedsorganisationens Rammekonvention vedrørende Tobakskontrol skal styrkes i alle lande, hvor det er relevant.

Ifølge Kræftens Bekæmpelse øger rygning risikoen for mere end 15 forskellige kræftformer, og er samtidig skyld i mange andre sygdomme. 13.600 danskere dør hvert år af rygning. Uanset hvor gammel man er, så er det aldrig for sent at holde op. Jo tidligere man stopper, jo hurtigere

kan kroppen begynde at reparere de skader, som ryggen har medført.

At flere lever et røgfrit liv og færre unge begynder at ryge, er da også et selvstændigt mål i kommunens sundhedspolitik.

Kortlægningen viser

På Frederiksberg er cirka 13 procent af borgerne dagligrygere og 1,5 procent ryger indendørs i hjem med børn, denne del er dog mere end halveret siden 2013. 16 procent af de 16-24 årige ryger dagligt. Andelen er steget fra 10 procent i 2013 til 16 procent i 2017. Målet er at andelen højst er 10 procent i 2022.

Med aftale om Frederiksberg Kommunes budget 2019-22 tilsluttede den samlede Kommunalbestyrelse sig en hensigtserklæring om Røgfri Generation. Beslutningen skal ses i lyset af, at rygning er den enkeltstående faktor, der har størst betydning for folkesundheden og det mest omkostningseffektive potentiale for forebyggelse. Samtidig vi-

ser den seneste sundhedsprofil 2017 fra Region Hovedstaden, at 16 procent af de 16-24 årige i Region Hovedstaden ryger dagligt.

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget har på den baggrund godkendt en handleplan for implementering af Røgfri Generation. Handleplanen er efterfølgende sendt i høring i de relevante fagudvalg samt i Magistrat og personaleudvalg. Sagen er desuden sendt i høring i MED-organisationen.

Kommunen kan i øvrigt lave sin egen rygepolitik, og lokale arbejdspladser har via deres MED-udvalg mulighed for at indføre "røgfri arbejdsdag". Fra april 2019 er der på rådhuset indført en regel om, at der kun må ryges på tagterrassen på 3. sal.

3.b

Forskning og udvikling af vacciner og medicin til behandling af smitsomme og ikke smitsomme sygdomme, der primært påvirker udviklingslande skal støttes, og der skal sikres adgang til livsvigtig medicin og vacciner til en overkommelig pris i overensstemmelse med Doha-erklæringen om TRIPS-aftalen og Folkesundhed, som bekræfter udviklingslandenes ret til i fuldt omfang at anvende bestemmelserne i Aftalen om Handelsrelaterede Aspekter af Intellektuelle Ejendomsrettigheder vedrørende fleksibilitet i beskyttelsen af folkesundheden, og især skal der sikres adgang til medicin for alle.

Børnevaccinationsprogrammet består i Danmark af en række vacciner mod farlige sygdomme, som man fra sundhedsmyndighedernes side ønsker at forebygge og begrænse udbredelsen af. Det er frivilligt og gratis at lade sit barn vaccinere, men Sundhedsstyrelsen anbefaler, at alle børn bliver vaccineret. Alle børn, unge og deres forældre skal oplyses om det nationale vaccinationsprogram og risikoen ved ikke at lade sig vaccinere.

Kortlægningen viser

Få Frederiksberg er det sundhedsplejen, der følger op på børnevaccinationsprogrammet. Det forventes, at der i 2019 bliver igangsat en oplysningskampagne i forhold til HPV vaccine. Endvidere er det blevet besluttet at have ekstra fokus på børnevaccinationsprogrammet.

3.c

Der skal opnås en væsentlig forøgelse af sundhedsfinansiering og rekruttering, udvikling, uddannelse og fastholdelse af sundhedsarbejdsstyrken i udviklingslande, især i de mindst udviklede lande og de små udviklingsøstater.

Da målet ligger på nationalt og internationalt niveau vurderes det, at delmålet ikke har relevans i en kommunal sammenhæng.

3.d Alle lande, og især udviklingslandene, skal styrke deres kapacitet for tidlig varsling, risikoreduktion og håndtering af nationale og globale sundhedsrisici.

Da målet ligger på nationalt og internationalt niveau vurderes det, at delmålet ikke har relevans i en kommunal sammenhæng.

VURDERING

Som det fremgår af ovenstående, er der mange indsatser i gang på sundhedsområdet. Frederiksberg fører en ambitiøs sundhedspolitik og derfor er der stadig mange opgaver og indsatser at tage fat på for at sikre og højne borgernes sundhed og velfærd. Hvor stor indsatsen skal være og hvor den skal sættes ind, er i høj grad en politisk beslutning og budgetmæssig afvejning.

Lighed i sundhed og socialt udsatte er et særligt område, da socialt udsatte borgere ofte har en betydelig dårligere sundhedstilstand og en markant højere dødelighed end resten af befolkningen. Fra kommunens side peges på, at der er behov for flere håndholdte og langt mere målrettede indsatser. For eksempel i form af en fremskudt sundhedsindsats og en større koordination mellem indsatserne.

I forhold til borgere med kroniske sygdomme peges der i "Borgerens lokale sundhedsvæsen" på, at tilbuddene løbende justeres og udbygges, at kommunen har stor indflydelse på egne tilbud og koordinering på tværs, og at der arbejdes i kommunen på at fremme sammenhæng mellem indsatserne. Der efterspørges et styrket samarbejde mellem Region, kommune og praktiserende læger, der muligvis understøttes af en ny sundhedsreform.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDRER MÅLET

- ★ Frederiksbergstrategi
- ★ Personalepolitik
- ★ Sundhedspolitik
- ★ Borgerens lokale sundhedsvæsen (kommunens plan for udvikling af tilbud og indsatser 2019-2022)
- ★ Kultur- og fritidspolitik
- ★ Frivillighedspolitik
- ★ Strategi til bekæmpelse af luftforurening
- ★ Udsattepolitikens handleplan
- ★ Trafik- og mobilitetsplan
- ★ Trafiksikkerhedsplan
- ★ Belysningsstrategi
- ★ Cykelpolitik
- ★ Indkøbspolitik
- ★ Udviklingsplaner for børn, unge og familier med særlige behov
- ★ Arbejdsmiljøhandleplan

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 4

KVALITETSUDDANNELSE

Vi skal sikre alle lige adgang til kvalitetsuddannelse og fremme alles muligheder for livslang læring

INDLEDNING

Uddannelse af høj kvalitet anses som et af fundamentene for en bæredygtig udvikling. Fordi det øger forståelsen for verdens problemer og muligheden for at gøre noget ved dem samtidig med, at det giver den enkelte flere muligheder.

Siden år 2000 er der sket store fremskridt i forhold til delmålet om grundskoleuddannelse for alle. Den samlede indskrivningsrate i udviklingslandene var i 2015 på 91 procent, antallet af børn der stopper i skolen er faldende, og der er næsten lige så mange piger som drenge, der starter i skole. UNESCO vurderer, at i 2010 kunne lidt over 90 procent af verdens unge mellem 15 og 24 år læse og skrive.

Der er dog stadig udfordringer i visse dele af verden som for eksempel det vestlige Asien og Nordafrika hvor fattigdom, væbnede konflikter og andre nødsituationer betyder, at færre børn kommer i skole. Børn fra de fattigste husholdninger har desuden fire gange større sandsynlighed for ikke at komme i skole end børn fra de rigeste. Forskellene mellem landdistrikter og byområder er også fortsat høj.

Det danske uddannelsesniveau

I Danmark har alle som udgangspunkt ret til gratis uddannelse på grundskoleniveau. De erhvervs- og videregående uddannelser er også overvejende gratis. De erhvervsrettede og videregående uddannelser varetages af regionerne og staten, mens folkeskoler og dagtilbud ligger under kommunerne.

Generelt er uddannelsesniveauet højt i Danmark, og der er både flere, der får en erhvervskompetence-givende uddannelse og en videregående uddannelse. Der er desuden en lang tradition for efter- og videreuddannelse for folk på arbejdsmarkedet. I 2015 var der knap 750.000 kursusedtagere i efter- og videreuddannelse.

Børns økonomiske opvækstvilkår har dog fortsat stor betydning for, hvilken uddannelse og arbejdsmarkedstilknævnning de efterfølgende får som unge. En analyse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd viser, at børn, der vokser op i familier med relativ lav indkomst, har væsentlig mindre chance for at komme i beskæftigelse eller få en uddannelse end børn fra velhavende familier. Børn, der vokser op i relativt fattige familier, har desuden en betydelig overrisiko for som 25-årig at være ledig, modtage kontanthjælp eller blive førtidspensionist. Derfor har ikke bare forældrene, men også det pædagogiske miljø stor betydning for børns udvikling, trivsel og læring og på det større plan for ligheden i samfundet.

På handicapområdet foreligger en handleplan fra EU kommissionen, der skal fremme lige muligheder for personer med et handicap og Danmark har underskrevet FN-konventionen om handicappedes rettigheder til fuld deltagelse i alle aspekter af samfundslivet. I Norden er det dog kun i Norge, der har lige ret til uddannelse for alle voksne med særlige behov.

Frederiksberg og bæredygtigt fødevarerforbrug

Frederiksberg har en lang historie som uddannelses- og vidensby. Uddannelsesinstitutionerne er identitetsskabende for Frederiksberg og er med til at forme byen og dens mennesker. Frederiksbergs borgere har generelt et højt uddannelsesniveau. For eksempel har 26 procent en lang videregående uddannelse mod 9,5 procent på landsplan.

Langt de fleste elever vælger en ungdomsuddannelse efter grundskolen og i 2016 havde 91 procent en ungdomsuddannelse. En mindre gruppe har dog stadig svært ved at komme videre i uddannelsessystemet og den gruppe arbejdes der målrettet med. Den uddannelses- og beskæftigelsesrettede indsats for unge beskrives i planen "Unge godt på vej".

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 4. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng, vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 4 har ophæng i en lang række forskellige politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

4.1

Inden 2030 skal det sikres, at alle piger og drenge gennemfører gratis, inkluderende grundskoleundervisning og ungdomsuddannelse i høj kvalitet, der fører til relevante og effektive læringsresultater.

Med folkeskolereformen blev der sat en række nationale mål og resultatmål for folkeskolen som udgangspunkt for den opfølgning, der skal ske på alle niveauer. De handler blandt andet om, at flere skal være gode til at læse og skrive, at betydningen af den sociale baggrund skal mindskes, at elevernes trivsel skal øges og inklusionen være større. Målet er desuden, at flere vælger en erhvervsuddannelse direkte efter folkeskolen og den nye nationale målsætning om, at alle unge under 25 år skal have en ungdomsuddannelse, være i uddannelse eller beskæftigelse.

Kortlægningen viser

I kvalitetsrapporten 2018 for Børne- og Ungeområdet opgøres gennemsnittet for kommunen og for hver enkelt skole. Heraf fremgår det ikke, hvor mange der gennemfører folkeskolen, men andelen

af elever, der er i gang med en ungdomsuddannelse 15 måneder efter 9. klasse, er cirka 85 procent. Det nationale gennemsnit er cirka 88 procent.

Den uddannelses- og beskæftigelsesrettede indsats for unge beskrives i planen "Unge godt på vej". Langt de fleste elever vælger en ungdomsuddannelse efter grundskolen, men der er fortsat en mindre gruppe, som har svært ved at komme videre i uddannelsessystemet. Der arbejdes målrettet med denne gruppe blandt andet i forhold til tidlig identificering i folkeskolen, hvor alle i 7. klasse vurderes, om de har behov for en særlig opmærksomhed på baggrund af personlige, faglige eller sociale forudsætninger. Disse elever kaldes fokus-elever og gruppen udgør cirka 20 procent af udskolings eleverne.

4.2

Inden 2030 skal alle piger og drenge sikres adgang til dagtilbud af høj kvalitet, så de er klar til grundskolen.

I kommunens sammenhængende børnepolitik hedder det at: *Formålet med dagtilbud er at fremme børns trivsel, udvikling og læring, tilbyde pasning og forebygge negativ social arv og eksklusion.* Dette ved, at de pædagogiske tilbud er en integreret del af både kommunens samlede generelle tilbud til børn og unge og af den forebyggende og

støttende indsats over for børn og unge med behov for en særlig indsats, herunder børn og unge med nedsat psykisk og fysisk funktionsevne.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune har - og prioriterer pladsgaranti til dagtilbud af høj kvalitet. Rammerne for

forældrebetalingen fremgår af dagtilbudslovens § 32, der giver alle ret til helt eller delvist fripladstilskud afhængig af indtægt.

Det er et politisk mål på dagtilbudsområdet og en del af effektstyringen at måle på skoleparathed herunder livsduelighed.

Der skelnes i Børnepolitikken mellem de almene pasningstilbud og særlige indsatser og tilbud til børn med særlige behov. Det betyder, at alle børn får et tilbud efter behov. I forhold til dagtilbud

følges de pædagogiske læreplaner, der er fastsat i dagtilbudslovens §8.

Mønsterbryderudvalget blev nedsat i 2014 med et bredt fokus, men er nu målrettet udsatte børn fra 0-6 år. Udvalget har til formål at iværksætte konkrete tiltag, som kan øge den sociale mobilitet og dermed nedbryde den negative sociale arv for børn i udsatte positioner, der er i risiko for ikke at få en uddannelse og ikke blive selvforsørgende senere i livet.

4.3

Inden 2030 skal alle kvinder og mænd sikres lige adgang til teknisk, erhvervs- og videregående uddannelse, herunder universiteter, af høj kvalitet og til en overkommelig pris.

Erhvervs- og videregående uddannelser ligger under regionerne og staten. Som udgangspunkt har alle kvinder og mænd lige adgang til gratis uddannelse i Danmark. Det har dog stadig betydning for udnyttelsen af uddannelsesstilbuddene, hvor man er vokset op, med hvilken familiemæssig baggrund, om man er født med eller uden handicap, som dansk eller udenlandsk statsborger.

Kortlægningen viser

På Frederiksberg arbejdes der strategisk i forhold til, at flest mulige unge vælger en erhvervsuddannelse. I grundskolen arbejdes der for eksempel med det erhvervsrettede fokus i regi af temaet "Uddannelse og Job", med virksomhedsbesøg og projekter på erhvervsskoler.

4.4

Inden 2030 skal antallet af unge og voksne, der har relevante færdigheder, herunder tekniske og erhvervsrettede færdigheder og kompetencer, for beskæftigelse, gode job og iværksætteri, øges væsentligt.

I Frederiksbergstrategien er et af målene at understøtte iværksætteri på Frederiksberg ved at tilbyde kurser i iværksætteri og samarbejde med iværksættermiljøer på uddannelsesinstitutionerne og i private kontorfællesskaber. Der tilbydes også valgfag i folkeskolen om innovation og entreprenørskab samt temauger med fokus på arbejdsmarkedet, uddannelse og private virksomheder.

Kortlægningen viser

Som den overordnede strategi for beskæftigelsesindsatsen, handler "Job i fokus" om at tage udgangspunkt i virksomhedernes behov for ar-

bejdskraft. Det er således arbejdsmarkedets efterspørgsel på kvalifikationer og kompetencer, der er styrende for den beskæftigelsesrettede indsats også for borgere med særlige behov. Branchepakkerne er et eksempel på, hvordan der sigtes mod brancher med jobåbninger. "Job i fokus" er også afsættet i forhold til ungeindsatsen, der tager udgangspunkt i den unges ønsker med blik for arbejdsmarkedets behov.

Som en del af hovedstaden har Frederiksberg gode forudsætninger for at styrke området, ikke mindst i kraft af de mange lokale uddannelses-

institutioner inden for kort afstand. Samtidig har Frederiksberg et forholdsmeæssigt stort antal ledige højtuddannede, som umiddelbart har et kompetenceniveau, der gør dem i stand til at følge med udviklingen og har potentiale for at løfte virksomhedernes vækst og selv komme i beskæftigelse.

I Uddannelsesforum samarbejdes med de videregående uddannelser, i Uddannelsesrådet koordinerer folkeskolerne og ungdomsuddannelserne indsatsen, og sammen med det regionale Erhvervshus arbejdes med beskæftigelsesområdet.

Knap 40 procent af virksomhederne på Frederiksberg er vidensvirksomheder. Det er en branche i vækst – også på iværksættersiden. Mange af vidensvirksomhederne er centreret omkring kommunens campusmiljøer, og der er et stort potentiale for at videreudvikle disse vidensmiljøer. Samtidig er IT-virksomhedernes værdiskabelse og beskæftigelse steget de seneste par år i Frederiksberg Kommune - og mere end i resten af hovedstadsområdet. I planen "Vækst og Jobskabelse" arbejdes der således med en aktiv beskæftigelsesindsats med iværksætteri som vejen til job.

4.5

Inden 2030 skal ulighed mellem kønnene i uddannelser afskaffes, og der skal sikres lige adgang til alle niveauer af uddannelse og erhvervsrettet uddannelse for de mest udsatte grupper, herunder mennesker med handicap, oprindelige folk og børn i udsatte situationer.

Både nationalt og på Frederiksberg er det en udfordring at give flere unge med handicap en uddannelse. En målsætning i Handicappolitikken er derfor, at flere borgere med fysisk- og psykisk funktionsnedsættelser gennemfører en ungdoms- og videreuddannelse.

På integrationsområdet er målet i Integrationspolitikken på lignende vis, at en større andel af borgere med en anden etnisk baggrund end dansk gennemfører en ungdoms- og videregående uddannelse.

Der er generelt fokus på at understøtte sårbare og udsatte unge med henblik på uddannelse.

Kortlægningen viser

Der er iværksat flere indsatser for at understøtte sårbare og udsatte unge i forhold til uddannelse. For eksempel ved at sikre en glidende overgang mellem børne- og voksenområdet via Ungekoordinationsudvalget. Der arbejdes desuden på en tværgående konferencemodel og fastholdelse af studerende på ungdomsuddannelserne med mentorforløb, rollemodeller og uddannelsesdage. Indsatsen er højt prioriteret, men i forhold til

gymnasier og andre ungdomsuddannelser er der behov for en understøttende indsats fra region og stat.

På integrationsområdet er målsætningen, at flere gennemfører en ungdoms- eller videregående uddannelse. Der samarbejdes med VUF om skoletilbud til sent ankomne flygtninge mellem 16 og 25 år. Flygtninge og migranter kan visiteres til modtageklasser, som findes på hovedparten af skolerne, hvor de kan gå i op til to år. Eleverne udluses løbende, og der følges op på deres progression. Kommunen har mulighed for at sætte ekstra fokus på området, særligt under den almindelige uddannelsesindsats, men ellers er det i høj grad kommunal implementering af national lovgivning. Det vurderes, at handlemulighederne er begrænsede, da området reguleres af den nationale integrations-, uddannelses- og beskæftigelsesindsats.

Frederiksberg Kommune har tidligere forsøgt at etablere tværkommunalt samarbejde i regionen omkring traumatiserede flygtninge, men det har ikke kunnet lade sig gøre med en samlet indsats.

4.6

Inden 2030 skal alle unge og en væsentlig del af voksne, både mænd og kvinder, have opnået færdigheder i at læse og regne.

I de nationale målsætninger hedder det, at 80 procent af eleverne skal være gode til at læse og regne i de nationale test.

Kortlægningen viser

Eleverne i Frederiksberg Kommune opfylder målene for dansk/læsning i 2. og 8. klasse samt matematik i 3. klasse, men opfylder ikke målene for dansk i 4. klasse, hvor der også har været tilbagegang i forhold til det foregående skoleår. Målet er ikke opfyldt for dansk/læsning og matematik i 6. klasse, men der har været fremgang i forhold til skoleåret 2015/16.

Frederiksberg Kommune har en læse-skriftsprogstrategi, som understøtter indsatserne for tidlig

opsporing og indsats af børn med læsevanskeligheder. Tilsvarende er der vedtaget en matematikstrategi, der også bidrager til opsporing af elever med matematikvanskeligheder.

Der er uddannede læse- og matematikvejledere på skolerne, der har særligt fokus på elever med læse- eller matematikvanskeligheder. Elever med svære læsevanskeligheder visiteres til kurser på kommunens læsekompetencecenter eller "Taleklassen" hvis eleven er diagnosticeret med deciderede sproglige vanskeligheder. Med det seneste folkeskoleforlig i januar 2019 iværksættes desuden en national 3-årig læseindsats.

4.7

Inden 2030 skal alle elever have tilegnet sig den viden og de færdigheder, som er nødvendig for at fremme bæredygtig udvikling, herunder blandt andet gennem undervisning i bæredygtig udvikling og bæredygtig livsstil, menneskerettigheder, ligestilling mellem kønnene, fremme af en fredelig og ikkevoldelig kultur, globalt medborgerskab samt anerkendelse af kulturel mangfoldighed og af kulturens bidrag til bæredygtig udvikling

Læreplanerne angiver minimumsniveauet for, hvordan der skal arbejdes med området på dagtilbudsområdet og i folkeskolerne.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune efterlever læreplanerne.

4.a

Uddannelsesinstitutioner skal bygges og opgraderes, så de tager hensyn til barnets tarv, handicap og køn, og så de skaber et sikkert, ikkevoldeligt, inkluderende og effektivt læringsmiljø for alle.

Bygningsreglementet sætter rammerne for, hvordan bygninger skal indrettes og tage hensyn til køn, personer med et handicap med videre.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune følger bygningsreglementet.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

4.b

Inden 2020 skal antallet af stipendier til udviklingslande øges væsentligt globalt, især til de mindst udviklede lande, små udviklingsøstater, og afrikanske lande, til brug for indskrivning på højere uddannelser, herunder erhvervsuddannelse og informations- og kommunikationsteknologi, tekniske, ingeniør- og videnskabelige programmer, i udviklede lande og andre udviklingslande.

Indsatsen ligger på nationalt og internationalt niveau og vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng.

4.c

Inden 2030 skal antallet af uddannede lærere øges væsentligt, bl.a. gennem internationalt samarbejde om læreruddannelse i udviklingslande, især de mindst udviklede lande og små udviklingsøstater.

Indsatsen ligger på nationalt og internationalt niveau og vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng.

VURDERING

En del af området er rammesat via national lovgivning og en lang række mål og målsætninger, som kommunerne kan fylde ud på deres måde. Der er i Frederiksberg Kommune iværksat en lang række indsatser, der skal sørge for, at målene i Folkeskolereformen efterleves og som støtter op om blandt andet personer med et handicap og danskere med anden etnisk baggrund. I forhold til unge er der en lang række indsatser for at understøtte den nationale målsætning om, at alle unge under 25 år skal have en ungdomsuddannelse, være i uddannelse eller beskæftigelse.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDTERER MÅLET

- ★ Frederiksbergstrategi
- ★ Beskæftigelsesplan
- ★ Unge godt på vej
- ★ Vækst og jobskabelse
- ★ Almene boliger
- ★ Sundhedspolitik
- ★ Den sammenhængende børnepolitik
- ★ Handicappolitik og handleplan
- ★ Integrationspolitik og handleplan
- ★ Tilgængelighedsplan
- ★ Erhvervsstrategi
- ★ Indkøbspolitik
- ★ Udviklingsplan for dagtilbud 2020
- ★ Udviklingsplan for skoler og unge 2020
- ★ Kultur- og fritidspolitik

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 5

LIGESTILLING MELLEM KØNNENE

Vi skal opnå ligestilling mellem kønnene og styrke kvinders og pigers rettigheder og muligheder

INDLEDNING

En styrkelse af kvinders rettigheder og muligheder og større ligestilling er afgørende for at fremskynde en bæredygtig udvikling. At fjerne alle former for diskrimination mod kvinder og piger er en grundlæggende menneskeret, og har samtidig en multiplikatoreffekt på tværs af alle andre udviklingsområder.

Ligestilling har siden 2000 været endnu tydeligere på den globale dagsorden og det med stor succes. Flere piger kommer i skole nu i forhold til for 15 år siden, og de fleste udviklingslande har opnået ligestilling i grundskolen. Kvinder udgør nu 41 procent af alle lønmodtagere uden for landbruget sammenlignet med 35 procent i 1990. Der er dog stadig store uligheder i adgangen til lønnet arbejde i nogle lande, og der er betydelige forskelle mellem mænd og kvinder på arbejdsmarkedet. Der er flere kvinder i offentligt embede end nogensinde før, men flere kvindelige ledere på tværs af alle regioner vil bidrage til at styrke både politikker og lovgivning i forhold til større ligestilling.

Vold er også en fortsat problematik og ifølge UNFPA har 35 procent af alle kvinder været udsat for fysisk eller seksuel vold, og det er nogenlunde ligeligt fordelt mellem verdensdelene. Det har konsekvenser for den enkelte kvindes liv, og på samfundsniveau er det en udfordring i forhold til kvinders generelle deltagelse og blandt andet deres øgede brug af sundhedssystemet.

Ligestilling nationalt

Danmark har en ligestillingslov, der har til formål at fremme ligestilling mellem kvinder og mænd, herunder lige integration, lige indflydelse og lige muligheder i alle samfundets funktioner med udgangspunkt i kvinders og mænds lige værd. Lovens formål er desuden at modvirke direkte og indirekte forskelsbehandling på grund af køn samt at modvirke chikane og sexchikane.

Der er dog fortsat en række forskelle mellem kønnene i Danmark. For eksempel har Danmark en af verdens højeste erhvervsfrekvenser for kvinder, men også en vedvarende og markant lønforskel mellem kønnene, hvor kvinderne gennemsnitligt tjener 14-18 procent mindre end mænd, og kvinders pensionsopsparing er typisk en tredjedel mindre end mænds. Dette er paradoksalt i lyset af, at knap 60 procent af de nye studerende er kvinder, men skyldes i høj grad, at kvinder fortsat vælger typiske kvindefag, hvor lønnen er lavere, de tager en større del af barselsorloven (i 2015 stod kvinderne for cirka 90 procent af barslen), og i 2017 var hver tredje arbejdende kvinde på deltid.

I forhold til topposter inden for både det offentlige, det private, forskningsverdenen og politik er der også en markant forskel på mænd og kvinder. For eksempel er kun knapt 20 procent af topchefer i staten kvinder, 18 procent af profes-

sorerne ved danske universiteter, 20 procent af bestyrelsesmedlemmerne i aktieselskaber og 30 procent af kommunalbestyrelsesmedlemmerne.

33.000 kvinder udsættes hvert år for partnervold, der i over 95 procent af tilfældene begås af mænd. Omkring 5.000 kvinder menes voldtaget i Danmark om året, knap 1000 tilfælde anmeldes til politiet og omkring 56 personer dømmes årligt for voldtægt. 6 procent af befolkningen har været udsat for tvungen sex og 4 procent har været udsat for forsøg herpå. 16 procent af dem er mænd og 84 procent er kvinder.

Mænd har kortere gennemsnitlig levetid (78,2 år for mænd og 82,2 år for kvinder) og er for eksempel overrepræsenteret i hjemløsestatistikker. Af den nationale sundhedsprofil fremgår det, at mænd ryger og drikker mere end kvinder. De har dårligere kostvaner og er mere overvægtige og stressede end kvinder, der derimod har flere langvarige sygdomme samt mentalt og fysisk dårligere helbred.

I forhold til skilsmisse, oplever mange mænd sig diskrimineret i forhold til rettigheder til børn og løsninger fra statsforvaltningens side, hvor en overvejende del af de ansatte er kvinder.

Ligestilling i Frederiksberg Kommune

I Frederiksberg Kommune er 10 ud af 25 kommunalbestyrelsesmedlemmer kvinder og 4 ud af 9 fagudvalg har en kvindelig formand.

Alle kommuner skal efter ligestillingsloven hvert ulige år indberette en ligestillingsredegørelse i forhold til mænd og kvinder. Ligestillingsredegørelsen drøftes i Kommunalbestyrelsen og i Hovedudvalget og følger op på ligestillingslovens § 4 om, at alle offentlige myndigheder inden for deres område skal arbejde for ligestilling og indarbejde ligestilling i al planlægning og forvaltning. Frederiksberg Kommune som arbejdsplads er godt med i arbejdet med ligestilling og ligger i top 10 over de kommuner, der gør sig bedst. Der er i alt 5.200 medarbejdere i kommunen, heraf er 3.600 kvinder og 1.600 mænd. I lønstatistikken fremgår det dog, at kvinder generelt får lidt mindre i løn end mænd. Det skyldes primært det kønsopdelte arbejdsmarked, og der arbejdes derfor med at ændre dette og arbejde mod en ligelig kønsfordeling blandt medarbejdere og ledere.

I forhold til den øverste ledelse følger Frederiksberg Kommune som arbejdsplads det nationale mønster; 1 af 4 direktører er kvinde. På de øvrige ledelseslag er fordelingen cirka 2/3 kvindelige og 1/3 mandlige ledere, hvilket tilnærmelsesvist afspejler medarbejdersammensætningen i forhold til køn. Fordelingen af medarbejdere i forhold til overenskomstområde følger det traditionelle kønsopdelte billede.

Uddannelses- og beskæftigelsesniveauet blandt borgerne – kvinder og mænd – på Frederiksberg er overvejende ens, dog har flere kvinder (18,3 procent) end mænd (12,2 procent) en mellemlang videregående uddannelse, og flere mænd har en ph.d. og forskeruddannelse (2,65 procent for mænd og 1,89 procent for kvinder). I forhold til beskæftigelse er lidt flere kvinder på ydelse (9 procent) og for mændene er det 7,4 procent (tal fra jobindsats.dk). I forhold til årlig disponibel indkomst er den for mænd på Frederiksberg 303.000 kroner, mens den for kvinder er 237.000 kroner.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 5. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng, vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 5 har ophæng i en lang række forskellige politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

5.1 Alle former for diskrimination af alle kvinder og piger overalt skal stoppes.

Ifølge dansk lovgivning er det forbudt at diskriminere på grund af køn, race eller religion. Dette er indarbejdet i Frederiksberg Kommunes rekrutteringsprincipper. I Udsatte- og Integrationspolitikken er mangfoldighed et grundprincip, herunder også i forhold til køn.

Også på børneområdet (Sammenhængende børnepolitik 2016) tages der afsæt i FNs børnekon-

vention om børns grundlæggende rettigheder til udvikling, medbestemmelse og ret til beskyttelse. Politikken understøttes af Mønsterbryderudvalgets arbejde for udsatte børn (0-6 år) med at iværksætte konkrete tiltag, som kan øge den sociale mobilitet og dermed nedbryde den negative sociale arv for små børn i udsatte positioner, der er i risiko for ikke at få en uddannelse og blive selvforsørgende senere i livet.

5.2 Alle former for vold mod alle kvinder og piger i de offentlige og private rum skal elimineres, herunder menneskehandel og seksuel og andre former for udnyttelse.

Ifølge Danmarks Statistik har 0,17 procent af alle danske kvinder over 15 år været udsat for seksuel vold begået af en anden end en intim partner. 0,22 procent har været udsat for det af en intim partner. Der er ingen opgørelser på kommuneniveau. I 2018 blev der med integrationspuljen understøttet en indsats 'Vejen til viden', som led i en national opsøgende og forebyggende indsats for nydanske kvinder i forhold til vold i nære relationer. Målgruppen for indsatsen var både kvinderne selv og kommunale medarbejdere.

I 2016 var den gennemsnitlige indskrivningstid på krisecentre 115 dage. I handleplanen for udsatte

er vold mod kvinder et selvstændigt handlepunkt. Indsatsen for kvinder i voldelige relationer handler om at understøtte, at kvinderne bliver klar til at mestre livet, få tilknytning til arbejdsmarkedet og klare sig i egen bolig. I tilknytning til opholdet på et krisecenter vil der blive sørget for den rette hjælp i form af psykologhjælp til børn og vejledning af den/de voksne i forhold til at håndtere opholdet på et krisecenter. Der arbejdes blandt andet med fremskudt sagsbehandling for kvinder på krisecentre.

5.3 Alle skadelige skikke som børneægteskaber, tidlige ægteskaber og tvangsægteskaber samt kvindelig omskæring skal elimineres.

Andelen af danske kvinder mellem 20-24 år, der er blevet gift eller har indgået i et partnerskab før 18 år er 0,9 procent.

Ifølge dansk lovgivning er omskæring ikke lovligt og tvangsægteskaber er forbudt både ifølge internationale konventioner og dansk lov. I Danmark skal man desuden være fyldt 18 år for at blive gift, og alderskravet for ægteskabssammenføringer er hævet til 24 år.

I Sundhedspolitikken arbejdes der med målet om, at børn skal vokse op i sunde og trygge rammer med nære relationer til betydningsfulde voksne. I Udsatte- og Integrationspolitikkerne er medborgerskab og inklusion grundprincipper. Det er med til at forebygge blandt andet kvindeundertrykkelse konkret gennem oplysning og uddannelse i for eksempel projekterne Bydelsmødre og fædrependanten Baba, der er blevet gennemført som en del af Integrationspolitikken handleplan 2018.

5.4 Ulønnet omsorgsarbejde og arbejde i hjemmet skal anerkendes og værdsættes gennem tilgængelighed af offentlige serviceydelser, infrastruktur og politikker for social beskyttelse samt ved at fremme delt ansvar i hjemmet og familien, som nationalt passende.

Ifølge dansk lovgivning er mænd og kvinder ligestillet og har lige adgang til offentlige serviceydelser med mere. Forskningen fra Rockwool Fonden viser, at andelen af tid, der bruges på ulønnet hus- og omsorgsarbejde er generelt faldende for mænd

og kvinder, og er i dag 2,5 procent for mænd og 3,4 procent for kvinder. Kvinder bruger således en time mere på husarbejde end mænd, hvilket var det samme niveau i 2008.

5.5 Kvinder skal sikres fuld og effektiv deltagelse og lige muligheder for lederskab på alle niveauer i beslutningsprocesser inden for politik, økonomi og det offentlige liv.

Ifølge dansk lovgivning er mænd og kvinder også ligestillet i forhold til deltagelse og muligheder i lederskab, det offentlige og det politiske. For den nuværende regering er ligestilling mellem kvinder og mænd grundlæggende for vores demokrati og en forudsætning for den enkeltes frihed og muligheder. Det gælder i uddannelserne, på arbejdsmarkedet, i den politiske debat og i vores samfund generelt.

Regeringen vil derfor søge at indgå alliancer på centrale ligestillingsområder for at skubbe på udviklingen, blandt andet i forbindelse med det

kønsopdelte uddannelsesvalg og fædres brug af orlov (uddrag af regeringens politik).

Der er dog fortsat en forskydning i forhold til repræsentationen af mandlige og kvindelige ledere i for eksempel det politiske liv. For eksempel er kun 37,4 procent af folketingets medlemmer kvinder og 9 ud af 22 ministre er kvinder. Der er en svag stigning i danske fædres afholdelse af barselsorlov med 12 dage fra 2003 til 2015, hvor fædre afholdt 30,8 dage, mens kvinderne tog 297 dage. Det er en skævvridning i forhold til at sikre lige muligheder i samfundsdeltagelse helt bredt.

5.6

Der skal sikres universel adgang til seksuel og reproduktiv sundhed og reproduktive rettigheder i overensstemmelse med handlingsprogrammet fra den Internationale Konference om Befolkning og Udvikling samt Beijing-handlingsplanen og slutdokumenterne fra opfølgingskonferencerne.

Alle borgere i Danmark har krav på at modtage sundheds- og seksualundervisning i grundskolen. Sundheds- og seksualundervisning er dog ikke obligatorisk på læreruddannelsen eller på ungdomsuddannelserne. Via den fri og lige adgang til læge kan også opnås information om seksuelle forhold, brug af prævention og reproduktive

sundhedsydelse såsom abort. Der findes også oplysende foreninger, som for eksempel Sex & Samfund, hvor man kan få råd og vejledning med mere, og principielt træffer alle piger og kvinder egne informerede valg uanset social og økonomisk baggrund, men reelt oplever undergrupper af kvinder barrierer.

5.a

Der skal gennemføres reformer for at give kvinder lige rettigheder til økonomiske ressourcer samt adgang til ejerskab og kontrol over jord og andre former for ejendom, finansielle tjenester, arv og naturressourcer, i henhold til nationale love.

Ifølge dansk lovgivning er mænd og kvinder ligestillet, også når det kommer til økonomiske ressourcer og ejerskab. Der er dog en væsentlig forskydning på for eksempel aktiemarkedet, hvor 80 procent af alle investeringer foretages af

mænd, og mænd ejer 68 procent af det danske aktiemarkeds værdi. I runde tal betyder det, at danske mænd ejer mere end 110 milliarder kroner mere i værdipapirer end danske kvinder.

5.b

Brugen af teknologi, som hjælpemiddel, især informations- og kommunikationsteknologi skal øges, for at fremme kvinders rettigheder og muligheder.

Adgang til teknologi i Danmark er for alle. Der findes ikke data om fordelingen af for eksempel mobiler og computere og internetadgang blandt mænd og kvinder, men alle har mulighed for at

benytte bibliotekerne, der har internetadgang og computere til rådighed. På Frederiksberg er der adgang på Hovedbiblioteket samt fire satellitter i lokalområderne.

5.c

Velfunderede politikker og lovgivning, der kan håndhæves, og som fremmer ligestilling mellem kønnene og styrker alle kvinders og pigers rettigheder og muligheder på alle niveauer, skal vedtages og styrkes.

Lovgivning rettet mod ligestilling mellem kønnene opnås gennem den almindelige gennemførelse af love og politikker i Danmark og EU. Et eksempel er EUs kommende lovgivning om øremærket barsel

til mænd. Den nuværende regering har desuden som led i deres politik fokus på ligestilling mellem kvinder og mænd.

VURDERING

Der arbejdes med ligestilling på mange planer både globalt, nationalt og på Frederiksberg. Ligestilling i en dansk sammenhæng peger primært i retning af det nationale niveau, men også lokalt på Frederiksberg understøttes fremme af ligestilling i for eksempel Sundheds-, Udsatte- og Integrationspolitikken og Sammenhængende børnepolitik 2016. Der er generelt lokalt fokus på at både mænd og kvinder tilgodeses i den daglige drift og i projekter og målrettede indsatser.

Kortlægningen viser, at der fortsat er ulighed blandt mænd og kvinder i forhold til arbejdsmarkedet, i hjemmene, og i forhold til vold og sundhed. Ligestillingstemaet er således fortsat aktuelt og bør have opmærksomhed både i forhold til kvinder og mænd.

I Frederiksberg Kommune arbejdes der med alle delmålene. Flere af delmålene har meget overordnet og generel karakter og er et grundlæggende fundament i det danske samfund. Derfor er der stadig plads til at styrke ligestillingen lokalt og for eksempel arbejde forebyggende og understøttende med henblik på at støtte kvinder og mænds muligheder og dermed ligestilling.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDTERER MÅLET

- ★ Personalepolitik
- ★ Integrationspolitik og handleplan
- ★ Udsattepolitik og handleplan
- ★ Sundhedspolitik
- ★ Handicappolitik
- ★ Sammenhængende børnepolitik

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 6

RENT VAND OG SANITET

Vi skal sikre at alle har adgang til vand og sanitet og at det forvaltes bæredygtigt

INDLEDNING

På verdensplan mangler mere end 663 millioner mennesker adgang til rent drikkevand og 2,4 milliarder af klodens befolkning har ikke adgang til basal sanitet. Nogle steder er der for lidt vand, mens der andre steder er for meget. Da vand er en forudsætning for liv, er opfyldelsen af målet også afgørende for en række af de andre verdensmål.

På verdensplan tegner almindelige husstande sig for omkring 10 procent af vandforbruget, mens 70 procent går til landbrug og fødevarerproduktion. Der bruges mellem 1.000 og 20.000 liter vand til at producere et kilo mad, mere til animalske end vegetabiliske fødevarer. Det skal ses i sammenhæng med, at der globalt set skal produceres 60 procent mere føde i 2050, end der gør i dag. Det øger behovet for, at vandressourcerne forvaltes og udnyttes på den bedst mulige måde for eksempel ved at effektivisere forbruget og omlægge fødevarerproduktionen.

Vandforbrug- og beskyttelse i Danmark

Mangel på rent vand er ikke et problem i Danmark, men grundvandsdannelsen og forbruget er ulige fordelt for eksempel mellem Jylland og Sjælland. Det giver sjællænderne større risiko for at overudnytte ressourcerne og medfølgende større behov for at passe godt på grundvandet. I Danmark står landbruget for godt 20 procent af vandforbruget, mens husholdningerne bruger cirka 18 procent.

En måde at sænke forbruget af drikkevand på er ikke at bruge samme høje kvalitet vand til alt, men lade det afhænge af formålet. For eksempel ved i højere grad at bruge regnvand. En anden vej er at øge grundvandsdannelsen. I byerne betyder de mange hårde overflader i dag blandt andet, at regnvandet ikke altid når grundvandet, og at det samtidigt opsamler store mængder forurening på sin vej.

I Danmark er vi dog godt gearet til at arbejde med området, da vi har en af verdens mest effektive vandforsyninger og har udviklet en lang række kompetencer, teknologier og løsninger til at sikre rent drikkevand og rensning af spildevand. Danmark har desuden et mål om i 2025 at være verdensførende i at levere intelligente, bæredygtige og effektive vandløsninger.

Vandforbrug- og beskyttelse i Frederiksberg Kommune

Frederiksberg Kommune indvinder cirka 40 procent af drikkevandet fra grundvandet under byen. I 1980'erne konstateredes det, at drikkevandet på Frederiksberg var forurenet med klorerede opløsningsmidler. Herefter blev der igangsat mange tiltag og indsatser for at nedbringe forureningerne i grundvandet/drikkevandet. Frederiksberg Kommune arbejder fortsat med indsatser, som skal sikre kvaliteten af drikkevandet i fremtiden. Indsatsen er først og fremmest forankret i kommunens "Indsatsplan for grundvandsbeskyttelse", mens behandlingen af spildevand ligger i Spildevandsplanen.

Frederiksberg Forsyning, der ejes 100 procent af Frederiksberg Kommune, står for at levere drikkevand og bortlede spildevand.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 6. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng, vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 6 har ophæng i en lang række forskellige politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

6.1 Inden 2030 skal der opnås universel og lige adgang til sikkert drikkevand til en overkommelig pris for alle.

I Danmark har alle adgang til sikkert drikkevand.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune arbejder for at sikre, at

grundvandet under byen også i fremtiden kan bruges til drikkevand. Se eventuelt mere under delmål 6.3.

6.2 Inden 2030 skal der opnås lige adgang til egnet sanitet og hygiejne for alle, og ordentlige toilet forhold for alle, med særlig opmærksomhed på kvinder og pigers behov, og på mennesker i sårbare situationer.

Det er i høj grad et definitionsspørgsmål, hvad egnet sanitet og ordentlige toiletforhold er, men alle danskere, undtagen nogle hjemløse, har adgang til toiletter og sanitet.

Kortlægningen viser

Tidligere var det i forbindelse med byfornyelsesindsatsen muligt at søge midler i Frederiksberg Kommune til renovering af sanitære forhold som

for eksempel toiletter. Kommunerne kan imidlertid ikke længere få refusion hos staten til byfornyelsesprojekter. Da sanitære indsatser er dyre, fordi de ofte kræver genhusning, har Frederiksberg Kommune derfor valgt at flytte fokus til indsatser, der kommer større dele af byen til gode. For eksempel renovering af facader og gårdsammenlægninger. Sanitære projekter er i modsætning hertil ofte rettet mod enkelte borgere.

6.3 Inden 2030 skal vandkvaliteten forbedres ved at reducere forurening, afskaffe affaldsdumping og minimere udslip af farlige kemikalier og materialer, og halvere andelen af ubehandlet spildevand og væsentligt øge genanvendelse og sikker genbrug globalt.

Det er en målsætning i indsatsplanen for grundvandsbeskyttelse, at der fortsat på lang sigt kan produceres drikkevand på Frederiksberg Vandværk uden brug af avanceret vandbehandling. På Frederiksberg er der rent drikkevand af høj kvalitet, og cirka 40 procent af drikkevandet hentes fra grundvandet under byen.

På spildevandsområdet har Frederiksberg Kommune pligt til at sikre afledningen og rensningen af spildevand. Frederiksberg Kommune skal også være med til at opfylde statens vandområdeplaner med hensyn til vandmiljøet. Blandt andet via sine vandselskaber Frederiksberg Vand A/S, Frederiksberg Kloak A/S og BIOFOS A/S.

Kortlægningen viser

For at opfylde målene har Frederiksberg Kommune fastsat den 4-strengede strategi for grundvandsbeskyttelse der bygger på:

- En forebyggende indsats - ved at inddrage grundvandsbeskyttelsen i kommunens øvrige planlægning, udføre helhedstilsyn og iværksætte kampagner over for borgere og virksomheder
- En opsøgende indsats - ved at hindre yderligere forringelser af grundvandsressourcen
- En overvågende indsats - ved at overvåge grundvandet for indhold af naturligt forekommende samt miljøfremmede stoffer
- En afværgende indsats - ved at arbejde for at hindre forurening i at nå grundvandet

Frederiksberg Kommune samarbejder med Region Hovedstaden om undersøgelser og oprydning af forurenende grunde. Region Hovedstaden står for den lovpligtige, offentlige indsats.

Kravene til kvaliteten af vandmiljøet fastsættes i statens vandområdeplaner, mens kravene til rensning af spildevand, herunder tag- og overfla-

devand, er reguleret af EU-lovgivning og dansk miljølovgivning.

Frederiksberg Kommune har pligt til at sikre de overordnede rammer for afledning og rensning af spildevand. Det opfyldes gennem drift, renovering og udbygning af spildevandssystemet på Frederiksberg samt gennem bidrag til de fælleskommunale ledningsanlæg i København og renseanlæggene RA Lynetten og RA Damhusåen (BIOFOS A/S). Indsatsen er beskrevet i Spildevandsplanen.

Målene opfyldes gennem drift, renovering og udbygning af spildevandssystemet på Frederiksberg samt gennem bidrag til fælleskommunale ledningsanlæg i København og renseanlæggene RA Lynetten og RA Damhusåen.

På Frederiksberg anlægges frem mod 2036 skybruds-systemer over hele byen til en værdi af 2,2 milliarder kroner. Kommunalbestyrelsen har i marts 2019 vedtaget et nyt forslag til Spildevandsplan 2019-2031, som blandt andet skal være med til at optimere skybrudsindsatsen således, at den er fordelagtigt tilpasset det eksisterende spildevandssystem.

6.4

Inden 2030 skal effektiviteten af vandanvendelsen inden for alle sektorer øges væsentligt, og der skal sikres bæredygtig indvinding af og forsyning med ferskvand for at imødegå vandknaphed, og væsentligt reducere antallet af mennesker, der lider af vandmangel, betydeligt.

Det er Frederiksberg Forsyning, der leverer vand til borgerne på Frederiksberg. De har ikke noget mål for vandbesparelser, men gør opmærksom på, at det er vigtigt at spare på vandet og passe på grundvandet. Det gør de blandt andet på hjemmesiden, via annoncering – og ved at afholde rundvisninger og temaaftener for skolebørn og voksne.

Kortlægningen viser

Der bliver løbende arbejdet med vandbesparelser i Frederiksberg Kommune for eksempel i almentyngte boliger, i skoler og institutioner og kommunale arbejdspladser, men der er ikke noget samlet overblik over indsatsen. Udviklingen følges dog løbende

og opgøres i det årlige grønne regnskab. I 2017 viser det, at selvom indbyggertallet er steget med 10.000 fra 2008 til 2017 er vandforbruget faldet med 3,3 procent. Vandforbruget per borger er 110 liter.

I forhold til aftaler med vaskerier, der vasker kommunens arbejdstøj, er der krav om, at de genanvender vandet og er svanemærkede.

Det mindre vandforbrug betyder, der skal importeres mindre vand fra Hofor, og det er en fordel, fordi det vand, der kommer andre steder fra end under Frederiksberg, er dyrere blandt andet på grund af omkostninger til transport.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

6.5

Inden 2030 skal forvaltning af vandressourcer integreres på alle niveauer, herunder gennem samarbejde på tværs af landegrænser, som det er relevant.

Kommunerne har ikke ansvar for samarbejde over landegrænserne.

Forvaltningen og samarbejdet omkring vandressourcerne er lovgivningsmæssigt bestemt og fordelt mellem stat og kommune.

6.6

Inden 2020 skal vandrelaterede økosystemer, herunder bjerge, skove, vådområder, floder, grundvandsbassiner og søer beskyttes og gendannes.

Stat, region og kommuner står tilsammen for at beskytte grundvand- og overfladevand.

6.a

Inden 2030 skal det internationale samarbejde og støtte til kapacitetsopbygning i udviklingslande udvides inden for vand- og sanitetsrelaterede aktiviteter og programmer, herunder indvinding af vand, afsaltning, vandeffektivitet, spildevandsbehandling, genbrug og genanvendelsesteknologier.

Da indsatsen ligger på nationalt og internationalt niveau vurderes det, at delmålet ikke har relevans i en kommunal sammenhæng.

6.b

Støtte og styrke lokalsamfundenes deltagelse i at forbedre forvaltningen af vand- og sanitet.

Underoverskriften på delmålet er "Andel af lokale administrative enheder med etablerede og operationelle politikker og procedurer for lokalsamfundenes deltagelse i forvaltning af vand og sanitet" I Danmark skal alle kommuner lave vandforsynings- og spildevandsforsyningsplaner.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune har en vandforsynings- og spildevandsplan.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

VURDERING

Frederiksberg Kommune er via de eksisterende planer og aktiviteter på området godt dækket ind i forhold til de relevante delmål under verdensmål 6. Kommunen har planer for såvel grundvandsbeskyttelse som spildvands-håndtering og klimatilpasning, herunder indsatser der fremadrettet vil styrke området yderligere.

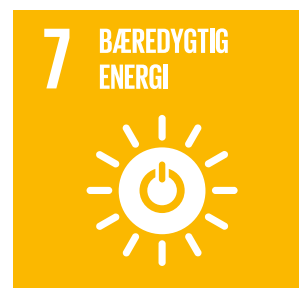
POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDTERER MÅLET

- ★ Frederiksbergstrategi
- ★ Kommuneplan
- ★ Spildevandsplan
- ★ Skybrudskonkretiseringsplaner
- ★ Klimatilpasningsplan
- ★ Indkøbspolitik
- ★ Vandforsyningsplan
- ★ Grundvandsplan
- ★ Bæredygtighedsplan

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 7

BÆREDYGTIG ENERGI

Vi skal sikre at alle har adgang til pålidelig, bæredygtig og moderne energi til en overkommelig pris

INDLEDNING

I dag kommer omkring 78 procent af verdens energiforsyning fra traditionelle energikilder som kul, olie og gas, der medfører omfattende CO₂-udledning og bærer hovedansvaret for de menneskeskabte klimaforandringer. Heldigvis vinder vedvarende energikilder som biomasse, vind, sol og vandkraft i stigende grad frem og dækker i dag omkring 20 procent af verdens energiforbrug. De sidste to procent dækkes af atomkraft.

FNs prognoser forudsiger, at der i 2050 vil være mere end 9 milliarder mennesker på jorden. Befolkningstilvæksten betyder, at der skal produceres meget mere energi i fremtiden for at dække det stigende behov og for at skabe udviklingsmuligheder og bekæmpe fattigdom. Ifølge det internationale energiagentur IEA vil verdens samlede energibehov vokse med næsten en tredjedel fra i dag og frem til 2040. Verdensmål 7 om bæredygtig energiforsyning er en afgørende faktor for, at vores moderne samfund kan fungere og således et meget relevant mål.

Energiforbruget i Danmark

I Danmark er forbruget af vedvarende energi steget konstant siden 1995. Danmark er faktisk det land i verden, som producerer mest vindenergi per indbygger. Danmark har typisk produktionsoverskud i vintermånederne, mens der er produktionsunderskud i sommermånederne. Det skyldes, at en del af den danske elproduktion er varmbunden, og at det generelt blæser mere om vinteren end om sommeren. Det er især det tyske marked, der er aftager af den nordiske overskudsproduktion af el fra vindenergi. Den nationale strategi er at nå 100 procent vedvarende energi inden 2050 gennem en kombination af energieffektiviseringer og besparelser samtidig med en overgang til energi produceret af vindmøller, solceller og måske på sigt bølgekraft.

De nyeste tal fra Energistyrelsen (Energistatistik 2018) viser en tendens til, at det går den forkerte vej med det danske energiforbrug, og at en større andel af energien kommer fra kul og olie sammenlignet med 2017. Energistyrelsen forklarer det med, at sommeren 2018 var varm og tør og med mindre vind. Det kan betyde, at Danmark får svært ved at leve op til forpligtelserne i Paris-aftalen om en reduktion af drivhusgasser. Det nationale bidrag til verdensmål 7 afhænger i nogen grad af kommunernes planlægningskompetencer og mulighed for at omstille til fossilfrie energikilder.

Bæredygtig energiforsyning på Frederiksberg

Frederiksberg har et fuldt udbygget fjernvarme- og bygas-system, der giver gode muligheder for at sikre en omstilling til vedvarende energi i samarbejde med forsynings-selskaberne med kommunalt medejerskab. Verdensmål 7 er relevant for Frederiksberg og målsætningen om at være CO₂-neutral by i 2035 ved at omstille el, varme og transport til vedvarende, fossilfrie energikilder er blandt andet indarbejdet i de overordnede politikker og planer, som kommunen arbejder efter. Den nyeste opgørelse viser, at kommunens CO₂-reduktionsmål på 50 procent for 2020 er nået tre år før tid.

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 7. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 7 har ophæng i en række af politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

7.1 Inden 2030 skal der sikres universel adgang til pålidelig og moderne energiforsyning til en overkommelig pris.

Indikatorerne under delmål 7.1 er en opgørelse over andel af befolkning med adgang til elektricitet og som primært anvender rene brændstoffer

og ren teknologi. Delmål 7.1 vurderes derfor ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

7.2 Inden 2030 skal andelen af vedvarende energi i det globale energimix øges væsentligt.

“Den CO₂-neutrale by” er en målsætning i Frederiksbergstrategien, der handler om at omstille energiforsyningen af el, varme og gas fra fossile brændsler som kul, olie og naturgas til vind, bæredygtig biomasse og sol. Det skal ske med løsninger, der kommer byen direkte til gode gennem energireduktioner, synergieffekter, grøn vækst og som fremmer et smart og fleksibelt energisystem. Frederiksbergstrategien understøttes af en række planer og strategier, herunder Strategisk energiplan og Bæredygtighedsplanen.

Kortlægningen viser

99 procent af Frederiksbergs boliger er tilsluttet fjernvarmenettet. Cirka 65 procent af varmen er i dag CO₂-neutral, da den er baseret på fossilfrie brændsler som for eksempel træpiller, halmpiller eller affald. Cirka 35 procent stammer fra kul, naturgas, affald (fossil andel) og olie. Målet er, at fjernvarmen er 100 procent CO₂-neutral i 2025. Varmen til Frederiksberg produceres især på kraftvarmeværker og på affaldsforbrændingsanlæg i hovedstadsområdet. Hvis der er spidsbelastning, for eksempel ved hård kulde, får kunderne også varme fra lokale varmeværker. For eksempel fra

værket på Stæhr Johansens Vej, der fyrer med gasolie.

En målsætning i den Strategiske energiplan er, at Frederiksberg skal sikre sig mod for stor afhængighed af biomasse og samtidig sikre et fleksibelt energisystem ved at introducere og teste andre energiformer så som større jordvarme/geotermianlæg, varmepumper, varmelagring og solvarme. Varmen produceres på kommunalt medejede selskaber, hvor kommunerne har medindflydelse på planlagte investeringer og på at fastholde fælles mål på området.

Frederiksberg Kommune vil gerne fremme vedvarende energi, men der er ikke mulighed for at opsætte store vedvarende energianlæg i kommunen. Derfor investerer Frederiksberg Energi i energianlæg uden for kommunen. Frederiksberg Kommunes vindmøller i Næstved og på Lolland producerer 69 millioner kilowatt-timer om året, hvilket svarer til elforbruget i 33.000 lejligheder.

I Budget 2019 og 2020 er der afsat midler til at fremme lokal vedvarende energi på Frederiksberg.

En screening af mulige teknologier foretaget i 2018 viser, at den primære mulighed er solceller på tagarealer på boliger og erhverv. Desuden kan det undersøges, om det på sigt er muligt at omstille spidslastanlægget på Stæhr Johansens Vej til fossilfri energi og at arbejde for maksimering af vedvarende energiløsninger i byudviklingen af Hospitalsgrunden.

Siden 2013 er Frederiksbergs bygas blevet tilsat biogas produceret af slam på Lynettefællesskabet, og den fossile CO₂-udledning blev dermed reduceret med 30 procent. Bygassen består nu af

en tredjedel biogas, en tredjedel naturgas og en tredjedel atmosfærisk luft. Det er hensigten, at andelen af biogas skal øges fremover.

Som medejer af Amager Ressourcecenter (ARC) samarbejder Frederiksberg Kommune i med de andre ejerkommuner om at reducere CO₂-udledningen ved affaldsforbrænding og øget genanvendelse. Der er afsat 250 millioner kroner til en plan, der blandt andet skal omfatte etablering af genanvendelsesteknologier, bioforgasning og udsortering af plast.

7.3 Inden 2030 skal den globale hastighed for forbedring af energieffektiviteten fordobles.

Temaet i Kommuneplanen om at være "Klimabyen for fremtiden" handler om at sikre en pålidelig og moderne energiforsyning til Frederiksbergs borgere og virksomheder. Frederiksberg Kommune samarbejder med Frederiksberg Energi om at fremme et fleksibelt og smart energisystem, hvor energiforbruget, varmeproduktionen og opladning af transportmidler supplerer hinanden og kan understøtte og udnytte den varierende produktion af vedvarende energi. Kommuneplanen understøttes blandt andet af Strategisk energiplan og Bæredygtighedsplanen.

Kortlægningen viser

Frederiksberg som CO₂-neutral by er et gennemgående tema i de vedtagne strategier, politikker og planer for byen. Kommunens CO₂-målsætninger er reduktion på 85 procent i 2030, CO₂-neutralitet i 2035 og 100 procent fossilfrihed i 2050. Det kræver en fortsat overgang til vedvarende energi, men også et løbende fokus på at opnå energibesparelser.

Byens grønne regnskab for 2017 viser, at elforbruget på Frederiksberg er faldet med 7 procent fra 2005 til 2017 og med 18 procent per borger. Fjernvarmeforbruget er modsat øget med 5 procent,

hvilket skyldes, at tilslutningsprocenten er over 99 procent. CO₂-udledningen i perioden 2005-2017 er faldet med næsten 232.000 tons CO₂ svarende til en reduktion på mere end 50 procent. Dermed er kommunens reduktionsmål for 2020 opnået 3 år før tid, og det er sandsynligt, at CO₂-udledningen vil være tilsvarende eller lavere frem mod 2020.

Det grønne regnskab for kommunen som virksomhed viser, at i 2017 har Frederiksberg Kommune sænket sin CO₂-udledning for niende år i træk. Fra 2016 til 2017 blev den reduceret med 2,1 procent. Reduktionerne fortsætter dermed, men er mindre end Frederiksberg Kommunes mere ambitiøse mål om 3 procent årlig reduktion. Siden 2007 er den samlede CO₂-udledning faldet med 24,5 procent. Elforbruget står for størstedelen af CO₂-udledningen. Det fordeler sig på kommunale bygninger og gadebelysning. I 2017 steg elforbruget i kommunens bygninger og anlæg med næsten 215.000 kWh svarende til 1,6 procent. Siden 2009 er elforbruget dog faldet med 13 procent. Forbruget til vejbelystning er faldet ved blandt andet at udskifte energitunge lyskilder til LED-belysning og ændre brugsmønstret, som er en målsætning i kommunens belysningsstrategi.

Frederiksberg Kommune har siden 2015 haft cirka 150 miljøambassadører i alle kommunale afdelinger og institutioner. Miljøambassadørernes opgave er et have et vågent øje på adfærden og energi- og ressourceforbruget. Deres arbejde bidrager til den samlede indsats for at nedbringe energiforbruget i kommunens bygninger.

Frederiksberg Kommune har besluttet at anvende DGNB-certificering til at sikre bæredygtigheden i kommunalt byggeri på mere end 20 millioner kroner. Indtil videre sker det på tre kommunale byggerier, hvoraf tilbygningen til Duevejens Skole står færdigt som det første.

Ved at anvende DGNB som planlægningsværktøj, oplyser Green Building Council, der står bag ordningen, får kommunen et udgangspunkt til at

arbejde med 14 ud af 17 verdensmål – herunder verdensmål 7. DGNB kan skabe rammerne for at tage de bæredygtige beslutninger, herunder at tage højde for bygningernes energiforbrug under tilblivelse, brug og bortskaffelse.

Frederiksberg Kommune har iværksat flere tiltag for at fremme den grønne mobilitet, herunder at stimulere overgangen til el – biler, busser med mere. Kommunen har netop vedtaget en elbilstrategi, hvis formål er klart: Frederiksberg skal være Danmarks elbilby nummer 1. I 2030 er alle Frederiksberg Kommunes egne køretøjer drevet af 100 procent grønne drivmidler – heraf skal 90 procent være på el. Samtidig er alle busser på Frederiksberg eldrevne, mens mindst hver femte private bil kører på el.

7.a

Inden 2030 skal det internationale samarbejde styrkes for at lette adgang til forskning i ren energi og teknologi, herunder vedvarende energi, energieffektivitet og avanceret og renere teknologi indenfor fossile brændstoffer, og for at fremme investeringer i energiinfrastruktur og ren energiteknologi.

Delmål 7.a handler om at styrke det internationale samarbejde, hvor indikatoren opgøres som internationale finansielle overførsler til udviklings-

lande. Delmål 7.a vurderes derfor ikke relevant i en kommunal sammenhæng, men varetages på internationalt niveau.

7.b

Inden 2030 skal infrastrukturen udvides og teknologien opgraderes til at kunne levere moderne og bæredygtige energiforsyning til alle i udviklingslandene, især de mindst udviklede lande, små udviklingsøstater og udviklingslande uden adgang til havet, i overensstemmelse med deres respektive støtteprogrammer.

Delmål 7.b handler om at kunne levere moderne og bæredygtig energiforsyning til udviklingslandene, og opgøres i investeringer i energieffektivitet som en procentdel af BNP. Delmålet og indikato-

ren vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng, men varetages på nationalt og internationalt niveau.

VURDERING

Som medejer af forsyningselskaber skal Frederiksberg Kommune fortsat sikre omstillingen af energiforsyningen til fossilfrie brændsler. Der er desuden behov for et fortsat fokus på, hvordan Frederiksberg kan fremme den vedvarende energi.

Der er et stort energibesparelspotentiale i det eksisterende byggeri. Derfor skal Frederiksberg Kommune nedbringe energi- og ressourceforbruget i de kommunale ejendomme og samarbejde med borgere og virksomheder om energibesparelser og bedre ressourceudnyttelse i private ejendomme samt opsætning af solceller særligt ved tagrenovering. Ved nybyggeri kan det for eksempel ske ved at stille krav om DGNB certificering.

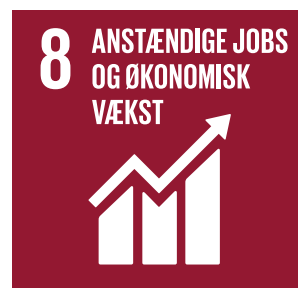
POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDTERER MÅLET

- ★ Frederiksbergstrategi
- ★ Kommuneplan
- ★ Arkitekturpolitik
- ★ Byfornyelsesstrategi
- ★ Strategisk energiplan
- ★ Bæredygtighedsplan
- ★ Belysningsstrategi
- ★ Elbilstrategi

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 8

ANSTÆNDIGE JOBS OG ØKONOMISK VÆKST

Vi skal fremme vedvarende, inklusiv og bæredygtig økonomisk vækst, fuld og produktiv beskæftigelse samt anstændigt arbejde til alle

INDLEDNING

I løbet af de sidste 25 år er antallet af arbejdstagere, som lever i ekstrem fattigdom, faldet drastisk. Dette er på trods af den langvarige effekt af den økonomiske krise i 2008/2009. I udviklingslandene udgør middelklassen nu mere end 34 procent af den samlede beskæftigelse – et tal, der er næsten tredoblet mellem 1991 og 2015.

Men i mens den globale økonomi forsætter med at komme sig, ser vi en langsommere vækst, større uligheder og en beskæftigelsesrate, der ikke vokser hurtigt nok til at holde trit med den voksende arbejdsstyrke. Ifølge Den Internationale Arbejdsorganisation (ILO) var mere end 204 millioner mennesker arbejdsløse i 2015.

Der er brug for at fremme vedvarende økonomisk vækst ved at skabe højere produktivitet og teknologiske gennembrud for eksempel gennem en styrket iværksætterkultur og øget jobskabelse. Der bliver nemlig brug for to milliarder nye jobs primært i udviklingslandene.

Anstændige jobs og økonomisk vækst i Danmark

I 2018 nedsatte regeringen Råd for Samfundsansvar og Verdensmål, der skal bidrage aktivt til gode rammevilkår for, at flere virksomheder arbejder strategisk med deres samfundsansvar og verdensmålene. Rådet går på tværs af Erhvervs-, Finans- og Beskæftigelsesministeriet og skal blandt andet se på udvikling af bæredygtige forretningsmodeller, digitale muligheder for at styrke virksomhedernes samfundsansvar i den globale produktion samt fastholdelse af udsatte grupper på arbejdsmarkedet.

Den økonomiske situation i Danmark er gunstig for tiden med stadigt stigende BNP og høj beskæftigelsesfrekvens, og arbejdsmarkedet er velorganiseret og reguleret. Det sker gennem den danske arbejdsmarkedsmodel, der bygger på en arbejdsdeling mellem staten og arbejdsmarkedets parter, og parterne har store indflydelse på beskæftigelsespolitikken, løn- og arbejdsvilkår. Statens samarbejde med arbejdsmarkedets parter er en integreret del af hele beskæftigelsespolitikken, også på de områder, som især reguleres ved lovgivning for eksempel arbejdsmiljø, jobformidling og arbejdsløshedsforsikring.

Udviklingen på det danske arbejdsmarked, lovgivningen og samfundsøkonomien i disse år betyder desuden, at en stigende andel af borgere på kanten af arbejdsmarkedet opnår større eller mindre tilknytning til arbejdsmarkedet.

Anstændige jobs og økonomisk vækst på Frederiksberg

I Frederiksberg Kommune er der en klar strategi for beskæftigelsesindsatsen. Den hedder "Job i Fokus". Det indebærer blandt andet, at der arbejdes med udgangspunkt i virksomhedernes behov for arbejdskraft og den kortest mulige vej til beskæftigelse eller uddannelse. Samtidig er målet, at der skabes resultater og indsatser, som har en effekt.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 8. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng, vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 8 har ophæng i en lang række forskellige politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

8.1 Den årlige økonomiske vækst pr. indbygger skal fastholdes i overensstemmelse med nationale forhold og, især, på mindst 7 procent vækst i bruttonationalproduktet (BNP) per år i de mindst udviklede lande.

Den årlige vækst i BNP var i Danmark 0,9 procent i 2018. Da delmålet primært omhandler den årlige

nationale opførelse vurderes delmålet ikke at have relevans i en kommunal sammenhæng.

8.2 Der skal opnås højere økonomisk produktivitet gennem diversificering, teknologisk opgradering og innovation, blandt andet gennem fokus på høj værditilførsel og arbejdskraftintensive sektorer.

Den årlige realvækst i BNP per person i beskæftigelse var 0 procent i 2018 i Danmark.

Beskæftigelsesområdet er grundlæggende reguleret i lovgivningen, men giver kommunalt råderum til, hvordan området gribes strategisk an. Med Job i fokus-strategien er udgangspunktet for beskæftigelsesindsatsen i Frederiksberg Kommune rettet mod indsatser, der fremmer vækst og jobskabelse målrettet virksomhedernes behov.

Kortlægningen viser

Job i fokus-strategien er afgørende for, at Frederiksberg Kommune ligger på en andenplads, når kommunerne rangeres efter antallet af ledige, når der tages højde for rammevilkår.

Job i fokus understøttes blandt andet af en fortsat udvikling af branchepakkekonceptet, også til nye/andre målgrupper. Desuden af en pulje fra budgetforliget 2019 der vil blive udmøntet til at styrke matchet mellem virksomheder og forskellige grupper af ledige. Der arbejdes også med en fortsat udvikling af Hovedstadens Rekrutteringsservice.

Som en del af hovedstadsregionen er Frederiksberg Kommune afhængig af et effektivt regionalt arbejdsmarked og arbejder derfor tæt sammen med Region Hovedstadens og Region Sjællands vækst- og udviklingsstrategier (ReVUS), Greater Copenhagen og det regionalt baserede Erhvervs- hus.

8.3

Der skal fremmes udviklingsorienterede politikker, der støtter produktive aktiviteter, skaber anstændige jobs, iværksætter, kreativitet og innovation, og som fremmer en formalisering og udvikling af mikro-, små- og mellemstore virksomheder, gennem blandt andet adgang til finansielle tjenesteydelser.

I Frederiksbergstrategien er et af målene at understøtte iværksætterier på Frederiksberg ved at tilbyde kurser for og samarbejde med iværksættermiljøet på uddannelsesinstitutionerne og i private kontorfællesskaber. Der tilbydes også valgfag i folkeskolen om innovation og entreprenørskab.

Kortlægningen viser

Knap 40 procent af virksomhederne på Frederiksberg er vidensvirksomheder. Det er en branche i vækst også i forhold til iværksættere. Samtidig er IT-virksomhedernes værdiskabelse og beskæftigelse steget de seneste par år i Frederiksberg Kommune - og mere end i resten af hovedstadsområdet.

Der arbejdes i planen "Vækst og Jobskabelse" med iværksætterier som vejen til job. Dels i forhold til den potentielle iværksætter og det behov mange iværksættere har for ansættelse af medarbejdere. I 2019 igangsættes der blandt andet projekter indenfor mikrofinansiering og iværksætterkurser. Det finansieres af puljen til udvikling af beskæftigelsesindsatser fra budgetforliget for 2019.

I Frederiksberg Kommunes Erhvervsstrategi 2018-2021 er en målsætning at styrke samarbejdet på tværs af forvaltningerne inden for uddannelse, arbejdsmarked og erhverv. Det er også et mål at bruge Greater Copenhagen til at styrke og udvikle nye samarbejdsformer blandt andet inden for socialøkonomiske virksomheder.

8.4

Frem til 2030 skal den globale ressourceeffektivitet inden for forbrug og produktion løbende forbedres, og det skal bestræbes at afkoble økonomisk vækst fra miljøforringelse, i overensstemmelse med de 10 årige Rammeprogrammer for bæredygtige forbrugs- og produktionsmønstre, med de udviklede lande i spidsen.

Fra 2014 til 2016 steg den såkaldte ressourceintensitet med 2,4 procent fra 66 til 67 kilo materialeanvendelse per 1.000 kroner BNP. Ressourceintensitet er et udtryk for, hvor store mængder materialer, der er nødvendige for at producere det danske BNP.

Stigningen i ressourceintensiteten skal ses i sammenhæng med, at den økonomiske vækst i

Danmark på 1,6 procent i 2015 og 2 procent i 2016 var skabt gennem en stigende materialeanvendelse. I denne periode var ressourceintensiteten primært drevet af bygge- og anlægsaktiviteter. Målt i perioden 2007-2016 faldt ressourceintensiteten med 18,6 procent fra 83 til 67 kilo DMC per 1.000 kroner BNP. På den baggrund vurderes det, at delmålet ikke direkte er relevant i en kommunal sammenhæng.

8.5

Inden 2030 skal der opnås fuld og produktiv beskæftigelse og anstændigt arbejde for alle kvinder og mænd, herunder også unge og personer med handicap, og med lige løn for arbejde af samme værdi.

Det danske arbejdsmarked er reguleret, og som udgangspunkt er beskæftigelsesmulighederne anstændige for både kvinder og mænd. Mænd har fortsat en højere timeløn end kvinder, også inden for samme erhverv. I gennemsnit er mænds time-løn på 277,61 kroner og kvinders på 241,60 kroner.

Indsatsen for borgere med et handicap indgår i den ordinære beskæftigelsesindsats med et særligt fokus på den del af målgruppen, der er tættest på arbejdsmarkedet og som med en målrettet indsats kan indtræde i ordinære job, fleksjob eller job med compensation. Indsatser for borgere med behov for job på særlige vilkår indgår som en del af den almindelige beskæftigelsesindsats.

Kortlægningen viser

Samlet set er Frederiksberg Kommune effektiv og

hurtig til at visitere borgere med andre problemer end ledighed til de ordninger, der mest effektivt bringer borgerne tættere på arbejdsmarkedet.

I målgruppeplanen "Unge godt på vej" er det beskrevet, hvordan der målrettet arbejdes med uddannelse og beskæftigelse til unge op til 29 år.

I 2019 iværksættes der blandt andet informationskampagner for at nedbryde barrierer mellem personer med et handicap og arbejdsgiverne, og der ses på mulige hjælpeforanstaltninger. Der udvikles en kandidatbank for ledige fleksjobvisiterede og igangsættes målrettede initiativer til voksne på kanten af arbejdsmarkedet. For eksempel "vækst med social bundlinje", der skal styrke beskæftigelsen inden for udsatte grupper.

8.6

Inden 2020 skal andelen af unge, der ikke er i beskæftigelse eller under uddannelse væsentligt reduceres.

Den nationale målsætning på området om, at alle unge under 25 år skal have gennemført en ungdomsuddannelse, være i uddannelse eller beskæftigelse, er en del af målsætningen for unge i "Unge godt på vej". Konkret arbejdes der i "Unge godt på vej" med målsætningen om, at i 2020 skal mindst 85 procent af de 25-årige have gennemført en ungdomsuddannelse. I dag er det 83,7 procent.

Området er overordnet reguleret af lovgivning, men kommunerne har mulighed for at tilrette-lægge indsatsen.

Kortlægningen viser

I den generelle ungeindsats er der fokus på unge uden uddannelse og/eller beskæftigelse.

Der arbejdes så vidt muligt helhedsorienteret på tværs af fagområder. Der arbejdes forebyggende med en række indsatser inden for uddannelses-vejledning, med fastholdelse i uddannelse eller beskæftigelse og med hurtig indsats, når en ung er mellem uddannelses- og/eller beskæftigelses-tilbud.

I forhold til den internationale indsats arbejder kommunen i sin indkøbspolitik med sociale klausuler herunder uddannelsesklausuler, der anvendes til at sikre, at entreprenøren/leverandøren ved større bygge- og anlægsopgaver løfter nogle sociale hensyn som eksempelvis at sikre elev- og lærlingepladser.

8.7

Der skal træffes øjeblikkelige og effektive foranstaltninger for at udrydde tvangsarbejde, moderne slaveri og menneskehandel og for at sikre forbud mod og afskaffelse af de værste former for børnearbejde, herunder rekruttering og anvendelse af børnesoldater, og for at udrydde børnearbejde i alle dens former inden 2025.

Området er reguleret af national lovgivning i forhold til danske forhold. Forholdene i udviklingslandene kan blandt andet påvirkes gennem de produkter, der købes i udviklingslandene.

Via medlemskab af Dansk Initiativ for Etisk Handel (DIEH) har kommunen forpligtet sig til at overholde en række ILO-konventioner vedrørende etisk handel. Det drejer sig for eksempel om forbud mod slave- og børnearbejde, retten til foreningsfrihed (for eksempel til at være medlem af en fagbevægelse), diskrimination på baggrund af køn, alder, religion eller seksuel orientering, samt sikring af et godt arbejdsmiljø.

Det er indarbejdet i kommunens kontraktskabeloner, at leverandører og eventuelle underleverandører også skal overholde disse krav.

Kortlægningen viser

Der er ikke retningslinjer for indkøb af fairtrade-mærkede produkter, når der for eksempel købes kaffe og te på rådhuset og institutionerne. Fairtrade-mærkede produkter er med til at sikre bønder og arbejdere i nogle af verdens fattigste lande en mere fair indtægt og bedre arbejdsvilkår.

Kommunen har tidligere være Fairtrade By, hvilket indbefattede kampagner i forhold til borgerne. Kampagner kan give borgerne mere viden om muligheden for bæredygtige indkøb.

8.8

Arbejdstagernes rettigheder skal beskyttes og et sikkert og stabilt arbejdsmiljø for alle arbejdstagere skal fremmes, herunder for migrantarbejdere, især kvindelige migranter, og dem i usikre beskæftigelsesforhold.

Området er reguleret gennem national lovgivning og arbejdsmarkedets parter. Frederiksberg Kom-

mune har som arbejdsgiver pligt til at leve op til lovgivning og bestemmelser på området.

8.9

Inden 2030 skal der udformes og gennemføres politikker, der fremmer bæredygtig turisme, som skaber arbejdspladser og fremmer lokale kultur og produkter.

Området er reguleret gennem national lovgivning og arbejdsmarkedets parter. Frederiksberg Kom-

mune har som arbejdsgiver pligt til at leve op til lovgivning og bestemmelser på området.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

8.10

Indenlandske finansielle institutioners kapacitet for at fremme og udvide adgang til bankforretninger, forsikring og finansielle tjenesteydelser for alle skal styrkes.

En af indikatorerne er antallet af kommercielle bankfilialer og pengeautomater per 100.000 voksne. Det er der ingen nationale optællinger for p.t. En anden indikator er adgangen til at oprette en konto i en bank, anden finansiell institution eller mobil-penge-tjeneste-udbyder. I Danmark er der

i princippet ingen voksne (15 år og derover), der ikke kan oprette sådanne.

Da indsatsen ikke ligger på kommunalt niveau, vurderes delmålet ikke at være relevant i denne sammenhæng.

8.a

Handelsrelateret bistand til udviklingslandene skal øges, især til de mindst udviklede lande, bl.a. gennem den Styrkede Integreerede Ramme for Handelsrelateret Faglig Bistand til de Mindst Udviklede Lande.

Der er p.t. ingen nationale data. Indsatsen ligger i øvrigt på nationalt og internationalt plan,

og vurderes derfor ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

8.b

Inden 2020 skal der udvikles og igangsættes en global strategi for at få unge i arbejde, og Den Internationale Arbejdsorganisations (ILO) Globale Jobpakt skal gennemføres.

Indsatsen ligger på nationalt plan. Her er der udarbejdet en Ungdomsarbejdsledelsespolitik der indgår som en integreret del af den generelle be-

skæftigelsespolitik. Af den grund vurderes delmålet ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

VURDERING

Frederiksberg Kommune bidrager overordnet til opfyldelsen af målet i kommunen gennem de beskæftigelsesrettede indsatser og Udbuds- og Indkøbspolitikken. I forhold til arbejdsvilkårene i udviklingslandene kan det overvejes i højere grad at indtænke det i Indkøbspolitikken. Se eventuelt mere under vurderingen i mål 1.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDRER MÅLET

- ★ Frederiksbergstrategien
- ★ Kommuneplan
- ★ Beskæftigelsesplan
- ★ Unge godt på vej
- ★ Handicappolitikken og handleplan
- ★ Vækst og jobskabelse
- ★ Erhvervsstrategi
- ★ Indkøbspolitik

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 9

INDUSTRI, INNOVATION OG INFRASTRUKTUR

Vi skal bygge robust infrastruktur, fremme inklusiv og bæredygtig industrialisering og understøtte innovation

INDLEDNING

Verdensmål 9 skal ikke nødvendigvis betragtes som et mål i sig selv, men som et vigtigt middel til at nå en række af de andre verdensmål. Det kan være gennem etablering af en infrastruktur, der øger udviklingslandenes handelsmuligheder. Eller ved at øge industriens andel af udviklingslandenes økonomi for at skabe arbejdspladser og forøge deres forædling af råstoffer.

Kommunikation er også infrastruktur, og i takt med internettets udbredelse er kommunikation og handel med informationer blevet en vigtig indtægtskilde og et vigtigt grundlag for uddannelse. I dag har 95 procent af verdens befolkning mobildækning, men der er stadig omkring 3,4 milliarder mennesker, der ikke har adgang til mobilt bredbånd (3G). Verdensmålene sigter mod, at alle mennesker i de mindst udviklede lande skal have adgang til internettet inden 2020 til en overkommelig pris.

Forskning og innovation er en af vejene til at nå målet. En vej, hvor blikket ikke kun skal rettes mod at producere ny viden og teknologi, men også på at få den omsat i nye bæredygtige løsninger.

Infrastruktur, industrialisering og innovation i Danmark

Danmark har en veludbygget infrastruktur i form af transport-, forsynings og behandlingsanlæg. Foruden en fungerende kommunikativ infrastruktur, selvom ikke alle har fuld 3G og 4G dækning.

I forhold til innovation og iværksætteri mener Dansk Industri, at der er brug for flere iværksættere, og det bakkes op af Regeringens iværksætterpanel. Blandt andet fordi der er brug for en underskov af små start-ups virksomheder for at skabe et par enkelte store som eksempelvis Trustpilot, Endomondo og Peakons.

Iværksætteriet er imidlertid ikke tilbage på 2007 niveauet, hvor der startede 24.600 nye virksomheder, da der i 2017 "kun" kom 19.200 nye virksomheder til. I 2013-2016 var der flest nye højvækstvirksomheder, også kaldet gazelle virksomheder, i Region Hovedstaden. Tilsammen stod de for 50 procent af den samlede jobskabelse blandt nye højvækstvirksomheder.

Lokale myndigheder kan spille en vigtig rolle i forhold til innovation ved at invitere til samarbejde mellem virksomheder, offentlige institutioner, uddannelsesinstitutioner og interesseorganisationer og være med til at nedbryde siloer og opbygge tillidsforhold. Kommunerne er tæt på begivenhederne og borgerne, når ekstremregn giver oversvømmelser, affaldet skal sorteres og flygtninge integreres. Det giver legitimitet til at finde nye løsninger og afsæt for at gøre det.

Infrastruktur, industrialisering og innovation på Frederiksberg

Frederiksberg Kommune har mange uddannelsesinstitutioner, mange veluddannede borgere og mange unge studerende, og det giver et godt udgangspunkt for innovation, iværksætteri og partnerskaber.

Det følger Frederiksberg Kommune op på i Frederiksbergstrategien med en vision om, at "Frederiksberg skal være en dynamisk vidensby med optimale rammer for uddannelsesinstitutioner – fra folkeskole til universitet. En by, der understøtter Greater Copenhagens profil og bidrager til dynamikken i lokalsamfundet og udvikling af velfærd gennem synergi mellem vidensmiljø, erhvervsliv og kommune". Det er desuden et arbejdsprincip, at "Økonomisk, social og miljømæssig bæredygtighed er en integreret del af enhver indsats og aktivitet på Frederiksberg. Det understøtter vi ved at anvende og udvikle data og innovativ digital teknologi i alle relevante processer".

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 9. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng, vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 9 har ophæng i en lang række forskellige politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

9.1 Der skal udvikles pålidelig, bæredygtig og robust infrastruktur af høj kvalitet, herunder regionale og grænseoverskridende infrastruktur, for at støtte den økonomiske udvikling og menneskelig trivsel, med fokus på lige adgang for alle til en overkommelig pris.

En af indikatorerne for delmålet er, hvor mange indbyggere, der har mere end to kilometer til en helårsvej. Ifølge Danmarks statistik gælder det ingen eller næsten ingen i Danmark og i en bykommune som Frederiksberg er målet ikke aktuelt.

En anden faktor er gods- og transportmængden. På grund af den veludbyggede infrastruktur i Danmark har målet ikke direkte relevans. Frederiksberg Kommune bidrager dog gennem blandt andet den kollektive trafik til brugen af vej- og baneinfrastrukturen.

9.2 En inklusiv og bæredygtig industrialisering skal fremmes, og industriens andel af beskæftigelsen og bruttonationalproduktet skal øges i betydelig grad inden 2030 i overensstemmelse med nationale forhold. I de mindst udviklede lande skal industriens markedsandel fordobles.

Delmålet er i høj grad målrettet udviklingslande, men Danmarks Statistik har kigget på indikatorerne og gjort op, at fremstillingsindustriens værditilvækst i forhold til BNP per indbygger i Danmark har været jævnt stigende siden 2010. Der var et dyk i 2017, der delvist rettede sig op i 2018.

faldet jævnt siden 2010. Der er ikke angivet en forklaring på det.

Kortlægningen viser

På Frederiksberg er der cirka 1300 jobs inden for industrien. Det er en stigning i forhold til 2010, hvor der var 900 jobs. Ud af de cirka 40.000 arbejdspladser der er i byen, fylder sektoren imidlertid ikke meget.

Danmarks Statistik har også set på beskæftigelsen i fremstillingsindustrien som andel af den totale beskæftigelse. Opgørelsen viser, at den er

9.3 Små industri- og andre virksomheders adgang til finansielle tjenesteydelser, herunder lånemuligheder til en overkommelig pris skal øges, især i udviklingslandene, og de skal integreres bedre i værdikæder og markeder.

Målet er især rettet mod udviklingslandene og da indsatsen ligger på nationalt og internationalt

niveau, vurderes delmålet ikke at have relevans i en kommunal sammenhæng.

9.4

Inden 2030 skal infrastrukturen opgraderes og industrier retrofittes for at gøre dem bæredygtige, med mere effektiv udnyttelse af ressourcer og øget brug af rene og miljøvenlige teknologier og industrielle processer. Alle lande skal handle ud fra deres respektive kapacitet.

Ifølge Danmarks Statistik er CO₂-udledningen i Danmark i forhold til værditilvæksten faldet med cirka 25 procentpoint fra 2010 til 2017 for alle brancher. For industrien er det cirka 15 procentpoint. Danmark er dermed på vej, men det kræver en vedholdende indsats at holde niveauet.

Kortlægningen viser

På grund af den lille industrisektor på Frederiksberg er denne del af målet ikke særligt relevant.

Frederiksberg Kommune er derimod med til at opgradere infrastrukturen ved at samarbejde med andre offentlige myndigheder og private samarbejdspartnere om at etablere blandt andet metro og drive den offentlige bustransport.

9.5

Videnskabelig forskning skal styrkes og den teknologiske kapacitet i de industrielle sektorer i alle lande skal opgraderes, især i udviklingslandene, ved blandt andet inden 2030 at fremme innovation og væsentligt forøge det samlede antal forsknings- og udviklingsmedarbejdere per 1 million indbyggere, samt ved at øge de offentlige og private midler til forskning og udvikling.

I Frederiksberg Kommunes Erhvervsstrategi er et af pejlemærkerne "Vidensbyen og entreprenørskab". Udgangspunktet for det er, at en tredjedel af Frederiksbergs virksomheder er vidensvirksomheder, at der er 30.000 studerende og to universiteter med forskningsmiljøer i verdensklasse. Derudover Det Kongelige Danske Musikkonservatorium, Hærens Officerskole og en række professionsbachelor- og ungdomsuddannelser.

Den store koncentration af viden, højtuddannet arbejdskraft og iværksætterier er en styrkeposition for Frederiksberg. Derfor skal Frederiksberg Kommune arbejde på at styrke uddannelses- og forskningsinstitutionernes fysiske udviklingsmuligheder. Desuden skal det netværksbaserede samspil mellem uddannelsesinstitutionerne, virksomhederne og kommunen understøttes lokalt på Frederiksberg og i samspil med de øvrige aktører i Greater Copenhagen.

Kortlægningen viser

I Erhvervsstrategien er en række af de vigtigste initiativer beskrevet. For eksempel at styrke netværk, sikre de fysiske rammer og koble ledige akademikere med virksomheder. Et konkret eksempel er dannelsen af Science City, der har til formål at styrke det praktiske og strategiske samarbejde på tværs af uddannelses- og forskningsinstitutioner, erhvervsliv og kommune.

Et andet er Start-Up City, hvor private investorer vil bygge et nyskabende iværksættermiljø på Finsensvej, hvor de allermest ambitiøse iværksættere kan bo, arbejde og netværke i et og samme hus. Det er desuden et mål at tilbyde en nem og sammenhængende adgang til erhvervsfremmesystemet ved at indgå i et tættere og udvidet samarbejde med Væksthus Hovedstaden. Formålet er at sikre optimal regional og tværkommunal vidensdeling og samarbejde om fælles erhvervstiltag i Greater Copenhagen.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

Derudover bliver der årligt uddelt en iværksætterpris, ligesom det er muligt at deltage i et iværksætternetværk. I kontorfællesskabet CoPlay er der mulighed for sparring og vidensdeling.

I september 2018 blev kommunens Smart City Netværk indviet. Smart City Netværket et nyt fiber netværk, der er blevet til i et samarbejde mellem

Frederiksberg Kommune og Frederiksberg Forsyning. Netværket kan blandt andet bruges til at indsamle forbrugsdata, overvåge ledningsnettet og informere om ledige parkeringspladser. Netværket giver også virksomheder, uddannelsesinstitutioner og andre mulighed for at afprøve Smart City teknologier. Frederiksberg er den første by med et fuldt dækkende Smart City Netværk.

9.a

Der skal faciliteres en bæredygtig og robust infrastrukturudvikling i udviklingslandene gennem øget økonomisk, teknologisk og teknisk støtte til afrikanske lande, de mindst udviklede lande, udviklingslande uden adgang til havet, små udviklingsøstater.

Ifølge Dansk Statistik er indikatoren ikke relevant for Danmark, da Danmark ikke er rubriceret som

et udviklingsland. Delmålet vurderes derfor ikke at have relevans i en kommunal sammenhæng.

9.b

National teknologiudvikling, forskning og innovation i udviklingslande skal støttes, herunder ved at sikre et gunstigt politisk miljø for bl.a. industriel diversificering og højere merværdi for varer.

Indsatsen vedrører udviklingslandene og ligger på nationalt og internationalt niveau og derfor

vurderes det, at delmålet ikke har relevans i en kommunal sammenhæng.

9.c

Adgang til informations- og kommunikationsteknologi skal øges betydeligt og det skal tilstræbes at tilbyde alle adgang til Internettet, til en overkommelig pris, i de mindst udviklede lande, inden 2020.

Der er mobil- og internetdækning i hele Danmark, men ikke alle har adgang til 3G eller 4G forbindelse eller fibernet.

mindre god dækning og småproblemer, primært indendørs. Blandt andet har det østlige og nordlige Frederiksberg mindre god dækning.

Kortlægningen viser

Der er generelt ganske god 3G og 4G dækning i København. Der er dog enkelte områder med

Da indsatsen ikke ligger på kommunalt niveau vurderes delmålet ikke at have relevans i en kommunal sammenhæng.

VURDERING

Frederiksberg Kommune er opmærksom på at støtte iværksætterier og på at udnytte samarbejdet med for eksempel byens uddannelsessteder og der er sat en række projekter i værk. Hvis øvrige initiativer skulle overvejes kunne det være at sætte mål for antallet af startup virksomheder, partnerskaber og lignende.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDRER MÅLET

- ★ Frederiksbergstrategi
- ★ Kommuneplan
- ★ Unge godt på vej
- ★ Byfornyelsesstrategi
- ★ Tilgængelighedsplan
- ★ Strategi for udvikling af offentlige lege- og motionsarealer
- ★ Erhvervsstrategi

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 10

MINDRE ULIGHED

Vi skal reducere ulighed i og mellem lande

INDLEDNING

Indkomstuligheden er stigende, og det er et globalt problem, der kræver globale løsninger. Det indebærer en forbedring af regulering og overvågning af de finansielle markeder og institutioner samt større udviklingsbistand og udenlandske investeringer til de regioner, hvor behovet er størst. Støtte til mere sikker migration og mobilitet for mennesker vil også være vigtigt for at mindske den stigende ulighedskløft.

Den voksende ulighed kræver derfor handling i form af vedtagelse af fornuftige politikker, der vil styrke de laveste indkomstgrupper og fremme en større økonomisk inddragelse af alle samfundsgrupper uanset køn, race eller etnicitet.

Verdensmål 10 spænder bredt – lige fra at give det enkelte menneske de samme muligheder for gode levevilkår, uddannelse og demokratisk indflydelse som alle andre – til at sikre en bedre regulering af globale finansmarkeder, som giver en god grobund for fred i verden.

Ulighed i Danmark

Danmark er blandt de 17 OECD-lande, hvor den økonomiske ulighed er øget – faktisk med en stigning på 40 procent over tyve år, når det handler om disponible indkomster. Bagsiden af den økonomiske ulighed er, at kvaliteten af levetid er ringere for fattige end for rige, der er ringe valgdeltagelse af folk fra lavindkomstgrupper, og der er en tendens til, at mennesker bosætter sig med andre fra samme sociale klasse, hvorved der sker en opsplitning i samfundet.

I Regeringens handlingsplan for FNs verdensmål fokuseres der blandt andet på at styrke indsatsen over for de fagligt svage elever for at bryde sociale mønstre; at øge muligheden for, at flere skal være en del af arbejdsfællesskabet, herunder personer med et handicap; og at Danmark opretholder sin rolle som aktiv international fortaler for ligestilling og seksuel reproduktiv sundhed og rettigheder.

Med den øgede ulighed i Danmark er der således potentiale for forbedring, og Danmarks bidrag til verdensmål 10 afhænger i høj grad af en national prioritering og rammesætning af området, der understøtter kommunernes muligheder for at påvirke den lokale ulighed blandt borgerne.

Vejen til lighed og bedre balance på Frederiksberg

Frederiksberg skal være en tryk, levende og inkluderende by for alle, med de bedste muligheder for et sundt og meningsfuldt liv, aktivt medborgerskab og nære fællesskaber for alle. Kommunen er underlagt nationalt vedtagne politikker og lovgivning, men kan også selv skabe nogle rammer, så alle borgere gives de samme muligheder. Derfor arbejder Frederiksberg Kommune aktivt med indsatser, der skal understøtte og øge ligheden blandt byens borgere.

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 10. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng, vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 10 har ophæng i en lang række politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

10.1

Inden 2030 skal der opnås og fastholdes en gradvis indkomststigning for de nederste 40 procent af befolkningen, der er højere end landsgennemsnittet.

Delmål 10.1 handler om at løfte indkomsten for de nederste 40 procent af befolkningen. Delmålet

vurderes ikke relevant i en kommunal sammenhæng, men varetages på nationalt niveau.

10.2

Inden 2030 skal enhver, uanset alder, køn, handicap, race, etnicitet, oprindelse, religion eller økonomisk eller anden status, i højere grad inddrages i sociale, økonomiske og politiske beslutninger.

Masterplanen for den socialt bæredygtige by handler blandt andet om at sikre tryghed og tilgængelighed for alle i byen og om, hvordan vi bruger byen forskelligt. Masterplanen håndteres blandt andet af Handicappolitikken, der bygger på FNs handicapkonvention artikel 3, der blandt andet handler om fuld og effektiv deltagelse og inklusion i samfundslivet, om lige muligheder og tilgængelighed.

Inklusion er desuden et tema i Frederiksbergstrategien (Livskvalitet i hverdagen), og er også gennemgående i Udsatte- og Integrationspolitikken, herunder at give den enkelte mulighed for at deltage i fællesskaber og foreningslivet. Kultur- og Fritidspolitikken har som mål, at Frederiksberg har et mangfoldigt kultur- og fritidsliv, hvor flere involverer sig blandt andet ved løbende have fokus på forbedring af tilgængeligheden til kulturaktiviteterne i bred forstand.

Kortlægningen viser

Tilgængelighed er et centralt princip i kommunens Handicappolitik: "Mobilitet og tilgængelighed er en vigtig forudsætning for et aktivt arbejdsliv,

uddannelsesliv, familieliv, foreningsliv med adgang til byen, kulturlivet og fritidstilbud og andre indendørs og udendørs faciliteter og tilbud skal være tilgængelige for at deltage i og bidrage til samfundslivet".

Der er igangsat en lang række initiativer, der skal sikre alle borgere lige ret til byens tilbud. Det handler blandt andet om at inkludere bredt i lokale fællesskaber, hvor alle kan være med, og at borgere med et handicap får lige adgang til at deltage i byens mange tilbud.

På samme måde er der også et samarbejde med byens frivillige organisationer med fokus på, hvordan udsatte og sårbare borgere kan inkluderes i foreningslivet. Trods det, at man lever i en socialt udsat livssituation, er det afgørende at have mulighed for at deltage i byens mange fællesskaber og bruge retten til medbestemmelse og medindflydelse.

Udsatte børn og flygtninge har mulighed for at få et fritidspas, der dækker foreningskontingent i et år. Der arbejdes også med rollemodeller i

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

foreningslivet for borgere med anden etnisk baggrund med henblik på deltagelse og medborgerskab.

I forhold til fysisk tilgængelighed er der udarbejdet en Tilgængelighedsplan. Der er mulighed for BPA og ledsagerordninger for at understøtte deltagelsesmuligheder, hvilket sker i samarbejde med fritids- og foreningslivet. Tilbuddet Kulturstilladset er et godt eksempel på formidling af kulturelle oplevelser til socialt udsatte borgere, der er til stor glæde for dem, man når.

Alle unge på Frederiksberg skal have lige muligheder. Derfor arbejdes der målrettet med en bred ungeindsats, og med særligt fokus på unge, der på grund af faglige, sociale eller personlige forudsætninger har svært ved at påbegynde eller gennemføre en uddannelse. Også i den bo-

ligsociale indsats og i Integrationspolitikken og handleplanen, er der fokus på at understøtte sårbare og udsatte unge med henblik på uddannelse. Indsatserne er ofte tværgående og helhedsorienterede og ligger på linje med lovgivningen om en fælles kommunal ungeindsats og den nationale målsætning om, at alle unge under 25 år skal have gennemført eller være i gang med en uddannelse, eller være i beskæftigelse.

Der arbejdes med konkrete indsatser for eksempel en håndholdt uddannelses- og beskæftigelsesindsats for sårbare unge, rollemodeller for unge, lektiecaféer med mere. I planen "Unge godt på vej" beskrives, hvordan Frederiksberg Kommune "har en klar ambition om, at færrest mulige unge skal modtage offentligt forsørgelse og flest mulige unge skal gennemføre mindst én ungdomsuddannelse."

10.3

Alle skal sikres lige muligheder, ligesom samfundsforårsaget uligheder skal reduceres, blandt andet ved at afskaffe diskriminerende love, politikker og skikke, og ved at fremme hensigtsmæssig lovgivning, politikker og foranstaltninger til at imødegå dette.

Frederiksberg Kommune arbejder for, at alle borgere uanset livssituation har mulighed for at være aktive i byens samfunds-, forenings-, og demokratiske liv. Det vil sige, at man som borger har adgang til byens mange fællesskaber og har mulighed for at bruge retten til medbestemmelse og medindflydelse. Der skal være et tæt samarbejde med civilsamfundet. Det indgår blandt andet i Handicap-, Udsatte- og Integrationspolitikken, som alle bygger på princippet om aktivt medborgerskab. Politikkerne viser den politiske linje til, at alle skal have lige adgang og lige muligheder på Frederiksberg.

I kontakten mellem borger og kommune arbejdes der med arbejdsprincippet fra Frederiksbergstrategien om, at vi skaber løsninger sammen, således at borgeren er med til at fastlægge mål og målopfølgning på den indsats, der er aftalt mellem borger og kommune.

Kortlægningen viser

Frederiksberg støtter udsatte borgere i at opbygge netværk ved at blive en del af fællesskabet.

Kommunen samarbejder med de frivillige foreninger om at styrke indsatsen for at få flere udsatte med i de frivillige fællesskaber. Det er et mål i Frederiksberg Kommunes sociale masterplan, at borgerne i målgruppen inddrages i større omfang i at fastlægge mål og delmål for den indsats, der sættes i gang. Målet er i stort omfang implementeret i det daglige arbejde, men der arbejdes løbende med forbedringer.

Myndighed og udfører arbejder i øjeblikket med at implementere et system, hvor borgerne inddrages i fastlæggelsen af mål og opfølgningen på målene. For at opnå dette, skal kommunal politik og national lovgivning være skarp og tydelig. Det er i høj grad betinget af den nationale lovgivning,

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

men Frederiksberg kommune har mulighed for at sætte ekstra fokus på området.

tegner den politiske retning om, at alle skal have lige adgang og lige muligheder på Frederiksberg.

Kommunen understøtter desuden delmålet gennem en række målgruppepolitikker og -planer, der

10.4

Der skal vedtages politikker, især finans-, løn- og socialpolitik, og gradvist opnås større lighed.

De overordnede politikker og understøttende lovgivning foretages på nationalt niveau. Med udgangspunkt i, at alle skal have lige mulighed for at bidrage til samfundet, understøttes den nationale linje med vedtagelsen af en lang række målgruppepolitikker og deres handleplaner.

Kortlægningen viser

Dette mål opfyldes i højeste grad af national lovgivning, og implementeres herefter i kommunerne. En stor del handler om kommunal drift, men derudover er der i Frederiksberg Kommunes målgruppepolitikker og -planer et tydeligt signal om den politiske diskurs på området nemlig, at alle skal med.

10.5

Regulering og overvågning af de globale finansielle markeder og institutioner skal forbedres, og implementering af disse regulativer skal styrkes.

Delmål 10.5 handler om at regulere og overvåge de globale finansielle markeder. Delmålet er der-

for ikke relevant i en kommunal sammenhæng, men varetages på internationalt niveau.

10.6

Udviklingslandene skal sikres øget repræsentation og stemme i beslutningstagning i de internationale økonomiske og finansielle institutioner, med henblik på at opnå mere effektive, troværdige, ansvarlige og legitime institutioner.

Delmål 10.6 handler om at sikre udviklingslandes stemmerettigheder i internationale organisationer. Delmålet vurderes ikke relevant i en kommu-

nal sammenhæng, men varetages på internationalt niveau.

10.7

Der skal faciliteres en velordnet, sikker, regulær og ansvarlig migration og mobilitet af for personer, herunder gennem implementering af planlagte og velforvaltede migrationspolitikker.

Delmål 10.7 handler om migrationspolitik og vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal

sammenhæng. Delmålet varetages på internationalt niveau.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

10.a

Princippet om særlig og differentieret behandling skal implementeres for udviklingslandene, især de mindst udviklede lande, i overensstemmelse med aftaler i Verdenshandelsorganisationen.

Delmål 10.a handler om toldpositioner i udviklingslandene og vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng. Delmålet varetages på internationalt niveau.

10.b

Der skal opmuntres til at give officiel udviklingsbistand og finansielle tilførsler, herunder direkte udenlandske investeringer, til lande, hvor behovet er størst, og især til de mindst udviklede lande, de afrikanske lande, udviklingslande uden adgang til havet, og små udviklingsøstater. Bidrag og investeringer skal gives i overensstemmelse med udviklingslandenes nationale planer og programmer.

Delmål 10.b handler om ressourcetilførsel, herunder udviklingsbistand. Delmålet vurderes derfor ikke relevant i en kommunal sammenhæng, men varetages på nationalt og internationalt niveau.

10.c

Inden 2030 skal omkostninger i forbindelse med migranternes pengeoverførsler reduceres til mindre end 3 procent og overførselsveje med omkostninger over 5 procent skal elimineres.

Delmål 10.c handler om migranternes overførselsomkostninger og vurderes derfor ikke relevant i en kommunal sammenhæng. Delmålet varetages på internationalt niveau.

VURDERING

Flere borgere med handicap kan inkluderes i byens fællesskaber. Derfor er der fortsat behov for en styrket indsats. Målet er at se på muligheder og barrierer for at fremme, at mennesker med handicap deltager aktivt i byens fællesskaber og sociale liv.

Der er på linje med resten af landet en relativ stor gruppe af udsatte, som ikke tager del i fællesskabet. Der kan derfor gøres mere for at få de frivillige organisationer til at åbne sig og tage imod udsatte borgere ikke bare som brugere, men som aktive deltagere. Det kan for eksempel være gennem et målrettet og strategisk samarbejde mellem kommunen og organisationerne.

Der er en bred vifte af initiativer i Frederiksberg Kommune, der understøtter øget lighed og mulighed for social mobilitet på Frederiksberg. Der er derfor behov for en løbende vurdering, tilpasning og forankring af de enkelte indsatser, så borgerne oplever kontinuitet og sammenhæng mellem de forskellige indsatser på tværs af forvaltninger frem for (for mange) midlertidige løsninger.

Det er vigtigt at fastholde samarbejdet med relevante aktører, så borgernes behov udvikles i takt med byens udvikling. Inden for rammerne af lovgivningen har Frederiksberg Kommune gode handlemuligheder, men der er behov for opmærksomhed på rammerne fra nationalt hold.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDTERER MÅLET

- ★ Social Masterplan
- ★ Kultur- og fritidspolitik
- ★ Handicappolitik og handleplan
- ★ Integrationspolitik og handleplan
- ★ Udsattepolitik og handleplan
- ★ Sundhedspolitik

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 11

BÆREDYGTIGE BYER OG LOKALSAMFUND

Vi skal gøre byer, lokalsamfund og bosættelser inkluderende, sikre, robuste og bæredygtige

INDLEDNING

Mere end halvdelen af verdens befolkning bor i byer og andelen er stadig i vækst. Ifølge Den Internationale Organisation for Migration (IOM) forventes antallet af byboere at stige fra 3,9 milliarder i 2016 til 6,4 milliarder i 2050. Det betyder, at to ud af tre i år 2050 vil være bosat i en by. Urbaniseringen fører til flere megabyer, som er byer med mere end 10 millioner indbyggere. I 1990 var der 10 megabyer i verden, og i dag er der 29. I 2030 forventer FN, at tallet vil være oppe på 41.

Derfor er byerne et meget vigtigt omdrejningspunkt for en bæredygtig omstilling, og verdensmål 11 udtrykker behovet for, at byer i alle størrelser gøres bæredygtige i både miljømæssig, økonomisk og socialt henseende. Målet har bred relevans, og handler om at skabe en bæredygtig udvikling i et samspil mellem borgere, virksomheder, stat, kommune og mange andre aktører.

Bæredygtig byforvaltning- og planlægning i Danmark

I Danmark er urbaniseringsgraden også høj. 87,5 procent af danskere bor i byerne, og det store forbrug af vand, energi og materiale påvirker ikke kun selve byerne, men lægger også beslag på det opland, der skal forsyne byområderne. Derfor er verdensmål 11 i høj grad relevant i en dansk kontekst.

Danmark er på mange måder et foregangsland, når det handler om bæredygtig byforvaltning og byplanlægning. Der er for eksempel en lang tradition for at bygge boliger, der både i kvalitet og funktionalitet tilgodeser menneskers sundhed og livskvalitet, og de fleste byer har et veludviklet kollektivt transportsystem. Men Danmark er også udfordret på, at kun en lille del af vores bygninger er bæredygtige, danskerne er den befolkning, der på verdensplan udleder tredje mest CO₂ og vores forbrug ligger blandt de højeste i verden.

Der er potentiale for forbedring og Danmarks bidrag til verdensmål 11 afhænger i høj grad af kommunernes planlægningskompetencer, mellemkommunale og regionale samarbejder, og de offentlige, frivillige og private initiativer, der gennemføres.

Frederiksberg som bæredygtig by

Frederiksberg er alene udlagt som byområde, og som den tættest befolkede kommune i Nordeuropa, er verdensmål 11 derfor meget relevant for Frederiksberg. Målsætninger om at være en by, der fortsat udvikler sig bæredygtigt under hensyntagen til dem, der bor, arbejder og i det hele taget færdes i byen er blandt andet indarbejdet i Kommuneplanen, Frederiksbergstrategien og Bæredygtighedsplanen, og er omfattet af selvstændige politikker og planer, som kommunen arbejder efter.

Nulpunktsmåling for verdensmål 11

I januar 2019 kom Dansk Arkitektur Center og Rambøll Management Consulting med rapporten "Baseline for verdensmålene – verdensmål 11: Bæredygtige byer og lokalsamfund". Projektet er gennemført i samarbejde med Kommunernes Landsforening og Danmarks Statistik på initiativ af regeringens nedsatte ekspertpanel. Projektet handler om at udvikle en baseline – en nulpunktsmåling – af, hvor Danmark står nu for at kunne komme med et kvalificeret bud på, hvor der skal sættes ind for at skabe bæredygtig udvikling. Projektets overvejelser og resultater er forsøgt indarbejdet i kortlægningen af Frederiksberg Kommunes indsats. Indtil videre er der kun udarbejdet en baseline for verdensmål 11.

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 11. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 11 har ophæng i en lang række af politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

11.1 Inden 2030 skal alle sikres adgang til egnede og sikre boliger til en overkommelig pris med adgang til grundlæggende tjenesteydelser, og slumkvarterer skal opgraderes

“At skabe plads til alle” er et selvstændigt mål i Frederiksbergstrategien. Det handler om at skabe en by, der kan inkludere alle borgere, understøtte mødet mellem generationer og give plads til mangfoldighed i livsformer og fællesskaber. At skabe boliger til voksne med særlige behov bliver fremhævet af Kommuneplanen og den Sociale Masterplan som et særligt fokusområde, der understøtter verdensmål 11s opmærksomhed på omfanget af hjemløse i byerne.

Kommentar fra baselinearbejdet om delmål 11.1: “Projektets referencegruppe vurderer, at der ikke findes slumkvarterer og uegnede boligforhold i et væsentligt omfang i Danmark. Derfor fokuserer de supplerende indikatorer dels på boligomkostninger og dels på marginaliserede samt mindre velstillede grupper på boligmarkedet”.

Kortlægningen viser

I Frederiksberg Kommune bliver der bygget boliger, der tilgodeser forskellige generationer, familiestørrelser, udsatte borgere og borgere med et handicap. Det seneste eksempel er det eksisterende Domus Vista Center, der er blevet renoveret med nye butikker, og hvor der er etableret 127 studieboliger på første sal. Også Betty Nansens Allé 51-53 samt 57-61 har gennemgået en omfattende renovering, hvor de nyrenoverede boliger

skaber plads til borgere med et handicap, ældre og unge. Desuden er der Mariendalsvej 55-57 med ungdomsboliger, senioregnede boliger og et offentligt tilgængeligt udeareal, der knytter dette nybyggeri sammen med det eksisterende almene boligområde Stjernen.

Desuden blev det besluttet som en del af Budget 2019, at op til 25 procent af nybyggeriet i kommende byudviklingsprojekter kan være alment. De almene boliger på Frederiksberg udgør 11 procent af boligmassen mod et landsgennemsnit på 25 procent. Det er et vigtigt indsatsområde, idet nyeste tal fra Danmarks Statistik viser, at det især er unge mellem 20 og 29 år, der har sværest ved at få økonomien til at hænge sammen. Samtidig viser Landsbyggefondens Huslejestatistik også, at de almene boliger i Region Hovedstaden har den højeste gennemsnitlige årlige husleje og den højeste forbrugspris per kvadratmeter.

På baggrund af den statslige nedprioritering af byfornyelsesindsatsen har Frederiksberg Kommune med den nye Byfornyelsesstrategi valgt at lægge de kommunale investeringer, hvor det giver størst muligt effekt. Det sker dels gennem et geografisk fokus på området ved Finsensvej Vest, dels ved at fokusere midlerne på de indsatser, der giver mest tilbage til byen.

11.2

Inden 2030 skal der skabes adgang for alle til sikre, tilgængelige og bæredygtige transportsystemer til en overkommelig pris, trafiksikkerheden skal forbedres blandt andet ved at udbygge den kollektive trafik med særlig hensyn til behov hos sårbare befolkningsgrupper, kvinder, børn, personer med handicap og ældre.

“Bæredygtig mobilitet” er et selvstændigt mål i Frederiksbergstrategien. Mobilitet og tilgængelighed skal være i top, hvor det skal være muligt at vælge mellem forskellige transportformer, men sunde og grønne transportformer skal prioriteres. Der er udviklet specifikke politikker og planer, der skal sikre, at Frederiksberg bliver Danmarks mest cyklende by, en by med et godt tilbud af kollektiv transport, mulighed for miljørigtig bilisme i form af elbiler, men også en by, hvor der bliver taget hånd om de borgere, der af forskellige årsager er lidt mere sårbare i trafikken.

Kommentar fra baselinearbejdet på delmål 11.2: “Projektets referencegruppe vurderer, at alle elementer af delmålet er relevante i Danmark, herunder transportpriser, bæredygtighed og tilgængelighed”.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune har fokus på den bæredygtige mobilitet, der giver borgerne mulighed for at vælge mellem flere transportformer. Desuden, at byen udvikles under hensyntagen til, at den skal være tilgængelig for alle.

Transportområdet bidrager med 31 procent af CO₂-udledningen på Frederiksberg. Da udledningen på andre områder vil falde, forventes transportområdets relative andel at stige. Derfor er transportområdet et vigtigt indsatsområde, og vil blive endnu vigtigere i de kommende år.

Frederiksberg Kommune har netop vedtaget en elbilstrategi, hvis formål er klart: Frederiksberg skal være Danmarks elbilby nummer 1. I 2030 er alle Frederiksberg Kommunes egne køretøjer drevet af 100 procent grønne drivmidler – heraf er 90 procent el. Samtidig er alle busser på Frederiksberg ildrevne, mens hver femte private bil kører på el.

Trafik- og Mobilitetsplanen har en målsætning om at forbedre den kollektive trafik ved blandt andet at sikre bedre busfremkommelighed i samarbejde med de andre kommuner, busserne kører igennem. Samtidig skal byens brugere, der anvender den kollektive trafik, have god tilgængelighed til den. Det betyder, at det kollektive trafiknet skal være forholdsvis finmasket og frekvensen mellem afgangene skal være høj. Sammen med Metro og S-tog er det vigtigt, at busserne sikrer et sammenhængende og effektivt net. I Budget 2019 er der afsat 3,7 millioner kroner til at sikre bedre busfremkommelighed.

Metroen udgør et hurtigt og miljørigtigt alternativ til bilen, og den bidrager stærkt til Frederiksbergs fortsatte udvikling som en velfungerende by, hvor det er godt at bo, arbejde og færdes. Den nye Metrolinje, Cityringen, indvies i 2019 med 3 stationer på Frederiksberg (Aksel Møllers Have, Frederiksberg station og Frederiksberg Allé). Etablering af Metrocityringen skaber yderligere muligheder for at sikre bedre kollektiv trafik samtidig med, at driften optimeres på tværs af den kollektive transport.

Cykelhandlingsplanen har en målsætning om, at i 2018 skal 40 procent af alle ture foretages på cykel på Frederiksberg, hvilket gør Frederiksberg til den mest cyklende by i Danmark. Den seneste opgørelse viser, at 31 procent af turene foregår på cykel, så Frederiksberg er ikke helt i mål.

I 2019 er der desuden afsat 13,9 millioner kroner til at udbygge cykelstierne på Frederiksberg og 0,5 millioner til flere cykelparkeringspladser, der skal få flere til at vælge cyklen som primær transportform.

11.3 Inden 2030 skal byudvikling gøres mere inkluderende og bæredygtig, og kapaciteten til en inddragende, integreret og bæredygtig boligplanlægning og forvaltning i alle lande skal styrkes.

Et gennemgående tema i Frederiksbergstrategien er at skabe bæredygtige løsninger i samarbejde med byens aktører. At se Frederiksberg som en by fyldt med ressourcer, der skal bringes i spil for at skabe et engageret, attraktivt og innovativt lokalsamfund. Dette fokus bliver understøttet af en række andre strategier og planer, herunder den sociale masterplan og frivillighedspolitikken.

Kommentar fra baselinearbejdet på delmål 11.3: "Projektets referencegruppe vurderer, at den direkte inddragelse af civilsamfundet i byplanlægning og -forvaltning er vigtig, men svær at måle. Derfor måles der alene på den ene af FNs to indikatorer i dette delmål. Indikatoren beskriver forholdet mellem arealanvendelse og befolknings-tilvæksten".

Kortlægningen viser

Delmål 11.3 handler om at gøre byudvikling mere inkluderende og bæredygtig. Et godt eksempel på dette er, at Frederiksberg Kommune har besluttet at anvende DGNB-certificering til at sikre bæredygtigheden i kommunalt byggeri på mere end 20 millioner kroner. Indtil videre sker det på tre kommunale byggerier, hvoraf tilbygningen ved Duevejens Skole står færdigt som det første.

Ved at anvende DGNB som planlægningsværktøj, oplyser Green Building Council, der står bag ordningen, får kommunen et udgangspunkt til at arbejde med 14 ud af 17 verdensmål – herunder verdensmål 11. Ifølge Trafik- og Byggestyrelsen er byggebranchen den sektor, der udleder flest driv-

husgasser, blandt andet gennem brugen af fossile brændsler i forbindelse med opførelsen og driften af bygningerne. DGNB kan skabe rammerne for at tage de bæredygtige beslutninger.

I Budget 2019 er der fokus på, at investeringer i bylivet ikke kun handler om permanent eller midlertidig infrastruktur. Det handler i høj grad også om at involvere, skabe netværk og råderum for de mennesker, der bor, arbejder og bruger byen. Borgerinddragelse, frivillighed og nye måder at samarbejde med private aktører på skal tænkes ind i opgavevaretagelsen.

Frederiksberg Kommune har mange års erfaringer med borgerinddragelse i forbindelse med områdefornyelsesprojekter, som bæres ind i kommende projekter herunder Områdeudvikling Finsensvej Vest.

Delmål 11.3 handler desuden om at sætte fokus på forholdet mellem arealanvendelsesraten og befolknings-tilvæksten, idet en fortætning skaber en mere bæredygtig by. Frederiksberg er den tættest befolkede kommune i Danmark med en befolkning i 2019 på 104.410 indbyggere fordelt på 8,7 kvadratkilometer. Befolkningsprognosen forudsiger en lille vækst frem mod 2030 på 5,7 procent som følge af boligudbygning, og ændrer ikke ved, at Frederiksberg Kommune har en høj grad af arealanvendelse udlagt til erhvervs- og boligformål, hvilket understøtter rammerne for en bæredygtig by.

✓ 11.4

Indsatsen for at beskytte og bevare verdens kultur- og naturarv skal styrkes.

Frederiksbergs særlige identitet er en målsætning i Frederiksbergstrategien, der blandt andet understøttes af Kommuneplanen, Bæredygtighedsplanen og Arkitekturpolitikken. Frederiksberg er en del af Hovedstaden, men også sin helt egen by i byen. Målsætningen handler om at styrke og videreudvikle Frederiksberg unikke identitet og særlige stemning med smukke bygninger, vedligeholdte byrum og kulturhistoriske værdier.

Kommentar fra baselinearbejdet om delmål 11.4: "Projektets referencegruppe vurderer, at alle elementer i FN's delmål 11.4 er relevante at måle på i Danmark. Valget af supplerende indikatorer afspejler både kultur og natur samt fredede ejendomme".

Kortlægningen viser

En af målsætningerne i Frederiksbergs Arkitekturpolitik handler om at bevare bygningskulturens historiske præg. På Frederiksberg findes cirka 40 fredede bygninger og 3.100 bygninger er klassi-

ficeret som bevaringsværdige. Der er udarbejdet et kommuneatlas, hvor alle bygninger er blevet registreret efter en SAVE-analyse, og i Kommuneplanen er 25 kulturmiljøer udpeget.

I marts 2019 er der desuden taget en politisk beslutning om, at der skal udarbejdes en temalokalplan for bevaringsværdige bygninger med bevaringsværdi 1 og 2 for en lovmæssig sikring af bevaringsværdierne. En rapport har vist, at det drejer sig om 23 bygninger.

Alle bevaringsværdige træer, der står på kommunal jord, er beskyttet af Kommuneplanen og Træpolitikken, der foreskriver, at ingen træer over 25 år må fældes uden Kommunalbestyrelsens samtykke. Men bevaringsværdige træer på privat jord er bedst beskyttet, hvis der er en gældende lokalplan for området. Derfor er Frederiksberg Kommune i gang med at kortlægge samtlige bevaringsværdige træer på Frederiksberg på private matrikler med det formål at udarbejde en temalokalplan, der kan beskytte træerne.

✓ 11.5

Inden 2030 skal antallet af dødsfald og antallet af berørte personer samt reduktion i de direkte økonomiske tab i forhold til det globale bruttonationalprodukt, som følge af katastrofer, herunder vandrelaterede katastrofer, reduceres betydeligt med fokus på beskyttelse af de fattige og mennesker i sårbare situationer.

Frederiksbergstrategien har en målsætning om, at Frederiksberg skal være en klimatilpasset by, hvor risikoen for oversvømmelser og følgeskader er begrænset, og hvor byen gøres sundere ved at fremme blå og grønne elementer. Frederiksbergstrategien understøttes blandt andet af en målrettet klimatilpasningsplan.

Kommentar fra baselinearbejdet om delmål 11.5: "Projektets referencegruppe vurderer, at dødsfald på grund af naturkatastrofer er sjældne i Dan-

mark. Derfor fokuserer de supplerende indikatorer på de økonomiske udgifter".

Kortlægningen viser

På Frederiksberg bliver der hvert år vedtaget en årlig skybrudspakke med anlæg for op mod 80 millioner kroner. I den forbindelse bliver der udarbejdet hydrauliske helhedsplaner for 25 delområder på Frederiksberg for at understøtte, at skybrudsprojekterne bliver placeret, hvor der er størst behov og indsatsen mest optimal.

Indsatsen koordineres blandt andet med tiltag i Spildevandsplanen herunder, at nedsivningen af regnvand fremmes, kloaksystemet bliver vedligeholdt og udbygget, og der iværksættes byøkologiske initiativer såsom grønne tage, opmagasinering og genbrug af regnvand.

Frederiksberg har som kommune indtaget en føreposition i forhold til at udvikle klimatilpasningsløsninger i tæt samarbejde med leverandørerne. Denne position skal fastholdes for at imødekomme udfordringerne ved fremtidige klimaforandringer.

11.6

Inden 2030 skal den negative miljøbelastning per indbygger reduceres, herunder ved at lægge særlig vægt på luftkvalitet og på husholdnings- og anden affaldsforvaltning.

”At være en sund by” er en af målsætningerne i Frederiksbergstrategien, der handler om, at borgerne på Frederiksberg skal have et længere liv med flere gode leveår. Miljøpåvirkninger og livskvalitet hænger sammen, så kommunen arbejder målrettet for rent drikkevand, ren luft og mindre støj. Frederiksbergstrategien bliver blandt andet understøttet af den aktuelle Affalds- og ressourceplanen og Strategi for bekæmpelse af luftforurening.

Kommentar fra baselinearbejdet om delmål 11.6: ”Projektets referencegruppe vurderer, at FNs indikator om affaldsindsamling ikke er en relevant indikator i Danmark, da der indsamles affald i alle kommuner. Derimod er affaldsmængden og genanvendelsen relevant. Derudover vurderes det, at det ikke er PM-værdien af fine partikler, som er udfordringen i Danmark, med derimod NO_x. Baseline inkluderer derfor supplerende indikatorer, der måler disse forhold”.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune har en målsætning i Affalds- og ressourceplanen om at nedbringe mængden af husholdningsaffald til forbrænding med 40 procent per indbygger i 2030 sammenlignet med 2011. Indsatsen er i gang og mængden af restaffald er reduceret med 41 procent siden 2011.

En del af denne reduktion skyldes, at affaldsmængderne var usædvanligt høje i 2011 på grund af skybrud. Tallene viser dog, at mængderne af

restaffald også siden er faldet gradvist år for år. Det skyldes dels, at sorteringen til genanvendelse er blevet bedre og dels, at der har været mindre affald totalt set, hvilket skyldes en forebyggende indsats.

Målsætningerne for reduktion af restaffald er nået ved at forbedre ordningerne for genanvendeligt affald, herunder øge brugervenligheden, gennemføre kampagner der sætter fokus på affaldssortering, og indføre nogle mindre nye ordninger til genanvendelse. Det forventes, med en ny Affalds- og ressourceplan i 2021, at målsætningen for reduktion af restaffald vil blive skærpet.

Der er i Budget 2019 afsat midler de næste tre år til at styrke den cirkulære økonomi. Dels til indsatsen for omstilling af plastikindkøb til bæredygtige materialer, og dels til håndtering af bygge- og anlægsaffald. Denne indsats understøttes af en målsætning i Bæredygtighedsplanen om at tænke og handle cirkulært og forebygge affald i samarbejde med borgere og virksomheder. Det sker i praksis ved via vejledningsbesøg hos virksomhederne og via dialog med borgerne om kildesortering og genanvendelse.

I Frederiksbergstrategien understreges vigtigheden af, at ren luft har stor betydning for livskvaliteten i hverdagen på Frederiksberg og for miljøet som helhed. Det nationale center for miljø og Energi (DCE) har opgjort, at cirka 550 for tidlige dødsfald kan henføres til luftforurening – især

partikelforureningen har stor sundhedsmæssig betydning.

I Budget 2019 er der afsat 300.000 kroner til at revidere den eksisterende Strategi for Bekæmpelse

af Luftforurening med et stærkt politisk ønske om en ambitiøs plan. Der arbejdes blandt andet på at udvide miljøzonen til også at omfatte varevogne og personvogne.

11.7

Inden 2030 skal der gives universel adgang til sikre, inkluderende og tilgængelige, grønne og offentlige rum, især for kvinder og børn, for ældre mennesker og for personer med handicap.

En målsætning i Frederiksbergstrategien er at styrke og videreudvikle Frederiksbergs unikke identitet og særlig stemning med smukke bygninger, fine vedligeholdte byrum, mange træer og frodige parker. Det skal ske i sammenhæng med, at nærmiljøet føles trygt, og der sjældent er langt til servicetilbud og kollektiv trafik. Frederiksbergstrategien understøttes af en række planer og politikker herunder Arkitekturpolitikken og Tilgængelighedsplanen.

Kommentar fra baselinearbejdet om delmål 11.7: "Projektets referencegruppe vurderer, at begge FNs indikatorer er relevante for Danmark. FNs indikatorer er suppleret med fire indikatorer, som giver et nuanceret billede af dette bredt formulerede delmål i Danmark".

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune har en vision om, at ingen må blive dræbt eller komme til skade i trafikken. Frederiksberg skal være et sted, hvor trafikanterne føler sig prioriterede og trygge, når de færdes. I Trafiksikkerhedsplanen er en målsætning om, at antallet af trafikdræbte skal reduceres med 50 procent i perioden 2010-2020. I perioden 2010-2018 skete der 2.064 trafikuheld på kommunevejene i Frederiksberg Kommune. Af disse medførte 398 uheld, at 418 personer blev skadet, heraf blev 10 dræbt, 251 kom alvorligt til skade og 157 blev lettere skadet.

Frederiksberg Kommune skal kunne tilbyde sine borgere, børn såvel som voksne, et fysisk aktivt liv med mulighed for at vælge mellem flere forskellige bevægelsesaktiviteter - tæt på den enkeltes bolig. En målsætning i Strategi for legepladser og motionsforhold står der, at tilbuddene skal være ligeligt fordelt i kommunen og skal være tilgængelige for alle. Borgerne skal hurtigt og nemt kunne få adgang til kommunale legepladser og motionsarealer. Hver legeplads skal have sit særpræg og skille sig ud fra de øvrige med sit tilbud af aktiviteter. Derfor er der på Frederiksberg tolv åbne legepladser på skoler og daginstitutioner, seks boldbaner og ni større græsarealer i parker og grønne anlæg til fri leg og motion.

I Bæredygtighedsplanen er der flere målsætninger, der handler om at understøtte udviklingen af den grønne by – byen skal gøres endnu grønnere ved at plante flere træer og skabe flere steder, hvor grønne og frodige herlighedsværdier karakteriserer rammerne om byens hverdagsliv – og de grønne fællesskaber skal fremmes. I Kommuneplan 2017 er der udpeget otte grønne stilleområder, hvor borgerne kan tage en pause fra den pulserende, støjende by. Og som en del af Budget 2019 blev det besluttet at fortsætte "Pulje til grøn omstilling", hvor borgere og organisationer søger støtte til grønne projekter, der også fremmer sociale fællesskaber. Puljen er på 75.000 kroner i 2019.

11.a

Positive økonomiske, sociale og miljømæssige forbindelser mellem by, opland og landdistrikter skal støttes ved at styrke den nationale og regionale udviklingsplanlægning.

Delmål 11.a handler om bymæssige og regionale udviklingsplaner, herunder befolkningsfremskrivning og ressourcebehov opdelt efter byernes stør-

relse. Baselinearbejdet har vurderet, at delmålet ikke er relevant i en dansk sammenhæng.

11.b

Inden 2020 skal der ske en betydelig stigning i antallet af byer og bosættelser, der vedtager og gennemfører integrerede politikker og planer, der stræber mod inklusion, ressourceeffektivitet og tilpasning til klimændringer, modstandsdygtighed over for naturkatastrofer, og som udvikler og gennemfører helhedsorienteret katastroferisikostyring på alle niveauer i overensstemmelse med Sendai-rammen for Katastrofe- og Risikoforebyggelse.

Delmål 11.b handler blandt andet om at opgøre andelen af lokale regeringer, der har vedtaget og gennemført lokale katastroferisikostyringsstrategier i overensstemmelse med Sendai-rammen.

Baselinearbejdet har vurderet, at delmålet ikke er relevant i en dansk sammenhæng.

11.c

De mindst udviklede lande skal støttes, blandt andet gennem finansiel og teknisk bistand til at bygge bæredygtige og robuste bygninger med anvendelse af lokale materialer.

Delmål 11.c handler om, hvor stor en del af den finansielle støtte til de mindst udviklede lande, der anvendes i byggeriet.

Baselinearbejdet har vurderet, at delmålet ikke er relevant i en dansk sammenhæng.

VURDERING

Frederiksberg har et stort fokus på at være en attraktiv, mangfoldig og rummelig by, hvor der er plads til unge, ældre, børnefamilier, borgere med et handicap og udsatte borgere. Blandt andet ved områdefornyelser skabes der rum for dialog og medindflydelse for både borgere og byens andre aktører. Det vurderes, at Frederiksberg har et meget højt niveau med hensyn til at sikre en inkluderende, sikker, robust og bæredygtig by. I den forbindelse er det vigtigt at have øje for de mere udsatte og knap så ressourcestærke grupper af borgere.

Trængslen i byen er en udfordring for mange af byens brugere uanset, om man er til fods, på cykel, med bus eller bil. Muligheden for i højere grad at understøtte delemobilitet kan undersøges. Desuden er det vigtigt fortsat at fokusere på at fremme den grønne mobilitet, herunder med et særligt fokus på at forbedre forholdene for cyklister.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDRER MÅLET

- ★ Frederiksbergstrategi
- ★ Kommuneplan
- ★ Arkitekturpolitik
- ★ Prognose over Frederiksberg Kommunes befolkningstilvækst
- ★ Boligsocial indsats – partnerskaber
- ★ Socialt bæredygtig by
- ★ Social masterplan
- ★ Byfornyelsesstrategi
- ★ Sundhedspolitik
- ★ Affalds- og ressourceplan
- ★ Frivillighedspolitik
- ★ Spildevandsplan
- ★ Klimatilpasningsplan
- ★ Handicappolitik og handleplan
- ★ Trafik- og mobilitetsplan
- ★ Strategi for offentlige lege- og motionsarealer
- ★ Træpolitik
- ★ Strategi til bekæmpelse af luftforurening
- ★ Cykelpolitik
- ★ Cykelhandlingsplan

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 12

ANSVARLIGT FORBRUG OG PRODUKTION

Vi skal sikre bæredygtige forbrugs- og produktionsformer

INDLEDNING

Jordens befolkning stiger støt, og ifølge FNs befolkningsprognoser vil befolkningstallet nå 9 milliarder inden 2050, det vil sige omkring 30 procent højere end i dag. Kombineret med økonomisk vækst og en større middelklasse i de nyindustrialiserede lande, vil det materielle forbrug per person vokse til det dobbelte. På globalt plan forbruger verdens befolkning 1,7 gange flere ressourcer, end der er til rådighed.

Derfor fokuserer verdensmål 12 på at sikre bæredygtige forbrugs- og produktionsformer, og udtrykker behovet for effektiv styring af de fælles naturressourcer, så miljøbelastningen holder sig på et niveau, der tilgodeser de planetariske grænser. Målet har bred relevans, og handler om at skabe en bæredygtig udvikling på tværs af landegrænser og i et samspil mellem borgere, virksomheder, stat, kommune og mange andre aktører.

Danmarks økologiske fodaftryk

Danmark har et af verdens højeste fodaftryk på økosystemet per indbygger. Det betyder, at hver dansker forbruger langt mere af naturens ressourcer end den kan bære. Danmark ligger som nummer 9 på ranglisten over verdens landes forbrug, hvilket betyder, at hvis alle i verden levede som danskerne, var der brug for 4,2 jordklode. Der er derfor et helt centralt behov for en omlægning af produktions- og forbrugsmønstre til mere bæredygtige former, og en langt bedre udnyttelse af tilstedeværende, men desværre også begrænsede ressourcer.

Der er potentiale for forbedring og Danmarks bidrag til verdensmål 12 afhænger i høj grad af kommunernes planlægning og varetagelse af affaldshåndteringen, kompetencerne til at drive udviklingen af den cirkulære økonomi og via tværkommunale netværk at styrke de grønne indkøb. Med offentlige indkøb for cirka 300 milliarder om året kan kommunerne bidrage væsentligt til at øge efterspørgslen efter nye cirkulære løsninger.

Den grønne omstilling på Frederiksberg

Frederiksberg trækker – ligesom resten af verden – på jordens ressourcer på et ikke bæredygtigt niveau, og derfor er verdensmål 12 meget relevant for Frederiksberg. Målsætninger om at være et bæredygtigt storbyområde, der værner om byens ressourcer, er blandt andet indarbejdet i Kommuneplanen, Frederiksbergstrategien og Affalds- og ressourceplanen.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 12. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal kontekst vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 12 har ophæng i en række af politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

12.1

Det 10-årige Rammeprogram for Bæredygtige Forbrug- og Produktionsmønstre skal gennemføres, og alle lande skal tage handling, med de udviklede lande i spidsen, under hensyntagen til udviklingslandenes udvikling og kapaciteter.

Indikatoren under delmål 12.1 handler om at opgøre antal lande med nationale handlingsplaner for bæredygtigt forbrug og produktion. Derfor

vurderes dette delmål ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng, men håndteres på nationalt og internationalt niveau.

12.2

Inden 2030 skal der opnås en bæredygtig forvaltning og effektiv udnyttelse af naturressourcer.

Indikatoren under delmål 12.2 handler om at opgøre det materielle fodaftryk pr. indbygger og i forhold til bruttonationalproduktet. Ifølge Danmarks Statistik foreligger der endnu ikke en metode til

at opgøre indikatoren, og delmålet vurderes derfor endnu ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng.

12.3

Inden 2030 skal det globale madspild på detail- og forbrugerniveau per indbygger halveres og fødevaretab i produktions- og forsyningskæder, herunder tab af afgrøder efter høst, skal reduceres.

Kortlægningen viser

Som en del af udrulningen af madaffaldssorteringsordningen informeres de kommunale køkkener og kantiner om muligheden for at reducere madspildet, men der er endnu ikke tale om en betydende indsats. Frederiksberg Kommune har vedtaget, at der i en kommende Affalds- og res-

sourceplan skal fokuseres på kommunens mulighed for at bidrage til et mindre madspild.

Desuden arbejdes der med at mindske madspildet på en række af kommunens plejecentre som led i en omlægning til økonomisk kost.

✓ 12.4

Inden 2020 skal der opnås en miljømæssig forsvarlig håndtering af kemikalier og affald i hele deres livscyklus, i overensstemmelse med de aftalte internationale rammer, og udledning til luft, vand og jord skal væsentligt reduceres for at minimere negative indvirkninger på menneskers sundhed og miljøet.

“At være en sund by” er en målsætning i Frederiksbergstrategien, der handler om at skabe sunde rammer og et godt fundament for, at alle har de samme muligheder for at leve et sundt liv. Miljøpåvirkninger og livskvalitet hænger sammen, så der bliver arbejdet for rent drikkevand og ren luft. Frederiksbergstrategien bliver blandt andet understøttet af Bæredygtighedsplanen og Affalds- og ressourceplanen.

Kortlægningen viser

Alle borgere på Frederiksberg har mulighed for at få hentet farligt affald direkte ved deres husstand. For etageejendomme er der dog tale om en tilmelding, som ikke alle har valgt at tilmelde sig.

Affalds- og ressourceplanen har et mål i 2022 om 80 procent indsamling af farligt affald og elektronik. Opgørelsen fra 2017 viser, at de indsamlede mængder af farligt affald er steget, men der indsamles stadig kun 44 procent. For elektronik er de indsamlede mængder uændrede på cirka 50 procent i 2011-17. En undersøgelse gennemført af Miljøministeriet viser, at cirka halvdelen af elektronikken i Danmark forsvinder ud af statistikkerne af forskellige årsager, herunder klunsning. Det betyder, at indsamlingen på Frederiksberg ligger nogenlunde som landsgennemsnittet.

Affalds- og ressourceplanen har en målsætning om at fokusere på ressourcerne i affaldet fra byggeri- og anlægsarbejde og samtidig beskytte miljøet imod miljøfremmede stoffer som for eksempel asbest, bly og PCB. Ved nedrivning og renovering af bygninger er det kommunens ansvar at sikre, at byggeaffaldet og de iboende miljøfremmede stoffer håndteres forsvarligt. Derfor har kommunen en central rolle i vejledningen af virksomhederne om håndtering af byggeaffald – ikke mindst i på grund af de miljøfremmede stoffer, men også fordi byggeaffald repræsenterer genanvendelige ressourcer.

Målet for Frederiksberg Kommune er at styrke vejlednings- og tilsynsarbejdet ved at foretage 50 besøg per år. I 2018 er der gennemført planlagte 50 besøg på 39 byggepladser – nogle har fået to besøg. Cirka 20 af besøgene var opsøgende, det vil sige til byggepladser, hvor der ikke var anmeldt affald. Det vurderes, at i hvert fald 14 af de opsøgende besøg – og formentlig flere – har ført til anmeldelser af byggeaffald, som ikke ville være blevet anmeldt uden et besøg. Få viste sig ikke at være anmeldepligtige.

✓ 12.5

Inden 2030 skal affaldsgenereringen væsentligt reduceres gennem forebyggelse, reduktion, genvinding og genbrug.

“Mere genbrug” er et selvstændigt mål i Kommuneplanen. Ressourcerne i affaldet skal udnyttes ved løbende at udvikle affaldssystemet, så det er fleksibelt og svarer til borgernes behov og

forventninger. Der skal være fokus på brugervenlighed samtidig med, at genanvendelsen øges i overensstemmelse med de vedtagne målsætninger i Affalds- og ressourceplanen.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune har en målsætning om 50 procent genanvendelse i 2022, som kommunen arbejder for at opnå ved blandt andet at etablere flere ordninger for genanvendeligt affald. I 2017 var genanvendelsen 40 procent på Frederiksberg, og svarede derfor til forventningen i Affalds- og ressourceplanen. Ordningen for indsamling af madaffald i etageejendomme og kommunale in-

stitutioner forventes at bidrage til den samlede genanvendelse med 4 procentpoint årligt.

I Affalds- og ressourceplanen er desuden en målsætning om at udvikle Bispeengen Genbrugsstation, så flere brugte ting genanvendes direkte via genbrugsvirksomheder eller frivillige organisationer. I de første 11 måneder af 2018 gik 80 tons brugte ting til direkte genbrug.

12.6

Virksomheder, især store og transnationale virksomheder, skal opfordres til at benytte bæredygtig praksis og til at integrere oplysninger om bæredygtighed i deres rapporteringscyklus.

Et gennemgående tema i Frederiksbergstrategien og en række andre af kommunens planer og politikker er "vi skaber løsninger sammen". Det handler om gennem dialog, samarbejde og partnerskaber at bringe ressourcerne i spil for at skabe et engageret, attraktivt og innovativt lokalsamfund. Samarbejdet med byens virksomheder beskrives yderligere i Erhvervsstrategien og Bæredygtighedsplanen.

Kortlægningen viser

Det er vigtigt at fastholde samarbejdet med byens erhverv for at fremme ressourcebesparende tiltag og støtte op om grønne initiativer. Det sker allerede i samarbejdet GoGreen Danmark, hvor 50 lokale virksomheder med ønsket om at styrke deres bæredygtige profil er gået sammen i et fælles netværk med virksomheder i København. Frederiksberg Kommune understøtter netværket blandt andet ved at invitere Frederiksbergvirksomhederne til lokale temamøder/workshops.

12.7

Der skal fremmes bæredygtige offentlige indkøbspraksis i overensstemmelse med nationale politikker og prioriteter.

Frederiksberg Kommunes indkøbspolitik tager udgangspunkt i Strategien for offentlige indkøb, der blev fremlagt for Regeringen i 2013. Strategien skal ses i lyset af rammerne for at gennemføre offentlige udbud – og disse er med den nye udbudslov per 1. januar 2016 med til at understøtte elementerne i strategien samt kommunens indkøbspolitik. Udbudsloven giver mulighed for at fremme miljøhensyn og sociale forhold og mulighed for at tildele en kontrakt efter en beregning af, hvordan et produkt påvirker miljøet.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune køber årligt ind for 1,5 milliarder kroner. Som en del af Partnerskab for Offentlige Grønne Indkøb (POGI) sætter Frederiksberg fælles mål med andre kommuner, som samlet set repræsenterer årlige indkøb for 50 milliarder kroner. Der bliver blandt andet stillet krav om, at der ikke må være farlige kemikalier i vareindkøb, og der arbejdes på at forebygge plast- og papemballager. Frederiksberg Kommune benytter sig af, at de lovgivningsmæssige rammer for at indkøbe bæredygtigt er blevet forbedret. Blandt andet benyttes udbudsformen markedsdialog, og der efterspørges en lang række miljømærkede varer.

✓ 12.8

Inden 2030 skal det sikres, at mennesker alle steder, har den relevante information og viden om bæredygtig udvikling og livsstil i harmoni med naturen.

En målsætning i Kommuneplanen handler om, at Frederiksberg Kommune gennem sit eget virke og i samarbejde med andre skal bidrage til en ressourcebevidst og bæredygtig dagsorden. Det indebærer at udvikle arrangementer og netværk med det formål at påvirke holdninger og ændre adfærd hos borgere, institutioner og virksomheder, og at samarbejde med videregående uddannelsesinstitutioner for blandt andet at opnå mere viden om ressourcekredsløb. Kommuneplanen understøttes af Affalds- og ressourceplanen og Bæredygtighedsplanen.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune har godt 12.000 virksomheder, der skal sortere deres affald til genbrug. Derfor har kommunen en central rolle i vejledningen af virksomhederne om håndtering af affald. I 2018 blev 300 virksomheder kontaktet med henblik på at motivere, skabe indblik i reglerne og informere om mulighederne for indretning af affaldsløsninger.

Siden 2010 har Frederiksberg Kommune haft et korps af genbrugsguides – studentermedhjælpere

– der gennem dialogprægede, men også læringsorienterede og forpligtende aktiviteter er med til at påvirke borgernes adfærd i en mere bæredygtig retning. I 2017 gennemførte genbrugsguiderne 51 besøg i daginstitutioner og skoler, og var desuden tilstede ved 30 events i byen såsom FRB Dage, Sundhedsdage og loppetorvet.

Generelt er der fokus på at give borgerne viden om en bæredygtig livsstil. Kommunens naturvejledere har løbende tilbud, der retter sig mod kommunens institutioner, herunder også skoletilbud og tilbud til byens borgere. I 2018 blev der gennemført 175 forløb, der involverede cirka 6.000 børn og voksne i kommunens dagtilbud, skoler, SFO/klubber samt spejdere og ældreforeninger. Desuden blev der afholdt offentlige arrangementer med cirka 9.460 besøgende.

Hvert år afholdes arrangementet "Grønne Dage på Frederiksberg", der har til formål at inspirere borgerne til en mere bæredygtig hverdag i byen gennem workshops, foredrag og udstillinger. I 2018 gæstede cirka 1.500 personer arrangementet.

✿ 12.a

Udviklingslande skal støttes i at styrke deres videnskabelige og teknologiske kapacitet til at bevæge sig i retning af mere bæredygtige forbrugs- og produktionsmønstre.

Delmål 12.a handler om at støtte udviklingslande i at styrke udvikling af blandt andet miljørigtige teknologier. Delmålet vurderes derfor ikke relevant i

en kommunal sammenhæng, men håndteres på nationalt og internationalt niveau.

12.b

Der skal udvikles og indføres værktøjer til at overvåge indvirkningerne af bæredygtig udvikling på bæredygtig turisme, der skaber arbejdspladser og fremmer lokal kultur og lokale produkter.

En målsætning i Frederiksbergstrategien er at styrke og videreudvikle Frederiksbergs unikke identitet og særlige stemning. Det handler om at invitere til, at byens borgere og gæster skal bruge byens rum, herunder at nyde det pulserende by- og butiksliv. Målet nås ved at samarbejde med erhvervsforeninger, virksomheder og butikker. Frederiksbergstrategien understøttes af Erhvervsstrategien.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune understøtter bylivet og lokale oplevelser ved aktivt at synliggøre Frederiksberg som destination, som tiltrækker mange gæster. Som en del af Copenhagen Cooking & Food Festival inviterer Frederiksberg til Høstfest – en event, der bygger på det gode samarbejde på tværs og fremhæver bæredygtighed som kerneværdi. Netop den type begivenhed tiltrækker gæster, som finder det specielt og ønsker at være en del af det lokale liv, mens de besøger byen.

12.c

Ineffektive fossile brændstof-subsidier, der tilskynder unødvendigt forbrug, skal rationaliseres ved at fjerne markedsforvridninger, i overensstemmelse med nationale forhold, herunder ved omlægning af beskatningsregler og udfasning af skadelige subsidier, hvor de eksisterer, for at afspejle deres miljøpåvirkninger, under fuld hensyntagen til de særlige behov og vilkår, der gør sig gældende for udviklingslande, og minimere eventuelle negative virkninger på deres udvikling på en måde, der beskytter de fattige og de berørte samfund.

Delmål 12.c handler om forsknings- og udviklingsstøtte til miljørigtige teknologier i udviklingslande. Derfor vurderes delmål 12.c ikke at være relevant

i en kommunal sammenhæng, men håndteres på nationalt og internationalt niveau.

VURDERING

Borgere og virksomheder på Frederiksberg er blevet bedre til at sortere affald. Samtidig forbedrer kommunen affaldsordningerne, etablerer nye ordninger som madaffald, hvor det er nødvendigt, og etablerer stadig bedre aftaler med behandlingsanlæg, så det sorterede affald bliver genbrugt bedst muligt. Målsætningerne for genanvendelse på EU og nationalt niveau bliver imidlertid også stadig højere. Det betyder, at Frederiksberg skal gøre sig umage for at følge med.

I den forbindelse vil det være relevant at vurdere, hvordan ressourcerne i bygge- og anlægsaffald udnyttes bedre. Måske kan det være en mulighed at stille krav om selektiv nedrivning for at styrke direkte genbrug og genanvendelse af byggematerialer.

VURDERING (FORTSAT)

Det er besluttet, at der i en ny Affalds- og ressourceplan blandt andet skal fokuseres på indsatsen for at reducere madspildet. Det kan i den forbindelse undersøges, om der er behov for at etablere et tæt samarbejde mellem kommune og leverandører af fødevarer til kommunale institutioner med det formål at forebygge madspild – herunder at undersøge, hvor madspildet opstår.

Frederiksberg Kommune har mulighed for at stille miljøkrav til indkøb. Det kan formentlig fortsat blive endnu bedre. Presset for at indkøbe økonomisk billigt er stadig stort, hvilket til dels bremser de bæredygtige indkøb. KI og SKI har fokus på de bæredygtige indkøb i et perspektiv af totalomkostninger og har som målsætning, at totalomkostninger i stigende grad skal påvirke kommunernes indkøb. Det kan derfor undersøges, om livscyklusperspektiver og totaløkonomi i langt højere grad skal indgå i beslutningsgrundlaget for investeringer og anskaffelser.

Samarbejdet med bæredygtige virksomheder gennem netværket GoGreen Danmark kan med fordel bredes ud til at omfatte langt flere af byens virksomheder, hvis man som kommune ønsker at gå foran, og i samarbejde med virksomhederne fremme et marked, hvor der efterspørges bæredygtighed og herunder cirkulære produkter og forretningsmodeller.

Begrebet bæredygtig turisme kan med fordel foldes ud i samarbejdet med byens virksomheder og i forbindelse med større byevents. Det grønne område er prioriteret højt i Folketingets tidligere handlingsplan for offensiv global markedsføring af Danmark fra 2011-2012, og samme år styrkede Visit Denmark deres markedsføringsindsats inden for grøn turisme. Udover "Fonden til Markedsføring af Danmark", som også indbefatter klimakonsortiet, er grøn turisme dermed det område, hvor der er afsat flest penge.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDRER MÅLET

- ★ Frederiksbergstrategi
- ★ Kommuneplan
- ★ Affalds- og ressourceplan
- ★ Bæredygtighedsplan
- ★ Indkøbspolitik
- ★ Erhvervsstrategi
- ★ Naturvejledernes årsrapport

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 13

KLIMAINDSATS

Vi skal handle hurtigt for at bekæmpe klimaforandringer og deres konsekvenser

INDLEDNING

Klimaforandringer påvirker alle verdens lande, og derfor er verdensmål 13 om klimaindsats måske et af de vigtigste mål i den globale dagsorden. Udviklingslandene er blandt de mest berørte, da befolkningen i høj grad er afhængig af det naturlige miljø og har færrest ressourcer til at håndtere klimaforandringerne. Men også i europæiske byområder, hvor 4 ud af 5 europæere bor, opleves hedeølger, oversvømmelser eller stigende vandstande. I årene 1980-2011 berørte oversvømmelser over 5,5 millioner mennesker og medførte direkte økonomisk tab på mere end 90 milliarder euro.

Med det sigte at reducere fremtidige klimaforandringer indgik de 196 medlemslande i FN's klimakonvention (UNFCCC) i 2015 en juridisk bindende klimaaftale – Parisaftalen. Med Parisaftalen er landene forpligtede til at fremlægge nationale reduktionsbidrag – det vil sige bidrage til den samlede reduktion i udledningen af drivhusgasser.

EU har på vegne af Danmark og de øvrige medlemslande fremlagt ét samlet reduktionsbidrag. Bidraget lyder på en reduktion i udledningen af drivhusgasser på 40 procent i 2030 i forhold til i 1990, som skal fordeles landene i mellem gennem EUs egne forhandlinger. Der er enighed om at begrænse den globale temperaturstigning til under to grader.

Danmark som lavemissions-samfund

Verdensmål 13 er relevant for Danmark - ikke kun har Danmark været ramt af voldsomme skybrud og storme og en ekstrem lang og varm sommer i 2018, men Danmark har også klimaaftalen fra Paris og dermed de forpligtelser, der ligger heri. På nationalt niveau er der taget en beslutning om, at Danmark på sigt skal være et lavemissionssamfund, der er uafhængig af fossile brændsler. Det betyder i tal, at Danmark får mindst 50 procent af sit energibehov dækket af vedvarende energi i 2030, og at drivhusgasser er reduceret med 80-95 procent i 2050.

I juni 2017 kom regeringens klimaråd med en rapport om Danmarks klimainsats, der viser, at der er potentiale for forbedring, når det handler om at bidrage til verdensmål 13 og indfri forventningerne i Paris-aftalen. Ud over den nationale indsats afhænger indsatsen af kommunernes kompetencer og vilje til at omstille til vedvarende energi og grøn mobilitet samt styrke de mellemkommunale samarbejder om klimatilpasning.

Klimainsatsen på Frederiksberg

Som en af Danmarks klimakommuner er verdensmål 13 særdeles relevant for Frederiksberg. Siden 2015 har Frederiksberg arbejdet efter en målsætning om, at Frederiksberg som by, herunder borgere, institutioner og virksomheder, skal være CO₂-neutral i 2035. I 2020 skal CO₂-udledningen være reduceret med 50 procent og i 2030 med 85 procent i forhold til 2005. Denne målsætning er blandt indarbejdet i Frederiksbergstrategien, Bæredygtighedsplanen og den strategiske energiplan. Desuden er indsatsen vedrørende klimatilpasning omfattet af selvstændige planer og politikker.

Indsatsen vedrørende udledningen af drivhusgasser vurderes under mål 7 og 11, hvorimod verdensmål 13 begrænser sig til primært at omhandle klimatilpasning.

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 13. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 13 har ophæng i en lang række af politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

13.1 Modstandskraft og tilpasningsevne til klimarelaterede risici og naturkatastrofer i alle lande skal styrkes.

Det er en målsætning i Frederiksbergstrategien, at Frederiksberg skal være et bæredygtigt storbyområde, der er CO₂-neutralt, godt rustet til fremtidens klima, og som gennem innovative miljø- og klimaløsninger skaber en grønnere og renere by med mere livskvalitet for borgerne. Det skal ske ved, at Frederiksberg satser på vedvarende energi, sikrer mobilitet på et bæredygtigt grundlag og arbejder målrettet med klimatilpasning. Målet om den klimatilpassede by håndteres blandt af Klimatilpasningsplanen, Spildevandsplanen og Træpolitikken.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune arbejder målrettet med klimatilpasning for at kunne håndtere de hyppigere skybrud. Det er planen, at Frederiksberg skal have implementeret nok skybrudsanlæg til at nå målet om skybrudssikring inden 2036. Det første skybrudsprojekt blev realiseret i 2014, og til dato er der udført 12 skybrudsprojekter. For at sikre den størst mulige effekt er det nødvendigt at sikre, at der hele tiden kan opnås et højt vidensniveau om løsninger og effekten af disse, så de fremtidige valg af skybrudsløsninger baseres på en solid dokumentation.

For at nå målene i klimatilpasningsplanen om, at der højst én gang hvert 100 år må stå mere end 10 cm vand på terræn, og at der skal afkobles 30 procent regnvand, vil det være en stor gevinst, hvis vand fra private tage kan kobles til kommu-

nale skybrudsprojekter. Det vil dog kræve, at den gældende lovgivning bliver justeret. Det samme er tilfældet, når det handler om at minimere varmemø-effekten. Her er der behov for ændrede regler for brug af sekundavand, så det bliver muligt at genbruge regnvand fra magasiner til for eksempel spuling af veje for at nedkøle og dermed sænke varmemø-effekten.

Byens træer er et vigtigt element i klimaindsatsen. Der findes 6.000 vejtræer på Frederiksberg, der til kommer alle de private træer, i parker og på kirkegårdene. Frederiksberg har desuden en målsætning om, at alle borgere skal kunne se mindst et træ fra deres bolig.

Træerne har i forhold til andre grønne planter en særlig betydning for lagringen af CO₂, og derved for modvirkningen af klimaforandringer, da træerne kan binde kulstoffet i flere hundrede år.

I forbindelse med arbejdet med klimatilpasning og skybrudssikring indgår træer i det samlede projekt enten aktivt ved, at deres plantehuller udnyttes i forbindelse med skybrudssikringen eller mere passivt ved, at der tages hensyn til det enkelte træ i processen. Ved udskiftning og plantning af nye træer afprøver kommunen løbende nye sorter for at undersøge, hvilke sorter der trives bedst i det Frederiksbergske klima. Den største udfordring ligger i kampen om den fysiske plads i bybilledet.

13.2

Tiltag mod klimaforandringer skal integreres i nationale politikker, strategier og planlægning.

Delmål 13.2 handler om, at tiltag mod klimaforandringer skal integreres i nationale politikker, strategier og planlægning. Derfor vurderes delmålet

ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng, men skal varetages på nationalt niveau.

13.3

Undervisning, oplysning og den menneskelige og institutionelle kapacitet skal forbedres i forhold til modvirkning, tilpasning, skadesbegrænsning og tidlig varsling af klimaændringer.

Et af de fire temaer i Frederiksbergstrategien er, at "Frederiksberg skal være en klimaby for fremtiden". Ud over at udvikle og afprøve nye klimatilpasningsløsninger er miljø- og klimatilpasningen med til at styrke lokalsamfundets sammenhold og fællesskab i kraft af, at kommunen, borgerne og den private sektor arbejder sammen om at løse miljø- og klimaudfordringerne.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune har fokus på at skabe klimatilpasningsløsninger i samarbejde med byens aktører. Udviklingen af flere af Frederiksbergs skybrudsløsninger er sket i samarbejde med private aktører. Det kan være helhedsløsninger, hvor et eksempel er løsninger udviklet i innovationspartnerskaber med konsortier bestående af private aktører. Eller det kan være enkelte produkter

som for eksempel Frederiksberg klimasten eller trævandingsværn som begge er eksempler, hvor Frederiksberg Kommune har samudviklet med en privat aktør.

Ligeledes er der fokus på at inddrage og oplyse borgere i forhold til klimatilpasningen. Inddragelse ses for eksempel i forhold til at få skybrudsløsninger tænkt sammen med ophold og brug af byrummene, således at der opstår en merværdi. Samtidig arbejdes der på at kunne varsle hurtigere og bedre, og informere borgere om for eksempel kapaciteten i kommunens skybrudsanlæg. For at få et overblik over, og for at øge opmærksomheden på robusthed over for oversvømmelser, har der været en rundspørge hos private og erhvervsdrivende i udvalgte risikoområder.

13.a

De udviklede landes forpligtelse, som underskrivere af FN's Rammekonvention om Klimaændringer, skal indfris, til målet om i fællesskab at mobilisere 100 mia. USD årligt inden 2020 fra alle kilder, for at imødekomme udviklingslandenes behov for meningsfulde modvirkningstiltag og gennemskuelig ved gennemførelse, og Den Grønne Klimafond skal kapitaliseres snarest muligt.

Delmål 13.a handler om de udviklede landes forpligtelse i forhold til Rammekonventionen om klimaændringer. Delmål 13.a vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng, men

varetages på internationalt niveau, herunder at fremskaffe de nødvendige midler til at understøtte klimatilpasningsløsninger i udviklingslandene.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

13.b

Der skal fremmes mekanismer, der kan øge kapaciteten til effektiv planlægning og forvaltning, som relaterer sig til klimaændringer i de mindst udviklede lande og små udviklingsøstater, og med fokus på kvinder, de unge samt lokale og marginaliserede samfund.

Delmål 13.b handler om, hvor mange af de mindst udviklede lande, der modtager specialiseret støtte til blandt andet kapacitetsopbygning. Delmål 13.b

vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng.

VURDERING

Der er behov for at belyse følgende temaer for at sikre Frederiksberg som en robust by over for klimaudfordringerne: Innovative klimatilpasningsløsninger til håndtering af regn- og spildevand i byudvikling via partnerskaber, indtænke byudviklingsprojekters regnvandshåndtering, og muligheden for at udnytte ressourcerne i spildevandet på renseanlæggene til produktion af klimavenlig energi.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDRERER MÅLET

- ★ Frederiksbergstrategi
- ★ Kommuneplan
- ★ Arkitekturpolitik
- ★ Byfornyelsesstrategi

- ★ Spildevandsplan
- ★ Klimatilpasningsplan
- ★ Bæredygtighedsplan
- ★ Træpolitik

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 14

LIVET I HAVET

Vi skal bevare og sikre bæredygtig brug af verdens have og deres ressourcer

INDLEDNING

71 procent af jordens overflade er dækket af hav. Og over tre milliarder menneskers levebrød er afhængig af biodiversiteten i hav- og kystområder. Men i dag bliver der overfisket med omkring 30 procent, hvilket er langt over det niveau, hvor fiskebestandene kan reproducere bæredygtigt. Derfor har verdensmål 14 og de handlinger, det omfatter, stor betydning for den bæredygtige udvikling globalt set.

Vores brug af havene har også nogle andre uheldige konsekvenser. Hvert år udledes der omkring 8 millioner tons affald i verdenshavene. Dette forventes at blive fordoblet i løbet af de næste ti år. På den baggrund erklærer FN, at plastikforureningen af havene er "en fælles bekymring for menneskeheden".

Plastikaffald ender i havet via mange forskellige ruter. FNs Miljøprogram og miljøorganisation UNEP vurderer i en rapport fra 2016, at globalt set stammer 80 procent af det affald, som ender i havet, fra landbaserede aktiviteter, herunder lossepladser, industri, udledninger fra stormflodsafløb, ubehandlet spildevand og turisme.

Danmarks afhængighed af havets ressourcer

Danmark er et land, der ikke bare kulturelt, men også økonomisk er præget af nærheden til havet. Vi er blandt de 10 lande i verden, der eksporterer flest fisk, og derfor også et land, der mærker konsekvenserne af overfiskeri. I dag er 29 procent af verdens fiskebestande overfiskede, mens 61 procent er fuldt udnyttede, ifølge en undersøgelse af fisk og fiskeri fra FAO, der er FNs fødevarerorganisation.

I de seneste år er der kommet et stigende fokus på de miljømæssige konsekvenser af mikroplast. Den største kilde til mikroplast i miljøet er slid af plastprodukter, herunder slid af bildæk og skosåler, men også vejmarkeringer, byggematerialer og kunstgræs. Fra 2021 indfører EU et plastikdirektiv, der blandt andet forbyder vatpinde, sugerør og engangsservice. Det har betydet, at flere virksomheder er gået i gang med omstillingen.

Der er potentiale for forbedring og Danmarks bidrag til verdensmål 14 afhænger i høj grad af et internationalt samarbejde om at reducere mængden af marint affald. Kommunerne kan primært bidrage til den nationale indsats via regulering af de offentlige indkøb.

Frederiksbergs indsats i forhold til verdensmål 14

Frederiksberg er ikke som mange andre danske byer omgivet af vand. Det fritager ikke kommunen fra at påvirke livet i havet via byens udledning af drivhusgasser, der bidrager til at sænke havets pH-værdi og dermed forsurer havet, og via det private forbrug og den offentlige indkøbspolitik, der kan bidrage til overfiskeri og anden uheldig påvirkning af havet. Derfor er verdensmål 14 også relevant for Frederiksberg Kommune.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 14. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 14 har ophæng i en lang række af politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

14.1

Inden 2025 skal alle former for havforurening forhindres og væsentligt reduceres, især forurening forårsaget af landbaserede aktiviteter, herunder havaffald og forurening med næringsstoffer.

Det er en målsætning i Kommuneplanen, at Frederiksberg gennem sit eget virke og i samarbejde med andre skal bidrage til en ressourcebevidst og bæredygtig dagsorden. I relation til verdensmål 14 handler det om at sikre indsamlingsordninger, der afspejler borgernes behov og imødekommer en målsætning om at indsamle 40 procent plastemballage i 2022, men også, at Frederiksberg Kommune håndterer byens spildevand, så færrest muligt næringsstoffer udledes til vandmiljøet. Målsætningen i Kommuneplanen håndteres blandt andet af Affalds- og ressourceplanen, Indkøbspolitikken og Spildevandplanen.

Kortlægningen viser

Frederiksberg er meget opmærksom på problemerne med plastforurening, og i 2017 vedtog Kommunalbestyrelsen, at kommunen løbende skal udfase produkter med mikroplast, når de er mulige at udskifte med bæredygtige og brugbare alternativer.

Den kommunale indsats i forhold til at reducere miljøpåvirkningen fra plast ligger først og fremmest i at indsamle og håndtere plastaffaldet fra borgere og erhverv korrekt, så det ligger miljøet mindst muligt til last. Derfor pågår en fortløbende indsats for at informere om, at plasten skal sorteres fra restaffaldet. Mange borgere oplever, at indsamlingsordningen for plast er blevet forbedret i takt med, at hård og blød plast kan blandes. Må-

let for indsamling af plast er 40 procent i 2018, og der arbejdes på, at målet kan forhøjes til 60 procent i 2022.

På spildevandsområdet har Frederiksberg Kommune pligt til at sikre afledningen og rensningen af spildevand. Frederiksberg Kommune skal også være med til at opfylde statens vandområdeplaner med hensyn til vandmiljøet. Blandt andet via sine vandselskaber Frederiksberg Vand A/S, Frederiksberg Kloak A/S og BIOFOS A/S.

Kravene til kvaliteten af vandmiljøet fastsættes i statens vandområdeplaner, mens kravene til rensning af spildevand, herunder tag- og overfladevand, er reguleret af EU-lovgivning og dansk miljølovgivning. Frederiksberg Kommune har pligt til at sikre de overordnede rammer for afledning og rensning af spildevand. Det opfyldes gennem drift, renowing og udbygning af spildevandssystemet på Frederiksberg samt gennem bidrag til de fælleskommunale ledningsanlæg i København og renseanlæggene RA Lynetten og RA Damhusåen (BIOFOS A/S). Indsatsen er beskrevet i Spildevandsplanen.

Målene opfyldes gennem drift, renowing og udbygning af spildevandssystemet på Frederiksberg samt gennem bidrag til fælleskommunale ledningsanlæg i København og renseanlæggene RA Lynetten og RA Damhusåen.

På Frederiksberg anlægges frem mod 2036 skybrudssystemer over hele byen til en værdi af 2,2 milliarder kroner. Kommunalbestyrelsen har i marts 2019 vedtaget et nyt forslag til Spildevandsplan 2019-2031, som blandt andet skal være med til at optimere skybrudsindsatsen således, at den er fordelagtigt tilpasset det eksisterende spildevandssystem.

vandsplan 2019-2031, som blandt andet skal være med til at optimere skybrudsindsatsen således, at den er fordelagtigt tilpasset det eksisterende spildevandssystem.

14.2

Inden 2020 skal hav- og kystnære økosystemer beskyttes og forvaltes bæredygtigt for at undgå væsentlige negative indvirkninger, blandt andet ved at styrke deres modstandskraft og ved at genoprette dem for at opnå sunde og produktive have.

Delmål 14.2 handler om beskyttelse af hav- og kystnære økosystemer, og vurderes derfor ikke relevant for Frederiksberg Kommune.

14.3

Indvirkningen af forsuren af havene skal minimeres og håndteres, blandt andet gennem øget videnskabeligt samarbejde på alle niveauer.

Delmål 14.3 handler om at minimere forsuren af havene blandt andet gennem et øget videnskabeligt samarbejde, hvor indikatoren for delmålet

er den gennemsnitlige surhedsgrad i havet målt på et aftalt antal målestationer. Delmålet vurderes derfor ikke relevant for Frederiksberg Kommune.

14.4

Inden 2020 skal fiskeri reguleres effektivt, og der skal sættes en stopper for overfiskeri, for ulovligt, urapporteret og ureguleret fiskeri og for destruktive fiskerimetoder. Der skal implementeres videnskabeligt baserede forvaltningsplaner for at genoprette fiskebestande hurtigst muligt, og som minimum til niveauer, der giver et bæredygtigt udbytte vurderet efter deres biologiske karakteristika.

Frederiksberg Kommunes indkøbspolitik har en målsætning om, at der i kommunens aftaler vil være fokus på at fremme mere miljørigtige og samfundsansvarlige løsninger. Det handler om, at der skal være mulighed for at efterspørge leverancer med bedre miljøprofil og en mulighed for at vælge miljømærker som et af kriterierne for tildeling af kontrakt som leverandør.

Partnerskab for Offentlige Grønne Indkøb er et fællesskab af kommuner, regioner og offentlige organisationer, der vil fremme bæredygtige løsninger og købe grønt ind. Gennem partnerskabet

bruger medlemmerne deres indkøb til at trække i samme retning og drive markedet mod mindre miljøbelastende produkter og løsninger. I praksis sker det ved, at partnerskabet udvikler fælles indkøbsmål, som danner grundlag for medlemmernes individuelle indkøbspolitik og indkøbsaftaler.

Kortlægningen viser

I kommunens udbudsmateriale til daginstitutioner er der krav om, at leverandørerne skal kunne tilbyde MSC-mærket fisk, men der er ikke krav om at købe det.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

14.5

Inden 2020 skal mindst 10 procent af kyst- og havområder være beskyttet, i overensstemmelse med national og international lovgivning og baseret på den bedste tilgængelige videnskabelige information.

Delmål 14.5 handler om at beskytte kyst- og havområder. Delmålet vurderes ikke relevant i en kommunal sammenhæng, men varetages på nationalt og internationalt niveau.

14.6

Inden 2020 skal bestemte former for fiskeristøtte, der forårsager overkapacitet og overfiskeri, forbydes, og støtte, der bidrager til ulovlig, urapporteret og ureguleret fiskeri, skal fjernes, og der skal afstås fra at indføre nye lignende støtteordninger, idet det erkendes at passende og effektivt special- og differentieret behandling af udviklingslande og de mindst udviklede lande bør være en integreret del af Verdenshandelsorganisationens forhandlinger om fiskeristøtteordninger.

Delmål 14.6 handler om redegøre for hvert lands fremskridt i forhold til at implementere internationale instrumenter, der bekæmper ulovligt, urapporteret og ureguleret fiskeri. Delmålet vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng, men varetages på nationalt og internationalt niveau.

14.7

Inden 2030 skal de økonomiske fordele øges for små udviklingsøstater og de mindst udviklede lande, som stammer fra bæredygtig brug af havets ressourcer, herunder bæredygtig forvaltning af fiskeri, akvakultur og turisme.

Delmål 14.7 handler om at udvikle bæredygtigt fiskeri for små udviklingsøstater, og vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng, men håndteres internationalt.

14.a

Den videnskabelige viden, forskningskapacitet og overførsel af havteknologi skal øges, idet der tages hensyn til "the Intergovernmental Oceanographic Commission Criteria and Guidelines on the Transfer of Marine Technology", for at forbedre havenes sundhedstilstand og for at øge havbiodiversitetens bidrag til udviklingen i udviklingslande, især små østater under udvikling og de mindst udviklede lande.

Indikatoren under delmål 14.a er at redegøre for, hvor stor en andel af det samlede forskningsbudget, der går til forskning inden for havteknologi. Delmålet og indikatoren vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

14.b

Småfiskere skal gives adgang til havets ressourcer og markeder.

Indikatoren for delmål 14.b handler om graden af, hvor mange rammer der er indført til at beskytte småfiskeres adgangsrettigheder til havet.

Delmålet og indikatoren vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng, men håndteres internationalt.

14.c

Beskyttelse og bæredygtigt brug af havene og deres ressourcer skal øges ved at implementere den internationale lovgivning, som afspejlet i De Forenede Nationers Havretskonvention (UNCLOS), som angiver de juridiske rammer for bevarelse og bæredygtigt brug af havene og deres ressourcer, som anført i paragraf 158 i "The future we want".

Indikatoren for delmål 14.c handler om at redegøre for, hvor mange lande der gør fremskridt i forhold til at opfylde aftalerne i Havretskonventi-

onen. Delmålet vurderes derfor ikke relevant i en kommunal sammenhæng, men håndteres nationalt og internationalt.

VURDERING

Der er fokus på indsatsen for at konvertere produkter, der afgiver mikroplast til miljøet til bæredygtige og brugbare alternativer. Der er behov for løbende at følge op på denne indsats via indkøbspolitikken.

Der er også behov for, at Frederiksberg Kommune i samarbejde med de andre kommuner i POGI-samarbejdet udarbejder fælles udbud og derigennem støtter innovationen i forhold til produkter, der udleder meget mikroplast. Desuden, at miljøkrav til kommunens leverandører skærpes og KAN-aftaler konverteres til SKAL-aftaler.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDTERER MÅLET

- ★ Kommuneplan
- ★ Indkøbspolitik
- ★ Affalds- og ressourceplan
- ★ Spildevandsplan

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 15

LIVET PÅ LAND

Vi skal beskytte, genoprette og støtte bæredygtig brug af økosystemer på land, fremme bæredygtigt skovbrug, bekæmpe ørkendannelse, standse udpining af jorden og tab af biodiversitet

INDLEDNING

Et vigtigt internationalt afsæt for naturbeskyttelse er vedtagelsen af Biodiversitetskonventionen på Rio topmødet i 1992. Biodiversitetskonventionen markerede et skift, og naturen og dens mangfoldighed af arter kom øverst på den globale dagsorden. Derfor er verdensmål 15 relevant, da det har fokus på at standse tabet af Jordens biologiske mangfoldighed og bevare skove og andre økosystemer.

I årene 1970-2010 faldt antallet af landlevende arter med 39 procent, ferskvandsarter med 76 procent og marine arter med 39 procent. Hastigheden, hvormed biodiversitet går tabt, ligger langt over det naturlige niveau, og vil med sin negative påvirkning af økosystemerne for eksempel have stor betydning for omsætningen og spredningen af både næringsstoffer og drivhusgasser.

Udfordring for den danske biodiversitet

I Danmark er 62 procent af arealet udlagt til landbrugs-mæssige formål og dermed det land i verden, der har den største andel landareal udlagt til intensivt landbrug. Det gør mangel på plads og den intensive udnyttelse af landarealet til den største udfordring for den danske biodiversitet.

Der er potentiale for forbedring. I 2010 skrev Danmark og 192 andre lande under på de 20 Aichi-biodiversitetsmål, som er en opfølgning på Biodiversitetskonventionen. Målet er, at senest i 2020 skal tilbagegangen af biodiversitet være stoppet. En undersøgelse af Danmarks Naturfredningsforening og WWF peger på, at i 2018 var kun to ud af 20 delmål indfriet. Danmarks bidrag til verdensmål 15 og dermed Biodiversitetskonventionen afhænger af kommunernes planlægningskompetencer og samarbejde med byernes aktører for at beskytte og genoprette naturen.

Bynatur på Frederiksberg

Naturen er et vigtigt element i byens udvikling på Frederiksberg, og understreger relevansen af verdensmål 15. Målsætninger om at skabe bymæssige kvaliteter med en stærk tilknytning til det grønne og sikre biodiversiteten er blandt andet indarbejdet i Frederiksbergstrategien, Kommuneplanen og Bæredygtighedsplanen.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 15. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal kontekst vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 15 har ophæng i en lang række af politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

15.1 Inden 2020 skal der sikres bevarelse, genoprettelse og bæredygtig brug af økosystemer på land og i ferskvand og deres tjenesteydelser, specielt skove, vådområder, bjerge og tørrområder i henhold til forpligtigelser under internationale aftaler.

Delmål 15.1 handler om at leve op til internationale aftaler om bevarelse, genoprettelse og bæredygtigt brug af økosystemer, hvor indikatorerne blandt andet beder om opgørelse over andelen af

skovområder i forhold til det samlede landområde. Delmålet og indikatorerne vurderes derfor ikke relevant i en kommunal sammenhæng, men bliver varetaget på nationalt og internationalt niveau.

15.2 Inden 2020 skal bæredygtig forvaltning af alle typer af skove fremmes, skovrydning skal stoppes, forringede skove skal genskabes og skovrejsning og skovtilplantning skal væsentligt øges set.

Delmål 15.2 handler om bæredygtig skovforvaltning og vurderes derfor ikke relevant for Frederiksberg Kommune.

15.3 Inden 2030 skal ørkendannelse bekæmpes, forringet land og jord genoprettes, herunder land påvirket af ørkendannelse, tørke og oversvømmelse, og det skal forsøges at opnå en jordforringelsesneutral verden.

Delmål 15.3 handler om at forhindre ørkendannelse, og vurderes derfor ikke relevant for Frederiksberg Kommune.

15.4 Inden 2030 skal der sikres beskyttelse af bjergøkosystemer, herunder deres biodiversitet, for at kunne øge deres evne til at bidrage til bæredygtig udvikling.

Delmål 15.4 handler om beskyttelse af bjergøkosystemer, og vurderes derfor ikke relevant for Frederiksberg Kommune.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

✓ 15.5

Der skal tages omgående og væsentlig handling for at begrænse forringelse af naturlige levesteder, stoppe tab af biodiversitet og, inden 2020, beskytte og forhindre udryddelse af truede arter.

Målsætningen i Frederiksbergstrategien om "Frederiksbergs særlige identitet" handler blandt andet om at gøre byen grønnere ved at plante flere træer, binde byen sammen af et net af grønne forbindelser, fremme bynaturens mangfoldighed og understøtte projekter med grønne åndehuller, grønne tage og taghaver. Der er udviklet specifikke planer og politikker, der skal sikre, at Frederiksberg integrerer naturen i byens udvikling, herunder vælger naturligt hjemmehørende arter, sikrer at klimatilpasningsløsninger sker i overensstemmelse med byens vegetation og dyreliv og fremmer bynaturen og grønne åndehuller.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune har en række målsætninger om at fremme den biologiske diversitet i byens grønne områder og i bynaturen blandt andet ved at skabe små biotoper i byens park- og haveanlæg og på byens tage og facader. Blandt andet sås blomsterenge i flere parkområder og der etableres faunapassager mellem byens grønne områder. De mere end 6.000 træer på Frederiksberg fungerer ikke blot som faunapassager, men også som levesteder for mange af byens dyr og insekter, og understøtter dermed biodiversiteten.

Alle bevaringsværdige træer, der står på kommunal jord er beskyttet af Kommuneplanen, der foreskriver, at ingen træer over 25 år må fældes uden Kommunalbestyrelsens samtykke. I den forbindelse er Frederiksberg Kommune i gang med at kortlægge samtlige bevaringsværdige træer på private matrikler med det formål at udarbejde en temalokalplan, der kan beskytte træerne.

Frederiksberg Kommune prioriterer artsdiversiteten, når der plantes træer i byen. Det sker ved at

plante én sort på hver vej, det mindsker samtidig effekten af en eventuel plantesygdom. Hvor det er muligt, plantes naturligt hjemmehørende arter for at understøtte den biodiversitet, der er kendetegnende for Danmark. En begrænsning ligger i, at Frederiksberg Kommune er Nordeuropas tættest befolkede kommune, og det hindrer til tider en optimal arealudnyttelse, der ellers kunne give en højere træartsdiversitet.

Rundt om i byen etableres grønne vægge for at tilgodese biodiversiteten. Det seneste eksempel er gavlvæggen ved Ågade, hvor den grønne væg med sin planterigdom tiltrækker mange forskellige insekter og dyr, omsætter CO₂ til ilt, nedsætter varmeeffekten og en række andre fordele. Frederiksberg Kommune arbejder på at etablere flere grønne vægge og tagflader.

Frederiksberg Kommune blev "bivenlig" kommune i 2018, hvor kommunen i samarbejde med Plan Bi prioriterer de vilde, hjemmehørende bier ved at udså frøblandinger tilpasset bierne og ved at etablere insekthoteller og vådområder. Det er for eksempel sket i Grøndalen og i byhaven ved Fuglebakkedvarteret.

En af mange udfordringer for biodiversiteten er brugen af sprøjtegifte. Derfor valgte Frederiksberg som den første kommune i Danmark i 1998 ikke at anvende sprøjtegift på offentlige arealer. Dette krav stilles også til private entreprenører, ligesom borgerne opfordres til at undgå brugen af sprøjtegift på private arealer.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

15.6

Der skal fremmes retfærdig og ligelig fordeling af fordelene ved udnyttelse af genetiske ressourcer og fremmes en rimelig adgang til sådanne ressourcer, som aftalt internationalt.

Indikatoren under delmål 15.6 handler om antallet af lande, der har vedtaget rammer for, hvordan fordelene ved genetiske ressourcer fordeles.

Delmålet vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng, men håndteres på nationalt og internationalt niveau.

15.7

Der skal tages omgående handling for at stoppe krybskytteri og ulovlig handel med beskyttede dyr- og plantearter og adressere både efterspørgsel og udbud af ulovlige produkter af vilde dyr.

Delmål 15.7 handler om at stoppe krybskytteri og ulovlig handel med beskyttede dyr og planter. Delmålet vurderes derfor ikke relevant i en kom-

munal sammenhæng, men håndteres på nationalt og internationalt niveau.

15.8

Inden 2020 skal der introduceres foranstaltninger for at forhindre indførelsen og væsentligt begrænse indvirkningen af invasive arter på land- og i vandøkosystemer, og der skal kontrolleres eller udryddes de prioriterede arter.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune bekæmper invasive arter

såsom pileurt, gyldenris, hybenroser og bjørneklo, og forhindrer derved en yderligere udbredelse.

15.9

Inden 2020 skal der integreres økosystem- og biodiversitetsværdier i national og lokal planlægning, i udviklingsprocesser, og i fattigdomsbekæmpelsesstrategier og redegørelser.

Delmål 15.9 handler om på nationalt niveau at redegøre for, hvor langt hvert land er i forhold til forpligtelserne i Biodiversitetskonventionen. Del-

målet vurderes derfor ikke relevant i en kommunal sammenhæng, men håndteres på nationalt og internationalt niveau.

15.a

De finansielle ressourcer fra alle kilder til at beskytte og bruge biodiversitet og økosystemer bæredygtigt skal mobiliseres og øges betydeligt.

Indikatoren under delmål 15.a redegør for den officielle udviklingsbistand til beskyttelse af økosystemer, og vurderes derfor ikke at være relevant

i en kommunal sammenhæng. Delmålet håndteres på nationalt niveau.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

15.b

Der skal mobiliseres betydelige ressourcer fra alle kilder og alle niveauer til at finansiere bæredygtig skovforvaltning og til at give tilstrækkelige incitamenter for udviklingslande til at fremme denne form for forvaltning, herunder beskyttelse og genplantning af fældede skovområder.

Indikatoren under delmål 15.b redegør for den officielle udviklingsbistand til beskyttelse af økosystemer, og vurderes derfor ikke at være relevant

i en kommunal sammenhæng. Delmålet håndteres på nationalt niveau.

15.c

Den globale støtte til kampen mod krybskytteri og ulovlig handel med beskyttede arter, blandt andet gennem styrkelse af lokale samfunds muligheder for at forfølge en bæredygtig levevis skal øges.

Delmål 15.c handler om den globale støtte til kampen mod krybskytteri, og vurderes derfor ikke rele-

vant i en kommunal sammenhæng, men håndteres på nationalt og internationalt niveau.

VURDERING

Det er visionen, at der på Frederiksberg skal etableres langt flere taghaver og grønne facader, der er med til at øge biodiversiteten for byens dyr og insekter. I den sammenhæng kan det undersøges, om det er muligt at etablere partnerskaber med byens boligforeninger, der også kan have glæde af de grønne tage som bolignære udearealer eller af de grønne facader som støj-dæmpende foranstaltning.

Det er også vigtigt at fastholde fokus på den grønne by for borgerne ved fortsat at støtte og igangsætte initiativer, der gavner det lokale engagement. Det kan undersøges om flere offentlige arealer kan frigives til gadehaver, der drives af lokale borgere og som også er med til at forskønne og begrønne gademiljøet.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDRER MÅLET

- ★ Frederiksbergstrategi
- ★ Kommuneplan
- ★ Arkitekturpolitik
- ★ Bæredygtighedsplan
- ★ Træpolitik
- ★ Klimatilpasningsplan

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 16

FRED, RETFÆRDIGHED OG STÆRKE INSTITUTIONER

Vi skal støtte fredelige og inkluderende samfund, give alle adgang til retssikkerhed og opbygge effektive, ansvarlige og inddragende institutioner på alle niveauer

INDLEDNING

”Uden fred kan der ikke være nogen bæredygtig udvikling, og uden bæredygtig udvikling kan vi ikke opnå fred.” Så direkte siger FN det i forordet til Verdensmålene. Antallet af væbnede konflikter ligger dog stadig højt, om end der er færre krige og langt færre dødsopfre for konflikt end under den Kolde Krig.

At reducere alle former for vold, stoppe menneskehandel og begrænse våbensmugling er også centralt i verdensmål 16 ligesom hensigten om, at alle skal behandles retfærdigt. Det vil blandt andet sige at kunne leve i et retssamfund uden korruption og have mulighed for at deltage i samfundets beslutninger på alle niveauer.

Verdensmål 16 er et af de mest kontroversielle nye verdensmål og er dybt politisk, fordi det blandt andet handler om forholdet mellem stat og borger, om statens rolle og funktion, om bekæmpelse af korruption og terrorisme, om sammenhængen mellem sikkerhed og udvikling, om menneskerettigheder og international retsorden. Selvom målet ved første øjekast handler om institutioner og international orden, har det mennesket i centrum og handler om, at hverdagsfred er en forudsætning for verdensfred.

Dagsordenen for målet peger både indad og udad for alle stater. Selv om vilkårene er forskellige fra land til land, er der grundlæggende tale om problemstillinger, der kræver vedvarende samarbejde, forhandling og kompromis.

Fred, retfærdighed og stærke institutioner i Danmark

Danmark er en retsstat og i global målestok et meget homogent land, der ligger helt i top på stort set alle de internationale ranglister. Fred, retfærdighed og stærke institutioner er imidlertid ikke noget, der sikres en gang for alle og derefter kan tages for givet. Det skal vedligeholdes både i det daglige og gennem et vedholdende fokus på de overordnede tendenser i samfundsudviklingen. Derved bliver verdensmålet også et spørgsmål om, hvordan Danmark fastholdes som et fredeligt, inkluderende og retfærdigt samfund med effektive, ansvarlige og tilgængelige institutioner.

Tillid til staten og hinanden er en vigtig forudsætning for et retssamfund, og her er manglende skatteinddragelse, offentlig adgang til information og terrorlovgivningen potentielle opmærksomhedspunkter.

Et andet er integrationen af flygtninge og indvandrere og sammenhængskraften i samfundet.

Fred, retfærdighed og stærke institutioner på Frederiksberg

På lokalt plan handler verdensmål 16 blandt andet om, hvordan vi undgår at isolere os i sociale fællesskaber med mennesker, der ligner os selv. Om hvordan der kan bygges bro mellem befolkningsgrupper på tværs af sociale, etniske, religiøse, kulturelle, politiske og økonomiske skel.

Dette lægger Frederiksbergstrategien rammen for gennem visionen om, at "Frederiksberg skal være en tryk, levende og inkluderende by, der understøtter borgerens livskvalitet i hverdagen. En by, hvor borgere, virksomheder og kommuner arbejder sammen om at skabe de bedste muligheder for et sundt og meningsfyldt liv, aktivt medborgerskab og nære fællesskaber for alle – uanset hvem de er, hvordan de lever, og hvor de er i livet".

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsats bidrager til delmålene under verdensmål 16. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng, vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 16 har ophæng i en lang række forskellige politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

16.1

Alle former for vold og voldsrelateret dødsfald skal reduceres væsentligt overalt.

Ifølge Danmarks Statistik bliver 1,3 mænd og 0,7 kvinder per 100.000 personer i Danmark årligt overlagt myrdet. 33.000 kvinder bliver hvert år udsat for partnervold, der i over 95 procent af tilfældene begås af mænd. Omkring 5.000 kvinder menes voldtaget i Danmark om året. Andelen af befolkningen, der føler sig sikre, når de går alene rundt i deres nærområde var godt 89 procent i 2016.

Kortlægningen viser

Ifølge Danmarks Statistik blev der i 2018 anmeldt et manddrab og otte voldtægter på Frederiksberg. I 2016 var den gennemsnitlige indskrivningstid på krisecentre 115 dage. I Handleplanen for udsatte er vold mod kvinder et selvstændigt handlepunkt. Se eventuelt mere under delmål 5.2.

I Frederiksbergstrategien lægges der vægt på, at nærmiljøet er trygt og visionen er, at Frederiksberg skal være en tryk, levende og inkluderende by, der understøtter livskvalitet i hverdagen. I den boligsociale indsats, er der ligeledes fokus på at sikre bæredygtige og mangfoldige fællesområder for eksempel gennem Byrumsambassaden.

I SSP-samarbejdet har forskellige projekter til formål at holde unge i risikogrupper fra at komme ud i en kriminel løbebane og skaber samtidig individorienterede indsatser overfor unge, der allerede har begået kriminalitet.

Målgruppen for SSP-samarbejdet er primært børn og unge i skolealderen og deres forældre - sekundært unge i alderen 18-25 år.

16.2

Mishandling, udnyttelse og menneskehandel og alle former for vold og tortur mod børn skal stoppes.

I Danmark er cirka 2 personer per 100.000 danskere årligt ofre for menneskehandel. Næsten alle er kvinder og for næsten alle handler udnyttelsen om prostitution. Der er ingen data på kommune-niveau.

Delmålet vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng.

16.3

Retssikkerheden skal fremmes på nationalt og internationalt niveau, og der skal sikres lige adgang til en retfærdig rettergang for alle.

En af indikatorerne er, hvor stor andelen af ikke-dømte tilbageholdte der er i forhold til det samlede antal indsatte i fængsler. I Danmark var det cir-

ka 25 procent i 2016. Der er ikke opgivet data på kommunalt niveau. Delmålet vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng.

16.4

Inden 2030 skal ulovlige penge- og våbenstrømme væsentligt reduceres, og indsatsen for inddrivelse og tilbagelevering af stjålne værdier og bekæmpelse af alle former for organiseret kriminalitet skal styrkes.

Indikatorerne her handler om den totale værdi af indgående og udgående ulovlige pengestrømme. Desuden om andelen af konfiskerede håndvåben og lette våben, der er registreret og sporet

i henhold til internationale standarder og retlige instrumenter. Danmarks Statistik har ikke data på disse indikatorer. Det vurderes derfor, at delmålet ikke har relevans i en kommunal sammenhæng.

16.5

Alle former for korruption og bestikkelse skal nedbringes betydeligt.

Ifølge Danmarks Statistik anmeldes der i Danmark hvert år nogle tilfælde af korruption/bestikkelse af offentligt myndighed. Men det er så lille et antal, at de vurderer, det ikke giver mening at beregne en andel af dem. Det betragtes derfor som en 0-indikator.

Kortlægning

Kommunen har indført en whistleblowerordning med retningslinjer for henvendelser om ansattes og kommunale leverandørers eventuelle strafbare forhold, grovere overtrædelser af lovgivning og overtrædelse af interne retningslinjer.

16.6

Der skal udvikles effektive, ansvarlige og gennemsigtige institutioner på alle niveauer.

Der findes ikke nationale data for målet og en af indikatorerne er endnu ikke defineret. Indikatorerne handler om de primære statsudgifter og andelen af befolkningen, der var tilfreds med deres seneste oplevelse af en offentlig tjenesteydelse.

Frederiksberg Kommune vil til stadighed arbejde for, at borgere, virksomheder og andre er tilfredse med serviceydelsen, men ellers vurderes delmålet ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

✓ 16.7

Der skal sikres lydøre, inkluderende, deltagerbaserede og repræsentative beslutningsprocesser på alle niveauer.

Det kommunale politiske system er grundlæggende bygget på repræsentative beslutningsprocesser gennem kommunalvalgene. Indsatsområdet er i fokus mange steder også i Frederiksbergstrategien, hvor det er et mål at "gøre det let for borgerne i alle aldre og for byens aktører at bidrage aktivt ved udvikling af den offentlige service og i byens udvikling".

Kortlægningen viser

Inkluderende, deltagerbaserede og repræsentative beslutningsprocesser indgår, hver gang der er høringer, borgerdialoger med videre. Flere

steder som i Frivillighedspolitikken og Kultur- og fritidspolitikken fremgår det, at foreninger, organisationer og institutioners inddragende og samarbejdende indsatser skal styrkes. I forhold til det almene boligområde er deltagerbaserede processer desuden kernen i udvikling af almene boliger i henhold til beboerdemokratiet, der er sikret i almenboligloven.

Der er ingen målinger på indsatsen, men det er et grundlæggende parameter i udvikling af kommunen.

✿ 16.8

Udviklingslandenes deltagelse i globale mellemstatslige institutioner skal udbygges og styrkes.

Delmålet er ikke relevant i en kommunal sammenhæng, da Danmark ikke hører til gruppen af udviklingslande.

✿ 16.9

Inden 2030 skal der gives en retlig identitet til alle, herunder fødselsregistrering.

I Danmark foreligger der en lov, der sikrer, at alle børn skal registreres i et officielt personregister.

Delmålet vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng.

✿ 16.10

Der skal sikres offentlig adgang til information og beskyttelse af fundamentale frihedsrettigheder i henhold til international lovgivning og internationale aftaler.

En af indikatorerne handler om overgreb mod journalister med videre. Da det forekommer så sjældent, betragtes det i Danmark som en 0-indikator.

Den anden indikator handler om antallet af lande, der har vedtaget og afgivet konstitutionelle, lovmæssige og/eller politiske garantier for of-

fentlig adgang til information. Da Danmark har love (blandt andet Grundloven), der sikrer udbredt ytringsfrihed og vedtaget love om offentlighed i offentlig forvaltning, betragtes den som 100 procent opfyldt. Delmålet vurderes ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

16.a

Relevante nationale institutioner skal styrkes, blandt andet gennem internationalt samarbejde, for at opbygge kapacitet på alle niveauer, og i særdeleshed i udviklingslande, for at forhindre vold og bekæmpe terrorisme og kriminalitet.

Delmålet varetages i Danmark af Institut for Menneskerettigheder og er derfor ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

16.b

Ikke-diskriminerende love og politikker til støtte for en bæredygtig udvikling skal fremmes og håndhæves.

En underliggende forklaring på indholdet i delmålet er "andelen af befolkningen, der rapporterer at have følt sig diskrimineret eller forfulgt inden for de seneste 12 måneder som følge af ulovlig diskrimination i henhold til de internationale men-

neskerettigheder". Der findes endnu ikke en FN definition på delmålet, og den vurderes derfor ikke relevant i en kommunal sammenhæng på nuværende tidspunkt.

VURDERING

Som skrevet i indledningen er det et mål, der har brug for vedvarende fokus for, at nogle af de goder, der er opnået i Danmark ikke devalueres. På Frederiksberg er der allerede indsatser i forhold til ungdomskriminalitet, vold, inklusion og lignende. Et mål, der eventuelt kunne sættes, er at øge andelen af Frederiksbergborgere, der deltager i lokale, regionale og nationale valg.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDTERER MÅLET

- ★ Kommuneplan
- ★ Arkitekturpolitik
- ★ Socialt bæredygtig by
- ★ Social masterplan
- ★ Frivillighedspolitik
- ★ Udsattepolitik og handleplan
- ★ Kultur- og fritidspolitik

KORTLÆGNING AF VERDENSMÅL 17

PARTNERSKABER FOR HANDLING

Vi skal revitalisere det globale partnerskab for bæredygtig udvikling og styrke midlerne til at nå målene

INDLEDNING

Verdensmål 17 kan umiddelbart virke abstrakt. Men helt enkelt handler det om det brede samarbejde politisk, teknologisk og økonomisk på tværs af landegrænser. Om at både regeringer, virksomheder, organisationer og helt almindelige mennesker tager målene til sig og arbejder sammen for at nå dem.

Verdensmål 17 handler også om, hvem der skal betale for de investeringer, der skal til for at nå verdensmålene. At det skal ske i en kombination af de rige landes udviklingsbistand og en forbedring af udviklingslandenes evne til at indsamle skatter og investere i veje, skoler, sundhedsklinikker med videre. Tiltag der styrker den økonomiske udvikling og får flere ud af fattigdom.

Sideløbende skal landene blive bedre til at samarbejde om teknologi og forskning og blandt andet udveksle miljørigtige teknologier. Det vil for eksempel gøre udviklingslandene i stand til at opbygge en industri, der er miljømæssigt bæredygtig.

Et vigtigt element i det hele er at kunne måle, hvordan det går i de enkelte lande. Derfor skal der indsamles flere data af en bedre kvalitet.

Partnerskaber og styrkelse af midlerne til at nå målene i Danmark

Partnerskaber er ikke et mål i sig selv, men et centralt instrument til opnåelse af hvert enkelt af de øvrige 16 verdensmål. Partnerskaber fremhæves som en ud af de fem vigtigste transformativt ændringer i FN resolutionen "Transforming our world".

Danmark er eksperter i pilotprojekter, men ikke særligt gode til at opskalere dem, og det er en vigtig faktor for at kunne skabe økonomisk og social værdi. Ikke blot for de involverede aktører, men også samfundet som helhed. Innovative og bæredygtige partnerskaber kan desuden hjælpe danske virksomheder til at skabe nye forretningsmuligheder. Der er ligeledes brug for, at den private sektor og offentlige sektor går i dialog.

Almennyttige danske fonde er en partner, der også kan spille en vigtig rolle i etableringen af bæredygtige partnerskaber.

Datamæssigt er Danmark dækket ind af Danmarks Statistik, der er det centrale statistikkontor i Danmark. Danmarks Statistik indsamler alle samfundets statistiske oplysninger til brug i administrationen, forskningen, undervisningen med videre.

Partnerskaber og styrkelse af midlerne til at nå målene på Frederiksberg

Det er en del af den kommunale kerneopgave at samarbejde bredt om opgaveløsningen med andre kommuner, regionen, virksomheder, uddannelsesinstitutioner og borgerne. For at kunne måle kommunens indsatser indsamles og bearbejdes en lang række data. Eksempelvis indsamles data inden for vidt forskellige områder fra trafikuheld over energiforbrug til antal rygere i kommunen.

DELMÅL FREDERIKSBERG KOMMUNE BIDRAGER TIL

Herunder følger en beskrivelse af, hvordan Frederiksberg ifølge kortlægningen af kommunens indsatser bidrager til delmålene under verdensmål 17. Delmål, som kommunen endnu ikke bidrager til eller som ikke er relevante i en kommunal sammenhæng, vil også fremgå.

Indsatsen under verdensmål 17 har ophæng i en lang række forskellige politikker, planer og strategier, som der findes en fyldestgørende liste over sidst i kapitlet.

17.1

National ressourcemobilisering skal styrkes, blandt andet gennem international støtte til udviklingslande, for at forbedre den nationale kapacitet til skatte- og andre indtægtsopkrævninger.

Delmålet handler om statens indtægter og andelen af det nationale budget, der finansieres af nationale skatteindtægter. Delmålet vurderes

derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng.

17.2

Udviklede lande skal leve fuldt op til deres officielle forpligtelser til at give udviklingsbistand, herunder mange udviklede landes løfte om at nå målet på 0,7 procent af bruttonationalproduktet i udviklingsbistand (ODA/BNI) til udviklingslande og 0,15 procent til 0,20 procent af ODA/BNI til de mindst udviklede lande. ODA-ydere tilskyndes til at sætte et mål om at give mindst 0,20 procent af ODA/BNI til de mindst udviklede lande.

Delmålet handler om udviklingsbistand og ligger på nationalt niveau og vurderes derfor ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

17.3

Der skal mobiliseres yderligere finansielle ressourcer til udviklingslande fra forskellige kilder.

Delmålet handler om direkte udenlandske investeringer, ulandsbistand og Syd-Syd-samarbejde som en andel af det samlede nationale budget. Desuden om størrelsen af pengeoverførsler til

hjemland fra emigranter som andel af samlet BNP. Delmålet vurderes derfor ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

17.4

Udviklingslande skal hjælpes til at opnå langsigtede og bæredygtig gæld gennem koordinerede politikker, der skal fremme finansiering, sanering og restrukturering af gæld, alt efter hvad der er passende, og den eksterne gæld for meget gældsatte fattige lande skal adresseres med henblik på at nedsætte gældspresset.

Delmålet ligger på nationalt niveau og er derfor vurderet som ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

17.5 Der skal vedtages og implementeres investeringsfremmende tiltag for de mindst udviklede lande.

Danmark bidrager til den internationale udviklingshjælp, og har et ministerium, der varetager disse opgaver. Delmålet er derfor vurderet ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

17.6 Der skal forbedres Nord-Syd-, Syd-Syd- og det regionale triangulære samarbejde samt det internationale samarbejde omkring, og adgang til, videnskab, teknologi og innovation, og øges vidensdeling igennem gensidige aftalte vilkår, herunder forbedret koordinering af eksisterende mekanismer, især på FN-niveau, og gennem en global teknologi-faciliteringsmekanisme.

Indikatorerne under dette delmål går på videnskabelige samarbejdsaftaler mellem lande og antallet af fastnet internet abonnenter. Det er ikke områder, kommunen har indflydelse på, og derfor vurderes delmålet ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

17.7 Udvikling, overførsel, udbredelse og spredning af miljøtilpassede teknologier til udviklingslande på gunstige vilkår, herunder koncessionsvilkår og begunstigede vilkår, skal fremmes efter gensidig aftale.

Indikatoren er den samlede størrelse af godkendt finansiering til udviklingslande, der er afsat til at fremme udvikling, overførsel, udbredelse og spredning af miljøtilpasset teknologier. Indsatsen ligger på nationalt niveau og er vurderet ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

17.8 Teknologibanken og videnskab-, teknologi- og innovationskapacitets-opbygningsmekanismer skal igangsættes for de mindst udviklede lande inden 2017, og der skal ske en øget brug af støtteteknologier, især informations- og kommunikationsteknologier.

Indsatsen gælder først og fremmest de mindst udviklede lande. I Danmark viste en måling, at 98 procent havde brugt internettet inden for de sidste tre måneder.

Kortlægningen viser

Delmålet er ikke relevant for kommunen i forhold til ulandsindsatsen. Frederiksberg Kommune bidrager imidlertid til, at alle Frederiksbergborgere har adgang til internettet ved at give adgang til pc'er og internet på bibliotekerne.

17.9

International støtte til implementering af effektiv og målrettet kapacitetsopbygning i udviklingslande skal styrkes, for at støtte nationale planer til implementering af verdensmålene for bæredygtig udvikling, herunder gennem Nord-Syd-, Syd-Syd- og triangulært samarbejde.

Indsatsen ligger på nationalt niveau og vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng.

17.10

Der skal fremmes et universelt, regelbaseret, åbent, ikke-diskriminerende og retfærdigt multilateralt handelssystem under Verdenshandelsorganisationen, blandt andet gennem forhandlingskonklusionerne fra "Doha-udviklingsdagsordenen".

Delmålet ligger på nationalt og internationalt niveau. Det er desuden vurderet fra Danmarks Statistiks side, at indikatoren ikke er relevant for

Danmark, da Danmark er medlem af EUs Indre Marked. Delmålet er derfor heller ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

17.11

Udviklingslandenes eksport skal øges betydeligt, og der skal særligt stiles efter at fordoble de mindst udviklede landes andel af den globale eksport inden 2020.

Indsatsen ligger på nationalt og internationalt niveau. Danmarks Statistik vurderer desuden, at

indikatoren ikke er relevant for Danmark, da Danmark er medlem af EUs Indre Marked.

17.12

Der skal implementeres rettidig toldfri og kvotefri markedsadgang for alle de mindst udviklede lande, i overensstemmelse med Verdenshandelsorganisationens beslutninger, blandt andet ved at sikre at regler vedrørende præferenceoprindelsesland, gældende for import fra de mindst udviklede lande, er gennemsigtige og enkle, og bidrager til at give lettere markedsadgang.

Indsatsen ligger på nationalt og internationalt niveau. Danmarks Statistik vurderer desuden, at

indikatoren ikke er relevant for Danmark, da Danmark er medlem af EUs Indre Marked.

17.13

Den globale makroøkonomiske stabilitet skal forbedres, blandt andet gennem koordination og kohærens af politikker.

Indsatsen ligger på nationalt og internationalt niveau. Delmålet vurderes derfor ikke at have relevans i en kommunal sammenhæng.

✓ 17.14

Styrk den bæredygtige sammenhæng af de politiske beslutninger (politikkoherens)

Indikatoren er baseret på nationale opgørelser. At styrke den bæredygtige sammenhæng mellem de politiske beslutninger er imidlertid en mulighed for alle offentlige myndigheder. Opgaven er ikke

mål- eller rammesat i Frederiksberg Kommune, men indgår som en naturlig del af det politiske og administrative arbejde.

✿ 17.15

Der skal udvises respekt for hvert lands politiske handlerum og lederskab i forhold til at indføre og implementere politikker til udryddelse af fattigdom og bæredygtig udvikling.

Indsatsen ligger på nationalt og internationalt niveau. Delmålet vurderes derfor ikke at være relevant i en kommunal sammenhæng.

✓ 17.16

Det globale partnerskab for bæredygtig udvikling skal styrkes, suppleret af partnerskaber med mange forskellige interesser, der mobiliserer og deler viden, ekspertise, teknologi og finansielle ressourcer, for at støtte alle lande i at nå verdensmålene for bæredygtig udvikling, især udviklingslandene.

Der lægges i ordlyden vægt på det globale partnerskab, og dette placerer i høj grad indsatsen på det nationale niveau. Frederiksberg Kommune indgår dog i en række partnerskaber og projekter, der går over kommune- og landegrænserne og blandt andet handler om bæredygtighed.

Kortlægningen viser

Frederiksberg Kommune deltager i Greater Copenhagen, et erhvervspolitisk samarbejde mellem de 79 kommuner og 3 regioner i Skåne, Hovedstaden og Sjælland. Samarbejdet har til formål at fremme vækst- og beskæftigelsesfremmende indsatser. Kommunen er desuden den ene af fem danske kommuner, der er med i WHO's Healthy City netværk, der arbejder for at fremme sundhed i bred forstand.

✓ 17.17

Der skal tilskyndes og fremmes effektive offentlige partnerskaber, offentligt-private partnerskaber og civilsamfundspartnerskaber, som bygger på erfaringer og ressourcestrategier fra partnerskaber.

Det er en grundlæggende del af den kommunale kerneopgave at samarbejde med andre parter om opgaveløsningen på alle fagområder.

Kortlægningen viser

I alle planer, politikker og strategier er der nævnt samarbejdspartnere, der indgår i målopfyldelsen. Det er ikke et mål i sig selv at indgå partnerskaber, men et vigtigt middel til at nå målene.

17.18

Inden 2020 skal støtten til kapacitetsopbygning i udviklingslandene øges, herunder til de mindst udviklede lande små udviklingsøstater, for i væsentlig grad at øge tilgængeligheden af høj kvalitet, opdateret og pålidelig data, der er disaggregeret efter indkomst, køn, alder, race, etnicitet, migrationsstatus, handicap, geografisk placering og andre relevante karakteristika i en national kontekst.

Delmålet handler om indikatorer for udvikling af bæredygtighed, om principper for officielle statistikker og nationale planer for statistiske data.

Delmålet håndteres med andre ord på nationalt niveau og har ikke relevans i en kommunal sammenhæng.

17.19

Inden 2030 skal der bygges videre på eksisterende initiativer for at udvikle måling af fremskridt mod bæredygtig udvikling, som supplerer bruttonationalproduktet og den statistiske kapacitetsopbygning i udviklingslandene skal støttes.

En af indikatorerne er andel af lande, der har udført mindst én folketælling og husoptælling inden for de seneste 10 år og opnået 100 procent fødselsregistrering og 80 procent dødsfaldsregi-

strering. Danmark udarbejder i princippet årligt en fuldt dækkende folketælling. Indsatsen ligger på nationalt niveau og er ikke relevant i en kommunal sammenhæng.

VURDERING

Frederiksberg Kommune arbejder systematisk med målet, hvor det er kommunalt relevant. Der er ikke sat konkrete mål for indsatsen. Det er heller ikke nødvendigvis hensigtsmæssigt, da en løbende opmærksomhed er lige så vigtig.

POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER DER HÅNDBERER MÅLET

- ★ Samtlige politikker, strategier og planer

